

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XXIV заседание, срѣда, 21 ноемврий 1901 г.

(Отворено въ 3 ч. слѣдъ пладнѣ подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г. М. Балабановъ.)

Прѣдсѣдателътъ: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Моля г. секретаря да прочете списъка.

Секретарь А. Урумовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Н. Абаджиевъ, А. Буровъ, В. Димчевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ К. Милановъ, Д-ръ К. Серафимовъ, Д-ръ П. Стайковъ, Сп. Ивановъ, А. Каназирски, Н. Козаревъ, А. Маринкехайовъ, В. Поповъ, С. Савовъ, Х. Славейковъ, И. Стояновъ, И. Сунгурларски, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ и Т. Ферадовъ.)

Прѣдсѣдателътъ: Отъ 166 души народни прѣдставители отсъствуватъ 19. Има законниятъ съставъ засѣданието да се продължава.

Съобщавамъ на Народното Събрание, че дадохъ още 3 дена отпускъ на г. С. Савовъ, който имаше 7 дена отпускъ.

Съобщавамъ тоже, че на Бѣленския народенъ прѣдставителъ г. Н. Петровъ съмъ далъ 10 дена отпускъ.

Г-нъ Д-ръ К. Милановъ, комуто вече бѣше даденъ 10 дена отпускъ, отъ който отпускъ той се ползува, сега прѣдстави и иска още 3 дена отпускъ, понеже Шуменскиятъ окръженъ съдъ билъ изгорѣлъ и той, като адвокатъ, ималъ неотложна работа по тоя случай. Понеже той се вече ползува съ 10 дена отпускъ и прѣдсѣдателството нѣма право да му дава още отпускъ, то питамъ Народното Събрание, одобрява ли да се даде на г. Д-ръ Миланова още 3 дена отпускъ? Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се даде на г. Д-ръ Миланова още 3 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. Болшинство!

С. Димитровъ: Меншество е, г-нъ прѣдсѣдателю!

Прѣдсѣдателътъ: Понеже се оспорва, ще се гласува съ ставане на крака. Моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които одобряватъ да се даде още 3 дена отпускъ на г. Д-ръ Миланова, да станатъ на крака. (Гласове: Нѣма нужда! — Други гласове: Никой не оспорва!) Като е така, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното Събрание, че е постъпило отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието прѣдложение за уредбата на оризосѣянето. Това прѣдложение ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ.

Подиръ това, съобщавамъ тоже, че отъ Министерство на Финанситѣ сж постъпили 3 вѣдомости за прѣнесенитѣ суми изъ запазеня фондъ за попълнение кредититѣ на нѣкои параграфи и за вземениѣ такива направо отъ сжщия фондъ по бюджетитѣ на разнитѣ министерства, Държавната мина „Перникъ“ и Държавната печатница за 1900 г., съгласно чл. 58 отъ закона за отчетността по бюджета. И тия вѣдомости ще се раздадатъ на г. г. прѣдставителитѣ и ще се турятъ на дневенъ редъ.

Минаваме сега на дневния редъ, който е:

I. Гласуване по Кесаревския изборъ;

II. Първо четене законопроекта за допълнение закона за гражданското сждопроизводство;

III. Разглеждане договора за телеграфнитѣ сношения между България и Русия, и

IV. Първо четене: а) законопроекта за допълнение закона за мѣрките противъ филуксерната зараза отъ 1895 г. и б) законопроекта отъ народния прѣдставителъ г. Г. Недѣлковъ за печатане и поставяне учебницитѣ и учебнитѣ пособия въ основнитѣ училища.

На първо мѣсто идва гласуването по Кесаревския изборъ.

Г-да народни прѣдставители! Както знаете, онзи денъ по този въпросъ станаха много разисквания и най-послѣ нашето засѣданіе се свърши съ единъ малкъ шумъ. Станаха 3—4 гласуванія: вдигахме рѣка, ставахме на крака, послѣ гласувахме поименно, послѣ се провѣри това поименно гласуване и най-послѣ дойде, че отъ г. секретаря се обяви, че има равенство на гласовѣтъ, сир. 51 гласъ за анкета, която искаше комисията, и 51 гласъ противъ анкетата. Това бѣше, което каза г. секретарьтъ. По това нѣщо станаха доста прѣвнии, стана голѣмъ шумъ и инцидентно се повдигна единъ въпросъ, понеже имаше равенство, нѣкой си, именно — мога да го покажа — г. Министъръ-Прѣдсѣдателъ прѣдложи този въпросъ да рѣши прѣдсѣдателътъ, като даде гласъ за или противъ. Прѣдсѣдателътъ избѣгна да направи това нѣщо, защото отъ една страна конституцията въ чл. 117 казва: „Ако гласовѣтъ се раздѣлятъ наравно, проектътъ или прѣдложението се брои отхвърлено“; отъ друга страна самиятъ правилникъ, който сме ние изработили, казва въ статия 56: „Ако гласовѣтъ се раздѣлятъ поравно, законопроектътъ или прѣдложението се считатъ за отхвърлени.“ Подиръ шумътъ, който се повдигна, бюрото не можа да обяви резултата и днесъ обявява, че, прѣдъ видъ на ст. 117 отъ конституцията и ст. 56 отъ правилника, прѣдложението за анкета се счита за отхвърлено и затова ще минемъ на второто прѣдложение, което е на г. Кънчова — за утвърждението на избора. (С. Бабаджановъ: Има и прѣдложение за касиране!) Има и прѣдложение за касиране. Но по-напрѣдъ иде на редъ прѣдложението на г. Кънчова.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж за утвърждаването на Кесаревския изборъ, да вдигнатъ рѣка. (Гласове: Болшинство! — Други: Меншинство!) Моля г. г. квесторитѣ да провѣрятъ.

Квесторъ А. Крушковъ: Меншинство!

Квесторъ А. Влажевъ: (Слѣдъ прѣброяването.) 40 души вдигатъ. Меншинство е, г-нъ прѣдсѣдателю!

Н. Антикаровъ: Чакайте, чакайте, и други броятъ!

Квесторъ И. Московъ: Гласуватъ 59 души за прѣдложението.

Прѣдсѣдателътъ: Колко сж г. г. народнитѣ прѣдставители?

Квесторъ И. Московъ: (Прѣброява.) Присѣдствуватъ 121 народни прѣдставители. (Гласове: Значи, меншинство е!)

Прѣдсѣдателътъ: Меншинство. (Гласове: Болшинство е!)

П. Паланчевъ: Нее меншинство! Азъ оспорвамъ този резултатъ и моля да се пристѣпи къмъ слѣдующия редъ, прѣдвиденъ отъ правилника.

Прѣдсѣдателътъ: Съгласно чл. 54 отъ правилника, явното гласоподаване става съ вдигане рѣки или ставане на крака. Въ случай на съмнѣние при първия начинъ, пристѣпиме къмъ втория. (Гласове: Нѣма съмнѣние!)

Квесторъ А. Крушковъ: Квесторитѣ заявяватъ меншинство. Трѣбва да върватъ на квесторитѣ. (Гласове отъ дѣсницата: Квесторитѣ констатирайтъ меншинство и това трѣбва да вземете за истина!)

Е. Начевъ: Азъ оспорвамъ и трѣбва да стане ново гласуване!

Квесторъ А. Крушковъ: Туй е просто игра! Меншинство бѣше!

Прѣдсѣдателътъ: Меншинство!

Е. Начевъ: Моля, моля, г-нъ прѣдсѣдателю! Болшинство бѣше!

Прѣдсѣдателътъ: Азъ слушамъ тримата квестори, които е избрало самото Народно Събрание. Който и да бѣше отъ васъ на моето мѣсто, въ случая кого трѣбваше да върва?

Квесторъ И. Московъ: Ама, г-нъ прѣдсѣдателю, единъ квесторъ констатира 40, другъ 59; трѣбва да се провѣри.

Прѣдсѣдателътъ: (Звъни.) Г-нъ Христо Филиповъ има думата.

Х. Филиповъ: Г-да прѣдставители! Оспоряване може да се заявява тогава, когато самиятъ прѣдсѣдателъ констатира, дали е болшинство или е меншинство. Но когато квесторитѣ сж вече прѣброили гласовѣтъ, каква смисълъ има вашето оспорване, когато сжигитѣ квестори ще обявятъ какъ резултата? Кому ще върваме? Нали пакъ на сжигитѣ квестори? Вашето оспорване ще поведе къмъ прѣброяването отъ сжигитѣ квестори. (Е. Начевъ: По-малко бѣха!) Г-нъ Начевъ! Вашата гюрултия и Вашето оспорване ще поведе къмъ сжигитѣ провѣряване съ сжигитѣ квестори! Нѣма смисълъ и не може да се допусне, оспорване, когато трима квестори сж се произнесли вече.

К. Петковъ: Московъ е тѣхенъ.

Прѣдсѣдателътъ: Г-нъ Даминъ Вълчевъ има думата само по този въпросъ.

Д. Вълчевъ: Г-да народни прѣдставители! И азъ бѣхъ единъ отъ тия, които вдигаха рѣка за утвърждаването на избора; но прѣдъ видъ прѣброяването на гласовѣтъ, именно отъ единъ отъ що-годѣ заинтересованъ квесторъ, г. Московъ, който обяви, че присѣдствуватъ въ залата на Народното Събрание 128 души, а чете гласовѣтъ и обяви, че сж гласу-

вали 53 или 59, слѣдователно, меншество е за утвърждаването на избора и въпросътъ трѣбва да се счита за свършенъ.

Квесторъ И. Московъ: Г-да народни прѣдставители! Другитѣ квестори изкараха, че 40 прѣдставители сж гласували за прѣдложението, когато азъ ги изкарахъ 59. Понеже стана такъв шумъ, може и азъ да съмъ сбъркалъ. Ваша работа е, каквото щете, приемѣте. (Гласове: А а а!)

А. Краевъ: Значи, Вие оспорвате собственото си прѣброяване?

С. Вабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Ако и тримата квестори единъ по единъ дойдоха и утвърдиха, че е меншество, менѣ ми се чини, че правимъ игра тукъ. Най-сетнѣ трѣбва да се сраимъ отъ себе си. Ако г. Иванъ Московъ, когото нѣма да подозирате въ пристрастие въ една или друга смисълъ, ви заяви, че сж гласували 59 за прѣдложението, а заяви, че присѣствуватъ 128, защо ще провѣрваме сега? Менѣ ми се струва, че това е едно шиканиране просто. Това значи да не уважаваме себе си, да не уважаваме правилника и да не уважаваме нищо.

П. Папанчевъ: Г-да народни прѣдставители! При гласуването за утвърждаване на избора г. Влажевъ изкара около 40 и нѣщо, а г. Московъ — 59. 59 и 59 правятъ 118, а присѣствуватъ 120. (Гласове: 121!) Хубаво. Разницата играе между три гласа. Г-нъ Московъ заяви: както и да съмъ ги челъ, възможно е и азъ да съмъ сбъркалъ. (Смѣхъ.) Сега, понеже се заяви споръ, менѣ ми се чини, че въ правилника именно за туй е гуденъ този членъ, и когато се заяви споръ, даже когато има очевидно болшинство, само и само да не остане нѣкакво съмнѣние въ когото и да било, трѣбва да стане ново гласуване. Сега има съмнѣние: едни викатъ, че е болшинство, а други — че е меншество. Какво трѣбва да направимъ? Въмѣсто да се вдига какъвто и да е шумъ, по-добръ е да се изпълни другиятъ начинъ на гласуване и тогава най-хубаво (Д. Цанковъ: Да си сѣднешъ на мѣстото и туй то!) ще се види кѣдѣ е болшинството. Азъ и по другъ единъ случай казахъ, и сега пакъ ще го кажа, че ние въ това Сѣбрание, за голѣмо съжаление, нѣкой път си позволяваме да мѣримъ съ два аршина. Сега, за да не ни обвинятъ въ това, азъ знаа, че даже когато е имало болшинство толкова очевидно, но се заяви отъ нѣкъдѣ споръ, че е меншество, за да не се дава възможност на каквото и да е съмнѣние, за да не се дава възможност на хората, било тукъ между насъ, било които присѣствуватъ, да излѣзатъ съ убѣждението, че не сж увѣрени, дали е болшинство или меншество, пристѣпиха се къмъ друго гласуване. Ние асж колкото връме употребихме за говорене, досега щѣхме да рѣшимъ въпроса. Азъ мисля, че този членъ въ правилника

е гуденъ специално, когато единъ човѣкъ даже каже, че е меншество или болшинство и се съмнѣва, за очистение на неговото съмнѣние, трѣбва да гласуваме друго-яче, по втория редъ. (Гласове отъ лѣвицата: Съгласни да удовлетвори́мъ Вашето желание.)

Прѣдсѣдателътъ: Моля! Понеже има споръ, азъ заявявамъ, че прѣдсѣдателското бюро иска да бжде, колкото се може, безпристрастно по всичкитѣ въпроси. Затова моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж за утвърждаването на Кесаревския изборъ, да станатъ на крака. Моля всичкитѣ г. г. квестори да провѣрятъ гласовѣтъ.

Квесторитѣ А. Крушковъ, А. Влажевъ и С. Соколовъ: (Провѣрватъ гласовѣтъ.) 53.

Прѣдсѣдателътъ: Меншество.

Има прѣдложение за касиране. (Г. Теодоровъ: Кой го прави това прѣдложение?) Г-нъ Каменъ Петковъ.

Д. Христовъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ вота, който Сѣбранието сега произнесе, се оказа, че Кесаревскиятъ изборъ не е утвърденъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Значи!) Значи, че трѣбва да се постави на гласуване и слѣдующето прѣдложение за касирането, защото иначе нѣма да има смисълъ този вотъ, тъй като никой отъ васъ не може да ме убѣди, че нѣма отъ тѣзи 5, 6 или 8 души, които да се въздържатъ. Слѣдователно, ако искате да има смисълъ вотътъ, правя прѣдложение за касиране на избора. Ако искате да го гласувате.

Д. Цанковъ: Г-нъ Димитъръ Христовъ прѣдложи една глупостъ. (Смѣхъ.) Ами че ако гласувате сега да се касира, какво ще излѣзе? Нали той е касиранъ? Не се утвърдява, анкета нѣма да стане, значи, касирава се. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: А а а, не е тъй!) Това е консерваторска глупостъ! Мълчете! Сѣ съ измама искате да правите работи! (Протестации отъ дѣсния центръ.)

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Трѣбва безъ друго да гласуваме и за касирането, защото може да има лица, както каза г. Христовъ, които се въздържатъ.

Х. Филиповъ: Азъ ще моля господата, които правятъ прѣдложение за туряне на вотъ касирането на избора, да ми отговорятъ: ами ако и за касирането нѣмаме болшинство, какво ще бжде? (Т. Орловъ: Да се сравнятъ гласовѣтъ съ тия, които сж за утвърждаването! — И. Бобековъ: Ново прѣдложение ще се направи!) Какво ново? Ами когато се вотира едно прѣдложение за утвърждаване на единъ изборъ и има меншество, нѣма важностъ, дали има нѣкой да се въздържатъ за утвърждаването или не, а заключението е това, че отъ при-

съществующитѣ има нѣколко души за утвърждаването на избора, а болшинството е противъ. Тукъ се иска категорическо утвърждаване на единъ изборъ, безразлично дали всички останали ще се въздържатъ или не. За да има утвърждаване на единъ изборъ, трѣбва да има фактическо гласуване за утвърждаването на избора. Щомъ го нѣма, безразлично е, дали всички останали се въздържатъ или сж противъ. Заради това азъ моля, прѣдложението, което се прави отъ г. Христова и се поддържа отъ г. Мирски, като прѣдложение, което нѣма да доведе освѣнъ до безсмисленъ резултатъ, да се остави безъ всѣкакво внимание.

Д. Христовъ: Г-да народни прѣдставители! За да бѣда ясенъ, азъ ще ви посоча слѣдующия примѣръ. Има въ Народното Сѣбрание присѣтствующи 120 души; да рѣчемъ, че отъ тия 120 души гласуватъ 59 души за утвърждаването и оставатъ 61; ако 61 души се произнесатъ за въ полза на неутвърждаването, тогава вотътъ, изказанъ негативно, би ималъ смисълъ. Но пита се: ако отъ тия 61 души, които съставляватъ болшинство, има 5 души, които се въздържатъ да вотиратъ, какво ще излѣзе? Ще излѣзе, че има 59 души за утвърждаването, а 57 — за касирането. Ето защо, менѣ ми се струва, при толкова ясната логика, трѣбва да приемете моето прѣдложение.

Х. Филиповъ: Хаберъ нѣмате отъ тая работа!

Д. Цанковъ — къмъ г. Христова: Вземи си паритѣ отъ училището, дѣто сж те учили!

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да! Мене не ме интересува самиятъ изборъ и по него нѣма да изкажа мнѣние, но ще кажа нѣколко думи за прѣдложението на г. Христова. Това прѣдложение на г. Христова могло би да е приемливо, ако нѣмаше прѣдшествующия вотъ, който се направи. Едно трѣбва ясно да се разбере, че за да бѣде нѣкой народенъ прѣдставителъ, слѣдъ провѣрката на избора, трѣбва да послѣдва санкция, трѣбва да послѣдва постановление за утвърдението на избора въ положителна смисълъ. Вие сега, г-да, споредъ мене, направихте една грѣшка, дѣто гласувахте прѣдшествующия въпросъ: гласувахте въпроса за утвърждаването или не. Редътъ трѣбваше да бѣде такъвъ: за анкета — падна; за касирането... (Т. Теодоровъ: Нѣмаше прѣдложение за касиране!) Прѣдложение за касиране имаше отъ завчера отъ г. Камена Петковъ, (Т. Теодоровъ: То бѣше въ време на гласуване!) а имаше и отъ други нѣкои. Вие не турихте него на гласуване, а турихте друго — да се утвърди или не изборътъ. Какъвъ е смисълътъ на това ваше гласуване? Смисълътъ е очевиденъ, че ако не мине това прѣдложение, резултатътъ е, че изборътъ не е утвърденъ. Значи, избраниятъ въ Кесаревската околия не е народенъ прѣдставителъ. Ако гласувате и се дойде до резул-

тата, който прѣдвижда г. Христовъ, знайте — извинѣте за изражението — ще имате единъ хермафродитъ народенъ прѣдставителъ — нито касиранъ, нито утвърденъ. Какво ще го правимъ тоя народенъ прѣдставителъ? Та моля, за да не достигнемъ до тоя абсурденъ резултатъ, да се приеме така отъ Народното Сѣбрание, че съ вота, който то, Народното Сѣбрание, произнесе, не се утвърждава изборътъ, трѣбва да се счита, че е анулиранъ този изборъ, и, слѣдователно, трѣбва да се признае мѣстото за вакантно.

П. Папанчевъ: Г-да народни прѣдставители! По единъ такъвъ очевиденъ въпросъ вие дохождате въ недоумѣние и като че не знаете какво трѣбва да се направи по-послѣ. Даже и г. Министърътъ на Правосѣдието и той каза, че щомъ се гласува за анкета и падна, щомъ се гласува за утвърждаване и падна, ео ipso слѣдвало, че касирането трѣбвало да стане. Не е истина. Ако бѣше г. Каравеловъ тукъ, понеже той е знатокъ съ конституцията, (Смѣхъ. — Д. Анчевъ: А онзи день отказвахте!) понеже този човѣкъ постоянно слѣди практиката въ английския парламентъ и на другитѣ парламенти, азъ бихъ се силалъ на него и ще ви кажа слѣдующето: когато се гласува три пѣти — едното, и другото и третото, — ето какво правятъ: отлагатъ рѣшението на въпроса за друго засѣдание. Вземѣте питайте и ще ви кажатъ, че е истина. Ако знаехъ, че ще дойдемъ до това положение, азъ, може би, щѣхъ да ви донеса, да ви кажа, сега какво трѣбва да се направи. Имаше прѣдложение за анкета — отхвърли се; имаше прѣдложение за утвърждаване — и то се отхвърли, но не произтича отъ тѣхното отхвърляне, че се касира изборътъ. За да бѣде единъ изборъ касиранъ трѣбва да стане изрично гласуване, изриченъ вотъ за това и тогава ще мислимъ, че е касиранъ. Сега, ако и касирането не се приеме, то въпросътъ за избора се отлага; значи, че прѣдставителитѣ не сж си съставили окончателно убѣждение за този изборъ и затова се отлага за слѣдующето засѣдание. И ще видите, че ще излѣзе тѣй. Азъ утрѣ, може би, ще имамъ такъвъ случай за да ви покажа, че има такива примѣри въ другитѣ парламенти. Заради това азъ мисля, г-да народни прѣдставители, да вземемъ да гласуваме това прѣдложение и ако се окаже болшинство за касирането, то фактътъ е фактъ, касиранъ е изборътъ; но ако се окаже и този пѣтъ, че не се приема касирането — защото отлѣвъ бѣха 59 души за утвърждаването, а сега може да бѣдатъ пакъ 59 за касирането, — то значи, че има хора, които не желаятъ да дадатъ гласа си нито въ една, нито въ друга смисълъ. Ако излѣзатъ сега 58 души за касирането, то каква е тая справедливостъ, каква е тая правда и какъ ще може да смеле вашата съвѣсть това, когато 58 души сж за касирането, а 59 сж за утвърждаването? Ето защо въ такива случаи се постѣпва така, както навсѣ-вѣдъ го правятъ: въпросътъ се отлага за друго

засѣдание, защото всички не сж си съставили ясно убѣждение за него. Така го рѣшаватъ въ другитѣ държави.

В. Кънчовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не знамъ въ други Народни Събрания имало ли е подобни случаи, но въ това Народно Събрание въ извънредната сесия имаме такъвъ случай, дѣто върху единъ въпросъ се появили 5 прѣдложения. Азъ забравихъ прѣдложенията, но знамъ, че азъ прѣдсѣдателствувахъ и петтъ прѣдложения паднаха, защото се гласуваха и петтъ по редъ и нито едно нѣма повече отъ половината гласове. Тогава за нѣколко минути Събранието не знаеше какво да прави; излѣзе, струва ми се, отъ г. Пешева едно шесто прѣдложение, съвършено сходно съ едно отъ гласуванитѣ петъ, само имаме разлика въ другитѣ, гласува се и се прие съ болшинство и излѣзе Народното Събрание отъ това трудно положение. Сега, какъ се практикува въ другитѣ парламенти, азъ не знамъ, но въ случая тукъ, ако търсимъ истината, ние не можемъ да знаемъ отъ този вотъ колко души сж за касирането на избора, колко души се въздържатъ, а знаемъ колко души сж за утвърждаването на избора и колко сж за анкета. Значи, сѣщиското мнѣние на Събранието, абсолютното мнѣние на Събранието по този въпросъ го нѣмаме, споредъ мене, отъ този вотъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Положителното мнѣние го нѣмаме. — Д. Цанковъ: Положително е, че не го утвърждаваме и на вѣтъра стоимъ. Това е положителното.) Много е възможно да има трима души да се въздържатъ. Сега, дѣйствително, се явява единъ въпросъ: ако нѣма болшинство и за касиране, какво ще се прави? Тогава остава да се разисква по мнѣнието на г. Папанчева, именно: да се гласува по този въпросъ повторно и по-късно.

Г. Кирковъ: Г-да народни прѣдставители! Чудно ми е какъ тъй много мжчно е да бждемъ умни; между това, казвамъ, много лесно е да бждемъ умни. Имаше прѣдложение да се назначи анкета, или да не се назначи и Народното Събрание отговори, че не желае анкета; значи, остава да желае или да утвърди избора или да го касира и прави се слѣдующето прѣдложение: желае ли Народното Събрание да утвърди избора? Казва, че не желае — логически слѣдва, че трѣбва да се касира изборътъ. Ако продължаваме тъй, то значи просто да се подиграваме съ Народното Събрание, да снемемъ неговото достолѣние, и азъ си го обяснявамъ съ лични нѣкои желаня. (И. Бобековъ: Не е гласувано прѣдложение за касиране!) Не може да се гласува вече на туй основание, че Народното Събрание вече не може да се съмнѣва въ себе си. Защото, прѣдставѣте си, че Народното Събрание сега не ще касиране. Е, какво иска тогава Народното Събрание? Не иска анкета, не иска утвърждение, не иска касиране; е, какво иска, баща си ли иска? (Смѣхъ.) Значи, нарочно да докарваме до абсурдъ и да ставаме смѣшни въ очитѣ на хората. Повта-

рямъ, че Народното Събрание се изказа, че не желае анкета; значи, остава на мисълта: или да утвърди избора, или да го касира. Поднася се на удобрѣние, желае ли да утвърди избора — не желае; значи, иска се касирането.

Азъ прѣдлагамъ едно слѣдующе прѣдложение: да се сондира Народното Събрание, желае ли да се занимава съ този въпросъ или не желае. Това прѣдложение прави азъ, защото иначе ще станемъ за смѣхъ.

Прѣдсѣдательтъ: Вие искате прѣкратяване на дебатитѣ по този въпросъ?

Г. Кирковъ: Не искамъ прѣкратяване на дебатитѣ!

А. Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Духовитостта на г. Киркова, която сме адмирирали не единъ пътъ въ тази ограда, по този случай, менѣ ми се струва, е неумѣстна. Прѣди всичко взехъ думата да направя възражение на г. Министра на Правосъдието по отношение бѣлѣжката, която адресира на прѣдсѣдателя, че неправилно турилъ на гласуване прѣдложението за утвърждаване избора, докато имало друго такова за касиране.

С. Вобчевъ: Нѣмаше такова прѣдложение! Помена се въ вѣрме на гласуването.

А. Краевъ: Имаше.

Министъръ А. Радевъ: Вдигна се специално г. Каменъ Петковъ и го прѣдложи завчера.

Б. Петковъ: Азъ го прѣдложихъ.

А. Краевъ: Прѣдложи се и сетнѣ, когато да се тури на гласуване. Парламентарно е да се постави най-напрѣдъ на гласуване прѣдложението, което не изчерпва по сѣщество въпроса. То бѣше прѣдложението за анкета. Ако всичкитѣ прѣдложения сж изчерпателни, трѣбва да бжде поставено на гласуване най-напрѣдъ онова, което е направено найрано. Въ случая, най-напрѣдъ бѣше направено прѣдложението отъ г. Кънчова за утвърдяване на избора, и подиръ него онова на г. Петкова — за касиране. Слѣдователно, естествено, логически, редовно, парламентарно постъпи г. прѣдсѣдательтъ, като постави на гласуване прѣдложението за утвърждаване. Падна това прѣдложение — болшинството не го подкрѣпи. Но пита се — този въпросъ възбуждатъ г. Папанчевъ и неговитѣ другари — кое е мнѣнието на Народното Събрание? Дали е eo ipso за касирането? По този въпросъ се различаваме. Азъ мисля, че ще го разрѣшимъ лесно, ако се позволимъ на прецеденти. Г-нъ Кънчовъ цитира такива случаи и азъ ще цитирамъ други. Когато съмъ прѣдсѣдателствувалъ при провѣрката на избори, случвало се е да има прѣдложение за анкета и за утвърждаване. Слѣдъ отхвърляне прѣдложението за анкета,

азъ съмъ заявявалъ отъ прѣдсѣдателското мѣсто, че отъ само себе си слѣдва да се счита, че изборътъ се утвърждава. Обаче, на всѣки случай, и за избѣгване на всѣко недоразумѣние, искалъ съмъ вота на Събранието; Събранието е гласувало и съ болшинство е утвърдявало избора. Слѣдъ подобно едно констатиране на мнѣнието, манифестирано отъ Народното Събрание, азъ съмъ обявявалъ окончателно вота съ думитѣ: „Събранието утвърждава еди-кой си изборъ.“

Въ конкретния случай знаемъ колко сж за анкета — 51, за утвърждаване на избора — 53. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: 59!) Да питаме квесторитѣ! Г-нъ Блажевъ, колко бѣха? Азъ искамъ да се констатира точно. (Квесторъ А. Блажевъ: 53!) Г-нъ Крушковъ, колко души бѣха гласували за утвърждаването? (Квесторъ А. Крушковъ: 53!) Вие, г-нъ Московъ? (Квесторъ И. Московъ: 53!) Това е важно. Значи, 51 сж гласували за анкета и 53 за утвърждаване на избора. (Д. Христовъ: При другъ съставъ гласуваха за анкета!) Това е безразлично. Сега нѣма нищо да изгубимъ, ако гласуваме и прѣдложението за касиране. Ако гласуватъ за касиране 50 души, ще слѣдва, че остава прѣдложението за утвърждаване. (Гласове: А а а!) И ако гласуватъ 54 души за касиране, ще слѣдва, че изборътъ се касирва.

Прочее, нищо нѣма да изгубимъ — напротивъ, ще запазимъ достолѣието на Събранието, — ако вотираме и прѣдложението за касиране. Съ това ще дадемъ възможностъ на Събранието да се изкаже и по този въпросъ категорически.

Т. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ по тоя въпросъ сподѣлямъ напълно възгледа, изказанъ отъ прѣдговорившия г. Краевъ. Мисля, че по този изборъ въобще всичко трѣгна малко — позволѣте ми да се изразя на български — съ кратката нагорѣ отъ самото начало. Като оставимъ настрана онова, което стана онзи день и което правѣше малко честъ на Събранието, но тамъ се констатира, че Събранието съ 51 гласа се произнесе за анкета и 51 гласа противъ анкета — това бѣше рѣшението на Събранието миналия пѣтъ, — нѣмаше, г-да народни прѣдставители, въ миналото засѣдание никакво прѣдложение за касиране на избора, защото, когато ние си задавахме въпроса: какви прѣдложения има поставени на дневенъ редъ, трѣбваше да си отговоримъ, г-да народни прѣдставители, само съ онѣзи прѣдложения, които сж направени прѣди сключването на дебатитѣ, а не и съ прѣдложения, които могатъ да се направятъ слѣдъ сключване на дебатитѣ. Припомнямъ си много добръ, че въ миналото засѣдание говориха само двама оратори: првъ говори г. докладчикътъ, който се изказа за анкета отъ името на комисията, вторъ говори г. Къжичовъ, за утвърждаването, и трети г. Генадиевъ, който поддържа мнѣнието на комисията. Подиръ това се приключиха дебатитѣ; прѣдложение, слѣдователно, за касиране на този изборъ нѣмаше. Безспорно е,

че ако имаше прѣдложение за касиране, пѣха още нѣкои оратори да си дадатъ мнѣнието — пѣше да се дебатира. Никакво прѣдложение не се мотивира въ това Събрание, че въ този изборъ има такива закононарушения, които ни задължаватъ да гласуваме да се касира изборътъ и да накара Кесаревския народенъ прѣдставителъ да се защити (А. Краевъ: Позволѣте да Ви попитамъ, г-нъ Теодоровъ, на какво основание искате да се мотивира едно прѣдложение?) Ще Ви кажа. Щомъ, слѣдователно, нѣмаше подобно прѣдложение въ врѣме на дебатитѣ и прѣдсѣдателътъ обяви, че дебатитѣ сж свършени, той имаше въ него врѣме прѣдъ видъ само двѣ прѣдложения и тия прѣдложения трѣбваше да се вотираатъ, за да се види дали да се назначи анкета или да се утвърди изборътъ. Въпросъ за касиране нѣмаше. Започна се гласуването за анкета. По това гласуване станаха миналия пѣтъ много перипетии, стана голѣмъ шумъ и то трай пѣли три часа. То се свърши. Въ врѣме на това гласуване единъ присѣтствующъ народенъ прѣдставителъ заяви, че ако се въздържа и не гласува нито за анкета, нито за утвърждаване, той правилъ това, защото пѣлъ да иска касиране. Но ще се съгласите, г-да народни прѣдставители, че подобно прѣдложение, което се прави въ врѣме на гласуване и прѣди това гласуване да е свършено, нѣма никаквъ смисълъ и не може да се вземе въ внимание. Вие виждате, че днесъ г. прѣдсѣдателътъ обяви, че миналия пѣтъ гласуването е било свършено и едва сега обяви неговия резултатъ. Днесъ азъ мисля, че ние можемъ на законно основание да считаме, че има едно прѣдложение останало негласувано, а именно прѣдложението за утвърждаване на избора. Заради туй азъ, напр., въздържахъ се да моля Събранието да гласува напрайдъ едно прѣдложение за касирането, защото за мене таково прѣдложение не съществува. Сега, при гласуването на прѣдложението, правилно, слѣдователно, постѣпи бюрото, като прѣдложи на гласуване прѣдложението за утвърждаване на избора, защото друго прѣдложение нѣма. Случи се, въпреки това, което трѣбваше да се очаква, че Събранието, което имаше прѣдъ видъ само двѣ прѣдложения развити, поддържани, обяснени, не прие съ болшинство и второто прѣдложение за утвърждаване. Какво трѣбва да се направи сега? Казватъ ви просто и чисто да се подразбира изборътъ за касиранъ.

Г-да народни прѣдставители! Касирането на единъ изборъ е толкова важно дѣйствиe, щото не трѣбва да се остава да се подразбира. За него трѣбва да се иска гласътъ на прѣдставителитѣ, за него трѣбва да се иска да си вдигнатъ ржката, защото касирането на този изборъ при тѣзи обстоятелства — безъ да бѣде прѣдложено въ врѣме на дебатитѣ, безъ да бѣде мотивирано, безъ да бѣде обсъдено и въ отсъствието на самото лице, (А. Краевъ: По негова вина!) изборътъ на което се касае да се разгледа и да бѣде касиранъ не съ

явно гласуване, а съ подразумѣвано гласуване, — по-лучава извънредно значение. Какво трѣбва да се направи? Помоему, има само двѣ възможни справедливи рѣшения. Първото е да се признае, че прѣдложение за касиране досега не е направено, а имало е само двѣ прѣдложения, които сж били изчерпани и отхвърлени. Ако има желающъ — ние даже не знаемъ дали има желающа хора за касирането, освѣнъ едно случайно заявление на единъ прѣдставител, — ако има такъвъ желающъ, нека си формулира прѣдложението, нека се то мотивира; нека този господинъ не само да вземе актъ отъ туй, че не се е намѣрило болшинство за едното или другото прѣдложение, и да каже, че въпросътъ не е рѣшенъ, но и да излѣзе съ мотивирано мнѣние да каже, че Кесаревскиятъ изборъ въ интереса на закона, въ интереса на достойнството на Събранието, трѣбва да бѣде касиранъ, защото има такъвъ и такъвъ данни, които опорочаватъ избора. Върху това нѣщо, понеже това прѣдложение ще се направи днесъ, да ни позволите да дебатираме и при това, съгласно чл. 10 отъ правилника, ще моля да ни позволите да дебатираме по него въ слѣдующето засѣдание. Народното Събрание въ едно отъ засѣданията на миналата сесия въ този съставъ е искало да ограда съ особена гаранция касирането на хората, вслѣдствие на което, даже когато една провѣрочна комисиия, състояща се отъ 40 души, слѣдъ обстоятелствено изучаване на дѣлото, излиза съ единъ докладъ за касирането на избора, и тогачъ даже вие сте искали да дадете гаранция на лицата, касирането на които се иска, и вие сте казали, че дебатиранието по това прѣдложение не може да става въ същото засѣдание, а ще го отложите за друго засѣдание, за да си помислятъ хората, за да проучатъ въпроса, за да се подготвятъ и да се даде възможность на заинтересованитѣ прѣдставители да се защитятъ. А това е много благоразумно рѣшение, защото обикновено нѣщо е утвърждаването на изборъ, обикновено е правилността на избора да се признава, а порочността на избора да се доказва. Сега ние нѣмаме развито подобно прѣдложение и вие даже не искате да пристѣпимъ къмъ гласуване, а съ ржцѣ въ джобовѣтъ, безъ да сте ги вдигали, безъ да има 60 души да станатъ за касирането на избора, искате да се признае изборътъ за касиранъ. Азъ ще моля да направите слѣдующето, ако искате да бждете послѣдователни. Да приемете, че прѣдложение за касиране на избора въ вѣрие на дебатитѣ не е направено, че е имало двѣ прѣдложения, които сж изчерпани, и ако имаше трето прѣдложение, можеше веднага да се гласува. Но понеже нѣма такова прѣдложение, нека го направи този господинъ, който иска да каже, че го е направилъ, да се вземе актъ отъ него и да се положи на разискване въ слѣдующето засѣдание въпросътъ за касиране на Кесаревския изборъ, да се изкажемъ по него и тогачъ да се гласува. Не приемете ли

това — вие ще нарушите правилника. (А. Краевъ: Не е вѣрно!) Може да не е вѣрно, но то е моето мнѣние — и ще направите една несправедливостъ, защото ще приемете едно касиране, безъ да се вдигне ржка. Касирането се заключава въ вота, който ще се направи. Ако не сте съгласни съ всичко това, азъ мисля, че въ вѣрки случай сте длъжни да попитате кои сж тѣзи господа, които искатъ касирането, т. е. да ги накарате да вдигнатъ ржка и да ги прѣброимъ.

Правъ е г. Христовъ, като казва, че ако за касирането гласуватъ 40 или 30 души, тогачъ вие трѣбва да приемете и слѣдующето прѣдложение: че въ Народното Събрание има хора, които се въздържатъ, които не взиматъ участие въ разрѣшението на тоя въпросъ, или поне, защото стана въ двѣ засѣдания, има хора, които тогава сж отсъствували, а сега присѣдствуватъ, и, благодарение на това въздържане на частъ отъ народнитѣ прѣдставители, 51 се изказаха за анкета, 53 — за утвърждение и 40 или 50 за касиране. Като вземете този резултатъ, вие ще приемете едно отъ тритѣ прѣдложения, ако друго не бѣде прѣдложено, и ще рѣшите въпроса съ релативно болшинство. Това е единствениятъ правиленъ изходъ въ подобни обстоятелства, съгласенъ съ парламентарната практика, защото ще излѣзе, че сѣ пакъ болшинството рѣшава, само че има хора, които се въздържатъ. У насъ, г-да народни прѣдставители, не се практикува въздържането; обикновено народнитѣ прѣдставители, тѣй или инакъ, гласуватъ, но другадѣ това се практикува въ голѣмъ размѣръ. Въ Френския парламентъ много пкти отъ 560 души се рѣшава съ 91 гласъ срѣщу 90, защото всички други се въздържатъ, като оставятъ другитѣ да разрѣшатъ въпроса. Не е, слѣдователно, за чудене, че при гласуването за касиране мнозина отъ насъ да се укажатъ, които да не гласуватъ, които, напр., сж мислили, че анкета трѣбва да стане, но не касиране, и затуй, като мислили, че трѣбва да стане анкета, не искатъ по никой начинъ да гласуватъ за касиране. Въ такъвъ случай трѣбва да се види кое мнѣние най-много се иска отъ народнитѣ прѣдставители — за анкета ли, за утвърждение ли, или за касиране, и, съобразно съ констатирания резултатъ, ще вземемъ рѣшение: или ще направимъ анкета — за анкета не можемъ да вземемъ рѣшение, защото има повече гласове за утвърждаване, — или ще го утвърдимъ, или ще го касираме. Г-нъ Христовъ, слѣдователно, бѣше много правъ, като отъ самото начало обърна внимание, че може да има г. г. народни прѣдставители, които се въздържатъ, а вие го не знаете това, щомъ го гласувате въ една форма. Освѣнъ това, ние много пкти сме правили гласуване въ единъ видъ, а послѣ обратното. Защо не го направите и въ тоя случай? Гласувайте за утвърждение; нѣма ли болшинство, гласувайте за касиране, за да се види, има ли болшинство, и обратното. По този начинъ, чрѣзъ обратното гласуване, обикновено се неутрализиратъ тѣзи, които

стоятъ неутрални, т. е. тѣхнитѣ гласове не се взиматъ въ смѣтка. Ако вие не направите нито едното, нито другото, азъ ще констатирамъ съ съжаление, че се е направило едно беззаконие и че изборътъ на Вурова въ случая е билъ рѣшенъ неправилно и на незаконно основание. (А. Краевъ: Отъ Вашето заключение пѣмаме нужда! Не чакаме моралъ отъ Васъ!) Това е моето мнѣние.

Д. Ризовъ: Г-да прѣдставители! Азъ мисля, че трѣбва малко по-хладнокрѣвно да разискваме върху този въпросъ. Едно е безсмѣнно, че въ правилника, който сме съставили, ние сме написали втора една алинея къмъ чл. 10, която казва, че, ако провѣрочната комисиия е дала мнѣние за касиране на единъ изборъ, разискванията не могатъ да станатъ въ сѣщия день, въ който се е докладвалъ изборътъ въ Събранието, а се отлагатъ за слѣдующето засѣданіе. Когато пишехме тази алинея въ правилника, ние имавме прѣдъ видъ слѣдующето: че когато се касае да се изпѣди единъ отъ нашитѣ другари тукъ, Народното Събрание трѣбва да има най-малко 24 часа врѣме, за да се подготвимъ да говоримъ. Сега, прѣдложение за касирането на дадения изборъ се направи още завчера, и азъ мисля, че г. Теодоровъ не бѣше правъ, като поддържаше, че трѣбва да се отлагатъ разискванията за слѣдующето засѣданіе. Но веднажъ паднало прѣдложението за анкета, паднало и прѣдложението за утвърждение, и изникнало прѣдложение за касиране, азъ мисля, че ни се налага дългъ отъ самия правилникъ, прѣди да се вотира това послѣдно прѣдложение, да се дебатира по него, защото върху касирането на тоя изборъ никой не е говорилъ. Недѣйте забравя, че никакви данни за касирането не ни сѣ прѣдставени нито отъ комисията, нито отъ другъ нѣкой ораторъ; има само едно прѣдложение отъ г. Камена Петковъ, да се касира изборътъ. Прѣди да изслушаме даннитѣ за касирането, прѣди да се дебатира по тия данни и прѣди да се произнесемъ по тѣхъ, азъ мисля, че ще бѣде прибързано да считаме избора за касиранъ. Но ако вие не искате да допуснете дебатирание по тоя въпросъ, а считате, че сте освѣтлени, най-малкото задължение, което имате и тогава, то е да се произнесете за касирането на избора въ една позитивна форма. Ни единъ вотъ въ свѣта не може да стане въ отрицателна форма, и затуй нашиятъ правилникъ съвсѣмъ отхвърли старата отрицателна форма на гласуване. Каза се: понеже прѣдложението за утвърждение е паднало, то противното се приема. Не е тъй. Нашиятъ правилникъ не допуска отрицателно гласуване. (Г. Кирковъ: Тукъ не е отрицателно!) Тукъ е подразбираемо, а подразбираемо гласуване още по-малко може да се допусне. Трѣбва изрично да се знае кои депутати сѣ за касирането. Ето, напр., г. Влайковъ, който задъ мене стои, казва, че той за касиране пѣма да гласува. Завчера той гласува за анкета, а падна това прѣдложение, не иска да гласува за утвърждението, но нѣма да гласува и за касирането.

Значи, той се въздържа; между тѣмъ, вие смѣтате неговия гласъ противъ утвърждението. Може да има 4—5 души такива депутати, и резултатътъ да се измѣни. Както и да е, но Събранието е длъжно да се произнесе ясно. Такава е практиката не само у насъ. Азъ ашерирамъ къмъ г. Министра на Правосѣдието и къмъ всички ония, които слѣдятъ дебатитѣ въ Френската камара, да кажатъ: не се ли е случвало тамъ много пѣти — при Валдекъ-Русо има два такива случая, — щото нѣколко противоположни мотивирани дневни реда за довѣрие или недовѣрие къмъ правителството едно подиръ друго да падатъ и камарата да не знае какво да прави? И прѣдложението за довѣрие къмъ правителството пада, и прѣдложението за недовѣрие пада. Стѣдъ това какво става? Отлага се засѣданието за единъ часъ, и изкоква ново едно прѣдложение, измѣнено, което и се приема. Въ Френската камара това е ставало много пѣти — не единъ пѣтъ. (Н. Цановъ: Защо ще влизаме въ таквъ безизходенъ пѣтъ?) Въ никаквъ безизходенъ пѣтъ ние нѣма да влизаме, а длъжни сме да пристѣпимъ къмъ гласуване за касирането на единъ депутатъ, за да се знае дали има тукъ толкова души за неговото касиране, колкото има и за неговото утвърждение. Ако има толкова болшинство — каквото изглежда да има, — азъ мисля, че въпросътъ самъ по себе си ще се разрѣши. (А. Краевъ: Да прѣвливаме отъ пустото въ празното!) Азъ, обаче, настоявамъ, че трѣбва да се дебатира върху касирането, да се изкажатъ за и противъ даннитѣ за касирането, и слѣдъ това вече да се пристѣпи къмъ неговото вотиране; иначе ще бѣде прѣмо нарушение духа и буквата на втората алинея на чл. 10 отъ правилника.

Прѣдсѣдателътъ: Има думата г. Начевъ.

Е. Начевъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдателътъ: Слѣдва г. Влайковъ.

Т. Влайковъ: Азъ ще направя абстракция отъ формалната страна на въпроса. Ще абстрахирамъ правилникъ, наредби, прецеденти и пр. и ще погледна на конкретния фактъ, на сегашното положение. Въпросътъ е, че при гласуването на този изборъ имавме три мнѣния: за анкета, за утвърждение и за касиране. Трѣбва да разгледаме и разпрѣдѣлението на хората какво бѣше. При гласуване мнѣнието за анкета, Събранието бѣше раздѣлено на двѣ страни: на едната страна имаше хора, които гласуваха за анкета, а на другата страна имаше хора, които бѣха противъ. Сега, при гласуването за утвърждението на избора, видѣхме, че се измѣни работата: ония, които бѣха противъ анкетата, гласуваха „за“, а другитѣ останаха противъ. Значи, нѣмаме трета категория хора, за да мислимъ, че щомъ не се прие искането на едната група, не се прие и онова на втората група, трѣбва да се приеме онова на третата група. Тукъ видѣхме, че се раздѣлиха на двѣ групи. Сега,

могло би да се мисли, че ония, които сж искали анкета, понеже тоже бѣха завчера половината, то тѣзи сжщитѣ хора ще искатъ касирането. Могло би това нѣщо да се допусне, ако наистина анкетиранието въобще съдържаше въ себе си като съставенъ елементъ и касирането, така както би било при обратния случай — сир. касирането може да съдържа и анкета, и онѣзи, които искатъ анкетиранието, може да искатъ и касирането. Азъ искамъ напр. да се анкетира изборътъ, защото мисля, че тия факти, които се прѣдставляватъ, сж доста опорочающии. Както може да се иска анкетиране на избора, така може да се иска за тѣзи сжщитѣ факти и касиране. Азъ искахъ анкетиранието. . . (П. Станчевъ: И наопаки!) Наопаки не е, защото не може да се мисли, че ония, които ще искатъ анкета, непрѣмѣнно ще се съгласятъ за касирането. Ако бѣше така, щѣхме да видимъ една голѣма група, която да иска касирането. Азъ мисля, че касирането може да се допусне само тогава, когато има доказани факти. Всички мислимъ, че има доста обстоятелства, за да се подозира нѣщо, и затова искаме анкета. И долѣто не се провѣрятъ тия работи, не азъ, но и мнозина има, които нѣма да приематъ, щото едно Народно Събрание безъ това, току-така, да се съгласи да изхвърлимъ единъ човѣкъ отъ Народното Събрание. Така като се погледне на въпроса, азъ съмъ на мнѣние, че ще направимъ едно голѣмо изнасилване — не знамъ какво друго да го кажа — въ дадения случай, ако допуснемъ мѣлчаливо, че всички ония, които не сж гласували за утвърждението, които сж искали анкета, сж за касирането. Ако е така, тогава щѣхме да имаме по тоя изборъ само двѣ групи: една за анкетиране, а другата, която признава, че не е редовенъ изборътъ, ще иска да се касира. Така като се погледне на работата, като се признае, че касирането и анкетиранието се намиратъ въ извѣстни съотношения, ще признаемъ още, че на анкетиранието е по-широкъ кръгътъ, а на касирането потѣсенъ. Азъ мисля, че въ дадения случай трѣбва да се приеме това мнѣние, което се прѣдлагаше отъ нѣкои — да се гласува и касирането.

Но въпросъ се явява, какво ще стане подиръ туй, ако излѣзе за касирането меншество? Азъ мисля, че тогава трѣбва да се повърнемъ да гласуваме анкетиранието, защото сега имаме измѣненъ съставъ. Тогава бѣше половината „за“, половината „противъ“, а сега, при гласуването за утвърждение, съставътъ е измѣненъ вече и друго-яче се разпрѣдѣлиха гласовѣтъ или, по-добрь, групитъ. Тѣй щото, азъ мисля, че е основателно да се повърнемъ върху гласуване за анкетиранието. Така или инакъ, азъ мисля, че ще бѣде голѣмо разпѣване на истината, ако се приеме, че отказването отъ анкетиранието и отъ утвърждението значи касиране. Азъ това нѣщо нѣма да приема и поддържамъ да се гласува за касирането.

Прѣсѣдательтъ: Г-нъ Марковъ има думата.

М. Златановъ: Азъ съмъ искалъ думата, г-нѣ прѣсѣдателю!

Д. Марковъ: Вие искате прѣди мене да говорите?

М. Златановъ: Не, слѣдъ Васъ!

Д. Марковъ: Азъ Ви отстъпвамъ съ най-голѣмо удоволствие!

М. Златановъ: Не, не, не желая да говоря прѣди Васъ!

Д. Марковъ: Г-да прѣдставители! Азъ мисля, че туку всички сме съ характеръ и имаме куражъ на мнѣнията си. Какъвъ е този страхъ, туй нежелание да се тури на гласуване касирането на избора? Азъ самъ туку констатирамъ, че настроението, че болшинството е за касирането. Че не е ли изжкъ, дѣто изгубихме 1½ часъ врѣме, задѣто не се тури на гласуване касирането на този изборъ? Вие щѣхте да имате болшинство и щѣше да се свърши. Но азъ не мога да разбера защо ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които смѣтатъ да се въздържатъ по този изборъ, не послѣдватъ примѣра на г. Влайкова. Г-нѣ Влайковъ е единъ отъ тѣзи, който възбуди у насъ съмнѣние, че вие трѣбва да положите този въпросъ на гласуване. Ето г. Влайковъ, който ви заяви, че не е за касирането на избора, не е и за утвърждението; билъ е за анкетирание, но не е за касирането. Ето ви единъ гласъ, който ще имате да броите, като въздържающъ се. Като е така, питамъ: защо единъ нашъ другаръ да заколимъ, безъ да знае колко бравди сж го заклали? Какво ще стане? По тоя изборъ г. Буровъ има 51 гласъ за анкета и има 53 гласа за утвърждението. За касирането не се знае колко има, а се прѣдполага, че колкото бѣха въ Камарата, сж за касирането. Това не е вѣрно. Трѣбва да се каже: „Г-нѣ Буровъ! Вие се касирате съ 68 гласа или съ 70 гласа“. Азъ мисля, че туку нѣма защо да правимъ толкова разисквания за единъ въпросъ толкова простъ, и ви моля да се тури на гласуване касирането на избора, да се констатира, че е болшинство, да се обяви резултатътъ, че е касиранъ, и да се свърши въпросътъ.

Ц. Мисловъ: Прието! Това е най-хубавото нѣщо! (Гласове: Да се гласува!)

М. Златановъ: Г-да прѣдставители! Завчера, щомъ чухъ прѣдложението на г. Камена Петковъ за касиране, азъ прѣдложихъ, съгласно правилника, да отложимъ разискванията по този въпросъ. Защото, ако правилникътъ ни задължава да отлагаме тия разисквания, щомъ има заключение за касиране отъ комисията, кждѣто всичко туй по-добрь се обмисля, още повече не трѣбваше да разискваме, щомъ има моментално прѣдложение отъ единъ прѣдставитель. Но тогава протестирахъ противъ

мене, и г. Ризовъ най-много протестира. (Д. Ризовъ: Не е вѣрно!) Апелирамъ къмъ г. г. прѣдставителитѣ и ги моля да кажатъ: не е ли вѣрно? (Гласове: Вѣрно е!) И даже азъ му искахъ правилника, но той не ми го даде. (Д. Ризовъ: Нѣмамъ го и сега!) Но г. Ризовъ днесъ се силава на правилника. Е, зеръ той е малко много авторъ на този правилникъ. И азъ казвамъ, че тѣй трѣбваше да се постѣпи тогава, но не сега, защото имаме вотъ противъ анкетата и противъ утвърдението. И тогава какво ще стане и съ вотиране за касирането, ако Събранието, като не гласува и едното, и другото, не гласува и третото, не желае нищо да гласува? Тогава значи, че г. Буровъ ще остане тукъ, на въздуха висящъ. Азъ мисля, че досегашната наша практика е била много неправилна. Стѣдилъ съмъ дебатитѣ въ другитѣ парламенти по изборитѣ и тамъ въпроса за касиране прѣдсѣдателството винаги е туряло на гласуване най-напрѣдъ. Така ще се даде възможностъ да се групиратъ гласовѣтъ; който не е за касирането, само по себе си се разбира, че той е или за утвърдението, или за анкетиранието, но който е противъ анкетиранието и противъ утвърдението, само по себе си се разбира, че е за касирането. Инакъ, да допуснемъ вотъ, значи да дойдемъ до една нелѣпостъ. (Д. Ризовъ: Не е вѣрно!) Г-нъ Ризовъ има претенцията на авторъ на правилника, но това още не значи, че логиката е на негова страна. И азъ мисля, че сега, за да излиземъ отъ този безизходенъ пътъ, най-добри ще направи прѣдсѣдателството, ако тури на гласуване въпроса: желае ли Събранието да се занимава съ въпроса по-нататкъ, слѣдъ тѣзи два отрицателни вота, или не?

П. Станчевъ: Азъ щѣхъ да кажа сѣщото мнѣние, именно, да се пита Събранието: желае ли да се занимава по-нататкъ по този въпросъ и ако се изкаже, че не желае, значи изборътъ е касиранъ.

Т. Орловъ: Г-да прѣдставители! Отъ всичко, което се говори, оспорява се: дали трѣбва да се счита утвърденъ изборътъ или не. Едни спорятъ — и справедливо спорятъ, — че дѣйствително нѣкои и други може да сж се въздържали. Ние имаме, казватъ, съмнѣние въ прѣброяването. Азъ прѣдлагамъ да се гласува поименно. Тогава всѣки единъ ще се обяви за утвърждаването ли е, или е противъ утвърждаването на този изборъ, а тия, които ще се въздържатъ, ще си кажатъ. По такъвъ начинъ въпросътъ ще бѣде разрѣшенъ най-правилно. (А. Краевъ: Прѣждеврѣменно прѣдлагате!) Затова прави прѣдложение да се гласува поименно и ще се види кой е за утвърждаването, кой е противъ и кой ще бѣде въздържанъ. (Прѣсѣдателъ: Кое прѣдложение да се гласува поименно?) За утвърждаването на избора да се гласува поименно. (Гласове: То се отхвърли! — Прѣсѣдателъ: То се гласува.) Да стане поименно гласуване за касирането. Тогава всѣки народенъ прѣдставителъ ще яви кой

е за касирането, кой е противъ и кой се въздържа и тогава и съмнѣние нѣма да има вече.

Д-ръ Н. Генадиевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ имамъ намѣрение да кажа само нѣколко думи, но си позволихъ да се кача на трибуната, защото ми е схванатъ гласътъ и бихъ желалъ да мога да бѣда чутъ. (Д. Цанковъ: Много да не дрънкашъ!) Много малко, дѣдо Цанковъ. Прави се прѣдложение, подиръ като се е гласувало за анкета, подиръ като се е гласувало за утвърдението, да се гласува и за касирането на този изборъ. Второ едно прѣдложение се прави отъ г. Теодорова: да се гласува за касирането на избора, по слѣдъ като станатъ надлежитѣ дебати, пове 24 часа слѣдъ днешния день. Всичката грижа е тукъ да се разбере какво би станало, ако и касирането пропадне тѣй, както пропаднаха първитѣ двѣ прѣдложения. И тогава чухъ едно мнѣние, поддържано отъ г. Маркова, че ще се счита, че 51 народни прѣдставители сж гласували за анкета, а 53 народни прѣдставители — за утвърждаването, и ще да видимъ колко души сж за, касирането, и ако 53 души сж повече отъ числото което ще гласува за касирането, и понеже сж повече и отъ ония, които сж за анкета, ще се утвърди Кесаревскиятъ изборъ. Туй сжждение не е право — впрочемъ г. Влайковъ го събори съ една много умна дума. Когато се гласува за анкета, 51 гласуваха, защото, може би, присѣтствието не бѣше колкото днесъ. Сега гласуваха 53 за утвърждаването. Може би, ако завчера гласувахме за утвърждаването при днешното количество прѣдставители, щѣше да има 55 гласа, а за анкета, може би, щѣха да бѣдатъ 58. Не могатъ да се сравнятъ, слѣдователно, абсолютно тѣзи двѣ цифри, и това е едно малко усложнение на въпроса. Едно друго нѣщо се спомена тукъ. Въ други парламенти гласуватъ се нѣколко прѣдложения, прѣдлагатъ се 4—5 дневни редове и нито единъ когато не се приеме, принуждаватъ се прѣдставителитѣ да прѣдложатъ шести дневенъ редъ и го гласуватъ. И ние ще направимъ сѣщото. Прѣдложения за дневенъ редъ може да има не само едно-двѣ, но може да има и 20 прѣдложения; тамъ нѣма граница, г-да, и може да не се приеме 17-иятъ, а да се приеме 18-иятъ дневенъ редъ. Ето защо азъ мисля, г-да народни прѣдставители, да се погледне ясно на въпроса и той е твърдѣ лесно разрѣшимъ въпросъ. Но прѣди всичко желая да обора сжжденията на почитаемия г. Теодоровъ. Два сж неговитѣ аргументи: трѣбвало да се отложи засѣданието, или да се отложи този въпросъ, да се разисква въ друго едно засѣдание, първо, по формална причина, защото споредъ правилника, въ чл. 10, намъ се запрѣтвя да се занимаваме съ този въпросъ днесъ, и, второ, по една причина на приличие, защото г. Буровъ, който е избранъ отъ Кесаревската околия съ 1—2 гласа болшинство — и то спорни, — отсъствува, не е прилично да го касираме въ негово отсъствие. Никой не може

да упрекне Народното Събрание, че се е занимавало съ разръшението на въпроса за касирането на избора въ отсъствието на г. Бурова, защото този изборъ е отлаганъ вече нѣколко пѣти, но г. Буровъ отсъствува дълго врѣме и, естествено е, че не можеше да се чака. (П. Папанчевъ: Той се отлага, защото го нѣмаше! — А. Краевъ: За една седмица се отложи!) Ще си позволя да забѣлжа на Сливенския народенъ прѣдставителъ Г. Папанчевъ, че дѣйствително отлагане имаше, понеже г. Буровъ не бѣше се явилъ, но щѣше да направи добръ да почака края на моята фраза, че Кесаревскиятъ изборъ първия пѣтъ се касира въ отсъствието на избрания тогава г. Халачевъ. (А. Краевъ: Който бѣше боленъ.) Да, който бѣше боленъ и прѣдстави медицинско свидѣтелство. Ние поискахме отлагане за три дена, но той въ тѣзи три дена не можа да оздравѣе, и ние сами, неговитѣ приятели, поискахме да се гласува изборътъ въ негово отсъствие. Слѣдователно, упрекъ да се прави, че ние ще се произнесемъ по неговия изборъ въ негово отсъствие, не може да се прави. (А. Краевъ: Отъ кого се прави?) Отъ г. Теодорова. (А. Краевъ: Петъ пари не давамъ за неговитѣ упреци!) Втората причина е чл. 10 отъ правилника. Азъ ще си позволя да прочета този членъ, защото въ него нищо подобно не се говори отъ това, което каза г. Теодоровъ. (Чете.) „Народното Събрание се произнася за валидността на изборитѣ“. АLINEЯ втора: „Ако провѣрочната комисиия е дала заключение за касирането на нѣкой изборъ, разискването не може да стане въ сѣщия день, въ който е докладванъ изборътъ въ Събраниято, а се отлага за слѣдующето заседание“. Виждате, слѣдователно, че буквата на закона не говори туй нѣщо. Г-нъ Теодоровъ поддържа едно мнѣние, основано на чл. 10, което не е писано въ чл. 10 на правилника. Г-нъ Ризовъ, авторътъ на правилника, изтъкува този чл. 10 и той даде заключение, че не може да се приеме заключението на г. Теодорова. И туй тълкувание, което се дава, мисля, че е правилно, защото г. Ризовъ, мисли, е най-много работилъ върху правилника. (Д. Ризовъ: Цѣлата комисиия!) Та, и на основание на това тълкувание, пакъ не може да се приеме прѣдложението на г. Теодорова. (Д. Панковъ: Какво е неговото мнѣние?) Мнѣнието му е, че трѣбва подиръ 24 часа да се занимаемъ съ тоя въпросъ, а не днесъ.

Погледнѣте ясно на въпроса и вие, г-да народни прѣдставители, и ще намѣрите неговото разръшение. Тукъ не може да има 10 прѣдложения, както въ дневнитѣ редове. Тукъ може да има само двѣ прѣдложения, както каза много добръ г. Кжичовъ вчера: за утвърждаването и касирането. Двѣ прѣдложения въ положителна смисълъ може да се направятъ въ Народното Събрание и върху тѣхъ трѣбва да се произнесе Народното Събрание. Но защо изникна третото прѣдложение? За сѣщата причина, за която ние гласувахме най-напрѣдъ, защото прѣдложението за анкетата не е изчерпа-

телно — остава въпросътъ висящъ, — и ако се разръши въ отрицателна или положителна смисълъ прѣдложението за анкетата, пакъ ще дойдатъ двѣтѣ прѣдложения, които единствено сѣ възможни: за утвърждаването или касирането на избора. Азъ не желая да влизамъ въ разискването на въпроса за избора изново, както направи г. Теодоровъ, но ще ви кажа, че когато има възможность двѣтѣ прѣдложения да се направятъ — освѣтѣ едното, което отлага въпроса — прѣдложението за анкетата, а то е гласувано и е отхвърлено, — щомъ едното отъ тия положителни прѣдложения не се приеме, остава другото. Това го диктува здравиятъ разумъ.

Тия сѣ обясненията, които искамъ да кажа.

Но дълженъ съмъ, и желая да прибавя едно друго. Г-нъ Теодоровъ упрекна, че вчера се случили сцени, които не правятъ честь на Народното Събрание. И азъ подписвамъ тия думи на г. Теодорова; но въ това Народно Събрание има само единъ човѣкъ, и само единъ, който нѣмаше право да упрекне Народното Събрание, а самъ себе си, и този човѣкъ е г. Теодоровъ! (Лѣвицата: Вѣрно!)

Д. Панковъ: Г-да народни прѣдставители! Вие виждате отъ тия говоривши, че забравятъ за какво сме се клѣли, когато дойдохме. Клѣхме се, че ще рѣшаваме работитѣ по разумъ и по съвѣсть, а не говорятъ нито по разумъ, нито по съвѣсть. Случватъ се такива работи, че разумътъ и съвѣстьта ги нѣма. Е, моля ви се, може ли да става въпросъ за утвърждаването и касирането на избора? Тия сѣ двата фактори за признаването на единъ депутатъ или за отхвърлянето му. Щомъ се признае касирането, не трѣбва да се говори вече за утвърждаване, а щомъ се рѣши, че се утвърждава, може ли да се говори вече за касиране? И азъ се чудя, какъ тия адвокати, когато ние рѣшихме вече че този изборъ не се утвърждава, говорятъ. Рѣшихме, че не се утвърждава; значи, касира се. (Е. Начевъ: Защо?) Какъ защо? Пита се: утвърди ли се или не се утвърди? Не се утвърди. Какво искатъ още? А бе жена ли е това или мъжъ? Мъжъ е. А а а! мъжъ е, ами че не е магаре! Менѣ ми се струва, че тия двѣ нѣща сѣ едно съ друго несъвмѣстими. Щомъ кажемъ, че е утвърденъ, не можемъ да говоримъ за касирането; а щомъ кажемъ, че е касиранъ, не можемъ да говоримъ, че е утвърденъ. И затуй най-доброто е да дойдемъ на дневния редъ и да си гледаме работата. И менѣ ми се ще Буровъ да бѣде депутатъ, но какво да направимъ.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Каза ни се отъ одного отъ най-младитѣ другари, че не сме искали да бѣдемъ умни; каза ни се отъ най-стария ни другаръ, че не ще бѣдемъ съвѣстни. Азъ отричамъ и двѣтѣ тия крайности. Защо да говоримъ, че въпросътъ е рѣшенъ, когато не е рѣшенъ? Въпросътъ щѣше да се счита рѣшенъ, още когато прѣдсѣдателятъ при гласуването каза спо-

редъ квесторитѣ, че 53 сж за утвърждаването и ако бѣше попиталъ прѣдсѣдателѣтъ има ли отъ останалитѣ 68 г. г. народни прѣдставители нѣкои да се въздържатъ, и ако се не обаждѣха, тогава пѣхмѣ да считаме въпроса рѣшенъ, пѣхмѣ да знаемъ, че е рѣшенъ съ 68 противъ 53. Но такава нѣщо не стана. Събранието не гласува и затуй налага се и гласуването за касиране. Защото, когато единъ въпросъ се рѣшава, трѣбва да знаемъ съ колко гласове се рѣшава. Азъ станахъ да говоря друго нѣщо, безъ да претендирамъ, че съмъ по-старъ или по-уменъ отъ г. Киркова.

Азъ станахъ повече да възразя противъ едни мнѣния, изказани отъ г. Ризова и отъ г. Влайкова, които, приети, би създали лошъ precedentъ. Колчимъ се касае за прѣвѣрката на единъ изборъ, говори се, било да се рѣши въпросътъ незабавно, било да се събератъ още данни, и да се утвърди или касира изборътъ. Тѣй щото, ние сме говорили вече и за касирането на този изборъ, защото, който е говорилъ за утвърждаването, тѣй е говорилъ и противъ анкетата, и противъ касирането. (Д. Ризовъ: Не е истина!)

Относително това, което прѣдложи г. Влайковъ, да се счита, ако би било пропаднало прѣдложението за касирането на избора, че трѣбва да се повърнемъ да гласуваме за анкета, то не е вѣрно. Въпросътъ за анкетиране на избора падна, въпросътъ за утвърждаването падна, прѣдлежи да се рѣши касира ли се изборътъ или не. Ако не се намѣри вишегласие, значи, не се рѣшава нищо; значи, трѣбва да се отложи въпросътъ за други денъ, защото Събранието не ще днесъ да се разрѣши този въпросъ.

Прѣдсѣдателѣтъ: Г-да народни прѣдставители! По повдигнатия въпросъ има двѣ прѣдложения. Едното прѣдложение е, да се пита Народното Събрание: желае ли да се занимава съ този въпросъ или не — прѣдложение, направено отъ г. Киркова и поддържано послѣ отъ г. Станчева. Има и друго едно прѣдложение, направено отъ г. Теодора Теодоровъ, което е за отлагане въпроса, и понеже, споредъ правилника, въпросътъ за отлагане прѣдшествава, то азъ ще туря най-напрѣдъ прѣдложението за отлагане, направено отъ г. Теодорова.

Ц. Мисловъ: Ама има и трето прѣдложение!

Д. Цанковъ: Защо за отлагане? Да ни се каже!

Прѣдсѣдателѣтъ: Въпросътъ за отлагане всѣкога прѣдшествава и прѣдложението на г. Теодора Теодоровъ, съгласно чл. 10 отъ правилника, да се отложатъ разискванията за касиране, за да се изслуша и избраниятъ, ще го туря на гласуване. (С. Бабаджановъ: Не е право това прѣдложение, г-нъ прѣдсѣдателю!) Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни съ прѣдложението на г. Теодора Теодоровъ, поддържано и

отъ г. Ризова, ми се чини.... (Д. Ризовъ: Не! Азъ поддържамъ, че днесъ трѣбва да се дебатира.) Добрѣ. То е другъ въпросъ. Но г. Теодоръ Теодоровъ прѣдлага да се отложи въпросътъ и иска да се гласува. Турямъ на гласуване това прѣдложение и, който е за да се отложатъ разискванията по този въпросъ, за да се изслуша и избраниятъ, сир. г. Буковъ, да вдигне рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Сега иде второто прѣдложение на г. Киркова, поддържано отъ г. Станчева: желае ли Народното Събрание да се занимава по-нататѣтъ съ повдигнатия въпросъ?

А. Урумовъ: Такова прѣдложение не може да си има мѣстото, защото то се равнява на прѣкращение на дебатитѣ и такова прѣдложение не може да стане.

Г. Кирковъ: Моето прѣдложение не е такова. (Прѣдсѣдателѣтъ: А какво е?) Моето прѣдложение е: смѣта ли Народното Събрание станалото гласуване за свършено или не? (С. Бабаджановъ: И съ това се прѣдърѣшава въпросътъ за касирането!) Азъ казвамъ да се пита Народното Събрание: смѣта ли това гласуване за изчерпателно, за свършено, или не?

С. Вобчевъ: Щомъ като се приеме, че Народното Събрание не желае да се занимава съ този въпросъ днесъ, ще рѣче да се отложи въпросътъ. (Смѣхъ.) Непрѣмѣнно! Защото ние вече разисквахме туй, освѣнъ ако има нѣкое прѣдложение за да се тури точка на работата. (Глъчка.)

Прѣдсѣдателѣтъ: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Киркова, тѣй както го обясни: счита ли Народното Събрание гласуването, което направи по този въпросъ, за изчерпателно, т. е. че изчерпва въпроса? Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж за прѣдложението на г. Киркова, че съ вотирането по-напрѣдъ за този изборъ, въпросътъ се изчерпва, да вдигнатъ рѣка. (Едни прѣдставители: Болшинство! — Други: Меншество!) Моля г. г. квесторитѣ да прѣвѣрятъ.

Квесторъ И. Московъ: (Слѣдъ като прѣбройва.) Гласуватъ 62 за прѣдложението.

Прѣдсѣдателѣтъ: Болшинство. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Не е вѣрно! Меншество е!)

Д. Христовъ: Г-нъ прѣдсѣдателю! Азъ оспорвамъ болшинството, което прѣвѣзгласихте, и мисля, че въ случая трѣбва да пристѣпимъ къмъ поименно гласуване, независимо отъ това обстоятелство, че въпросътъ бѣше поставенъ твърдѣ неправилно, защото това поставяне на въпроса бѣше равносилно съ касирането на избора. (Гласове: Не е вѣрно!) По тая причина, азъ прѣдлагамъ да стане поименно гласуване.

Д-ръ П. Гудевъ: Г-да народни прѣдставители! Чл. 54 отъ нашия правилникъ дава наистина право на всѣки депутатъ да се осъдни въ изказаното рѣшение на Събранието, но кога се констестира това? Обикновено, когато се подложи единъ въпросъ на рѣшение, ние вдигаме рѣка, г. прѣдсѣдателствующиятъ заявява болшинство или меншинство и тогава, понеже г. прѣдсѣдателътъ е единъ човѣкъ, който може да се излъже, всѣки отъ насъ има право да констестира неговото оцѣнение и да каже: „Вие се лъжете!“ Но щомъ г. прѣдсѣдателътъ, посредствомъ квесторитѣ, органитъ на Народното Събрание, констатира едно нѣщо, какво мѣсто на съмнѣние може да има тукъ? Нѣма мѣсто тукъ за никакво оспорване, щомъ се констатира чрѣзъ квесторитѣ, че Народното Събрание е взело рѣшение въ една или въ друга смисълъ. Азъ не разбирамъ какъвъ другъ начинъ може да се намѣри за като какъ се е произнесло Събранието. Прѣдсѣдателътъ, провѣрва рѣшението на Събранието чрѣзъ квесторитѣ. Това е злоупотреба, г-да!

Прѣдсѣдателътъ: Г-да народни прѣдставители! Понеже има оспорване, (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Винаги ще има такива оспорвания! — Глъчка.) прави се прѣдложение да стане поименно гласуване. (Нѣкой отъ дѣсницата: Не може да стане такава гласуване! — Шумъ.) То трѣбва да бъде поддържано отъ 10 души!

Има да заявя на Народното Събрание, че отъ вчера ние не правимъ друго, освѣтъ да се съмнѣваме въ всичко, когато не само прѣдсѣдателътъ, но и квесторитѣ дохождатъ да констатираатъ едно нѣщо. Г-да народни прѣдставители! Ако нѣмате вѣра въ вашитѣ квестори, моли ви се да вземете мѣрки. Азъ констатирахъ онова, което казватъ квесторитѣ; самичкъ нищо не прави. Не се гласува единъ два пѣти; 10 пѣти се гласува това и ние отъ вчера не правимъ друго, освѣтъ да изказваме съмнѣние. (Д-ръ П. Гудевъ: Да се мине на дневенъ редъ! — Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това е желание на заинтересовани хора!) Квесторитѣ заявяватъ, че има болшинство, и тѣ не сж отъ една група, а отъ три групи. Ако на мене не вѣрвате, вѣрвайте на вашитѣ квестори. (Гласове: Вѣрваме, вѣрваме и на Васъ!)

А. Краевъ: Обяснитѣ какъ се разбира рѣшението на Събранието.

Прѣдсѣдателътъ: Прѣдложението, което се прие, е, че станалото гласуване по Кесаревския изборъ е изчерпателно и че, слѣдователно, изборътъ не се утвърждава.

Минаваме на дневния редъ. (Гласове: Отдохъ!) Давамъ 5 минути отдыхъ.

(Слѣдъ отдыхъ.)

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: (Звъни.) Засѣданието продължава.

Г-да народни прѣдставители! За да се отбѣгне всѣко недоумѣние и прѣтълкуване и за да може Народното Събрание да се произнесе въ една положителна смисълъ по въпроса, който толкова го вълнува, прѣдсѣдателството е на мнѣние, безъ да допусне повтарянето на вече станали разисквания, да тури на гласуване и прѣдложението за касирането на Кесаревския изборъ.

Д-ръ П. Гудевъ: Нѣмате право!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Ние не сме маймуни!

Х. Филиповъ: Когато ще си играе съ насъ прѣдсѣдателството, ние можемъ да си излъземъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Никаква подигравка нѣма, г-да, и нѣма защо да си излизате!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Трѣбва да се направи прѣдложение, за да се тури на гласуване.

Х. Филиповъ: Че Вие дѣ се намирате?

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Въ Народното Събрание!

Х. Филиповъ: Тогава знайте вашитѣ права и обязанности и уважавайте рѣшенията на Събранието!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Наша обязаностъ е да туримъ на гласуване всичкитѣ прѣдложения.

Д-ръ П. Гудевъ: Прѣдсѣдателътъ заяви отъ прѣдсѣдателското мѣсто, че въпросътъ е изчерпанъ! На какво основание се повдига сега пакъ въпросътъ?

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Въпросътъ се гласува изчерпателно: мисли ли Народното Събрание, че съ рѣшението си за изчерпване на въпроса, изборътъ се счита за касиранъ? Да, мисли. Какво ще туряме по-нататкъ на гласуване!

Х. Филиповъ — къмъ прѣдсѣдателствующия: Може да е неправилно гласуването, но въпросътъ е изчерпанъ и Вие нѣмате право да го повдигате отново!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Прѣдложението на г. Киркова не бѣше въ смисълъ, че изборътъ трѣбва да се счита за касиранъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Това е Ваше тълкуване сегашно, а г. прѣдсѣдателътъ Балабановъ каза изрично: опия, които сж на мнѣние, че прѣдложението на г. Киркова, тѣй както той го направи, т. е. да се счита, че съ вчерашното гласуване — (Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Днешното!) Извинѣте, — съ днешното гласуване въпросътъ е изчерпанъ, да си вдигнатъ ржката. Вдигнахме си ржката и свърши се въпросътъ! (Глъчка!)

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Става въпросъ, че въ прѣдложението на г. Киркова липсваше изражението, че е изчерпанъ въпросътъ въ смисълъ, че изборътъ се касира.

Д-ръ П. Гудевъ: Ама г. прѣдсѣдателътъ така гласува!

С. Вабаджановъ: Г-нъ Кирковъ тъй мотивира прѣдложението си, и именно въ тази смисълъ го прѣдложи, че съ това гласуване изборътъ се касира. (Нѣкои прѣдставители: Не е тъй!) Така бѣше.

Д. Ризовъ: Г-да! Азъ считамъ недостойно за настоящето Народно Сѣбрание да нѣма куража да се произнесе категорически за касирането на избора. (Д-ръ Н. Геннадиевъ: Произнесе се!) По този въпросъ ние не се произнесохме категорически, а „околимъ пътемъ“, както казватъ руситѣ. Г-нъ Геннадиевъ знае много хубаво, че въ другитѣ парламенти не касиратъ депутатитѣ, безъ да се произнесатъ изрично върху касирането и безъ да се знае колко души сж гласували за това касиране и кои именно. (Д-ръ Н. Геннадиевъ: Народното Сѣбрание се изказа!) Недѣйте ме прѣкъсва, г-нъ Геннадиевъ! — По такъвъ начинъ касирания сж ставали у насъ въ Радославово врѣме. Азъ съмъ единъ отъ касиранитѣ тогава депутати, и зная какво значи туй. Когато мене касираха, азъ си излѣзохъ; при сѣ това, тукъ имаше почтени борци, които въ другото засѣдание се бориха пѣли 3 часа, за да се обясни: касиранъ ли съмъ или не. (С. Вабаджановъ: Тогава спорѣхме върху болшинството!) Сѣ едно.

Сега, даже ако бихте счели прѣдложението на г. Киркова за изчерпвающе, пакъ въпросътъ не е свършенъ, защото г. Димитъръ Христовъ, на основание на правилника, заяви, че оспорява гласуването, и прѣдсѣдателството трѣбваше да го вотира чрѣзъ ставане на крака, а ако се оспорѣше втори пѣтъ, да го вотира и поименно — тъй като само поименното гласуване дава категориченъ и ясенъ резултатъ. Какъ искате да касирате единъ човѣкъ по единъ косвенъ, околенъ пѣтъ, г-да? Г-нъ Геннадиевъ, не си ли припомняте, че Вилсонъ стоя нѣколко мѣсеца увиснатъ на въздуха, безъ да знае дали е депутатъ или не, и то само защото нѣмаше категорически вотъ? (Д-ръ Н. Геннадиевъ: Кой?) Вилсонъ — зетътъ на Гриви! (Д-ръ Н. Геннадиевъ: Не си спомнямъ подобно нѣщо, спомнямъ си противното!) Имало е и други подобни случаи! Ние сме вотирали за неутвърждаването на избора, но не сме вотирали за касирането на депутата. И дотогазъ, докогато не вотираме за неговото касиране, той си остава депутатъ и има право да дойде да засѣдава на нашитѣ столове. Защо се боите, г-да, отъ единъ категорически вотъ, когато виждате ясно, че Народното Сѣбрание, съ своето болшинство, е разположено да го касира? Защо да падаме въ такъвъ impasse, отъ който да не можемъ да излѣ-

земъ сетнѣ, и хората да се подиграватъ съ насъ? Защо да заприличаваме на оная камара, противъ която сме се възмущавали толкова? Какво пѣше да излѣзе, ако още въ началото се приемѣше прѣдложението, което се направи, за единъ категорически вотъ? Въпросътъ пѣше да се свърши още прѣди 3 часа и сега нѣмаше да става и дума за него. (Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Стига, г-нъ Ризовъ, моля Ви се!) Защо вървите по околенъ пѣтъ, а не вземете правия? Азъ считамъ, че е недостойно за това Народно Сѣбрание подобно гласуване.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Моля всички г. г. оратори, които ще говорятъ, да бждатъ по възможности кратки.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Нали нѣмаше да давате думата! Защо правите обструкции?

П. Станчевъ: Г-нъ Ризовъ не е пръвъ пѣтъ да се пали и да се запали по такъвъ начинъ, щото, който го не познава, да вѣрва, че много добросъвестно и много искренно говори. (Д. Ризовъ: А ти ли си добросъвестенъ?) Моля Ви се! Когато поддържахъ азъ прѣдложението на г. Киркова — да се попита Народното Сѣбрание, счита ли, че трѣбва да се прѣкрятъ разискванията за наново вотиране за касиране, разбирахъ, че съ този вотъ се счита, че се прѣкрятъ дебатитѣ и че касирането се счита за свършенъ въпросъ. (Гласове: А а а!)

Д. Ризовъ: Ти може да си разбиралъ тъй, а другитѣ не сж тъй разбирали!

С. Вабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Десетъ пѣти по-добрѣ пѣше да бжде, ако бѣхме гласували въ положителна смисълъ за касирането на избора. Това е право. И азъ съмъ на това мнѣние. Но отъ друга страна, това, което подхвърля г. Ризовъ, съвсѣмъ не е вѣрно. (Д. Ризовъ: Това е мнѣнието и на г. Каравелова!) Не ща да зная азъ за мнѣнието на г. Каравелова или на другито; азъ зная рѣшението на Сѣбраието. Недѣйте обвинява, че Народното Сѣбрание нѣма куража да даде своя гласъ въ една или друга смисълъ, и недѣйте се опира само на мнѣнието на г. Каравелова, когато Ви понася, а да се не опирате на неговото мнѣние, когато не Ви понася. Най-послѣ, мнѣнието на г. Каравелова не е валидно за насъ, а е валидно рѣшението на Сѣбраието.

Прѣдложението на г. Киркова бѣше изрично, и менѣ ми се струва, ние просто играемъ на орѣхи, когато искаме да го изопачаваме. Г-нъ Кирковъ, както казахъ и по-напрѣдъ, така формулира прѣдложението си: че е изчерпанъ въпросътъ въ смисълъ, изборътъ да се счита за касиранъ; защото, каза, отъ двѣтъ пѣща едно: щомъ има двѣ прѣдложения на лице и за едното, и за другото не се получи болшинство, остава третото. Така бѣше формулировката на г. Киркова и тѣзи бѣха думитѣ, които

той каза. Когато гласувахме — азъ не гласувахъ между прочемъ — но тѣзи, които гласуваха, гласуваха въ тази смисълъ. Иначе, на какво ще заприличае? Ако на всѣка минута измѣняваме своя вотъ, вървайте Бога, че нашитѣ рѣшения ще заприличатъ на дѣтиска игра. Затова именно, като гласувахме, или които гласуваха, че съ прѣдложението на г. Киркова се изчерпва окончателно въпросътъ, въ смисълъ, че изборътъ се счита касиранъ като се отхвърли по-напрѣдъ потвърждението на този изборъ, и прѣдсѣдателътъ обяви тоя вотъ, като каза, че въпросътъ се счита изчерпанъ, то въ таквъ случай изборътъ се счита за касиранъ. Това се каза изрично. Въ такова положение, менѣ ми се струва, че прѣдсѣдателството не може да взима други рѣшения и да иска отъ насъ вторично да дадемъ гласа си. Не може, защото — право или криво — Събранието даде такова тълкуване на онѣзи спорове: ако Събранието не прие нито прѣдложението за анкета, нито прѣдложението за утвърждение на избора, трѣбва ео ipso да се счита, че изборътъ е касиранъ. Това бѣше смисълътъ на прѣдложението на г. Киркова и въ тази смисълъ се гласува. Сега, ако щете, да гласуваме категорично за касирането на избора. (Гласове: Ааа!) Но менѣ ми се струва, че прѣдсѣдателството не може да тури втори пътъ на гласуване, защото Събранието се произнесе категорически, и ние трѣбва да се подчинимъ на вота на Събранието.

Г-нъ Ризовъ подмѣта, че ще заприличае на Радославовата камара и че по неговия изборъ неговитѣ другари сж се борили три часа. Вѣрно е, че се бориха, но не бѣше случай идентиченъ — и азъ бѣхъ прѣдставителъ, — а спорѣхме дали има болшинство за касирането на избора на г. Ризова и намѣрихме, че се направи фалшификация за да се провъзгласи изборътъ на г. Ризова и другаритѣ му за касиранъ; и имаше цѣлъ скандалъ прѣдъ вратитѣ на Събранието, дѣто се намираше пѣла тѣлна; нѣмаше тогава надлежното болшинство, а бѣше фалшиво. Моля ви се, между онова, което стана тогава, и сега което става — като мисля, че така е най-правилно, споредъ мнѣнието на много хора, които не подозирамъ, че отъ партизански съображения се направляватъ — има грамадна разлика и този упрекъ съ прѣзрѣние го отхвърлямъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г-нъ Ризовъ каза още, че не може да се гласува тѣй, както се гласува. Това е едно мнѣние. Може да почитаме на всѣкиго мнѣнието, но туй, което направи и извърши Събранието окончателно, то е прѣдъ насъ. Много ясно се гласува. „Они, които считатъ, че гласуването, което стана по-напрѣдъ върху правилността на избора, е изчерпателно“. Това бѣше прѣдложението на г. Киркова. Какво значи? Значи, че не може да се повръщаме по този въпросъ; значи, ще се счита, че е касиранъ този изборъ — Народното Събрание се консултира дали трѣбва да се гласува, че е утвърденъ изборътъ, или че е касиранъ, прѣдсѣдателътъ произнесе, че

изборътъ е вече касиранъ. (Д. Ризовъ: Не е вѣрно!) И менѣ ми се чини, че е погрѣшка, пакъ прѣдсѣдателството да внася още единъ пътъ този въпросъ. Съ едно прѣдисловие, че никому нѣма да се дава думата да разисква, ние пакъ вземаме думата. Губимъ си врѣмето, г-да народни прѣдставители, и, дѣйствително, ще станемъ смѣшни.

Ще прибавя едно нѣщо на туй, което каза г. Бабанджановъ. Г-нъ Ризовъ бѣше касиранъ въ 1899 г. съ двамата свои другари. И наистина, тогава имаше споръ: единъ квесторъ заяви, че 53 души е болшинство, а други — 63. Кое бѣше право? Съ приятелитѣ на г. Ризова твърдѣ спокойно прѣди нѣколко дѣня приказвахме тукъ и още спорѣхме по този въпросъ. Тогава, да, можеше да се появи споръ и на другия денъ. Но сега, когато мисля, че въпросътъ е изчерпанъ, когато сме се произнесли единъ пътъ върху валидността на избора, какъ ще се повръщаме пакъ? (Д. Ризовъ: Г-нъ Христовъ оспорва.) И на това ще Ви отговоря; г. Гудевъ даде обяснения, но не тѣ имаха толкова тежестъ, колкото думитѣ на прѣдсѣдателя г. Балабановъ. Г-нъ прѣдсѣдателътъ много добръ забѣлѣжи, че ние само съ съмнѣния се занимаваме. Разбира се, че когато прѣдсѣдателътъ съ единъ погледъ каже, че има болшинство, и се оспорва, ще стане провъзрѣване; но когато трима квестори, и между които г. Московъ, личенъ приятелъ на г. Вурова, неговъ съпартизанинъ, и той заявява, че сж 62 гласа и единодушни съ другитѣ квестори, азъ мисля, че тѣзи, които заявяватъ съмнѣние, сж смѣшни.

Прѣдлагамъ да минемъ чисто и просто на дневния редъ.

Д. Панковъ: Г-да прѣдставители! Азъ ще ви кажа единъ примѣръ само, защото съмъ се случвалъ много пѣти. Докажда докладчикътъ отъ комисията и докладва единъ изборъ. Тамъ вече споразумѣли ли сж се въ комисията, или не, не зная, но той казва, че комисията, като разгледа този изборъ и като нѣма никакви контестации, намѣри, че станалъ правилно, и затуй моли Народното Събрание да го утвърди; Народното Събрание не го утвърждава — меншество. Азъ съмъ се случвалъ на такъвизъ избори и казва нѣкой: е, дѣто ще се каже, меншество, не се утвърждава. Завчасъ другъ единъ депутатъ казва: трѣбва да гласуваме, казва, за касиране. Изсмѣха се всички. Туй е смѣхъ, казва, че когато не го утвърди Народното Събрание, ще каже, че е касиранъ. И се изсмѣха нѣколко пѣти. Сега сжщото правимъ и ние. Прѣдлага се да го утвърди Народното Събрание, Народното Събрание не го утвърждава, слѣдователно, касиранъ е. Какво искате още?

И г. прѣдсѣдающиятъ другъ пътъ такива въпроси да не отваря тукъ. Прѣдсѣдателътъ тукъ прѣди половина часъ каза, че е свършенъ въпросътъ. Баремъ да бѣха се минали 5—6 дѣна, разбирамъ, щѣхме да кажемъ, забравило се е, но прѣди половина часъ се рѣши този въпросъ, тѣй щото не може да става и дума.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Понсе се адресира г. Цанковъ и нѣкои прѣди него къмъ мене, дълженъ съмъ да дамъ нѣкои обяснения. Слѣдъ като се даде отидхъ, мнозина прѣдставители дойдоха въ прѣдсѣдателския кабинетъ (Д-ръ П. Гудевъ: Че какво е тамъ?) и завиха, че оспорватъ както начина на гласуването, така и самото гласуване. Нѣщо повече, повдигна се и въпросътъ: какво би направило Събранието, ако г. Буровъ се явише при отсъствието на изриченъ вотъ, че неговиятъ изборъ е касиранъ? (Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Ще го хванатъ разсилнитѣ и — навънъ.) Вслѣдствие на това, прѣдсѣдателството рѣши, за да има единъ положителенъ, свършенъ фактъ, да има гласуване въ положителна смисълъ и по прѣдложението за касиране на избора.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Трѣбваше прѣдсѣдателътъ да седне тамъ и да обади това нѣщо!

Х. Филиповъ: Азъ съмъ готовъ за минута да допусна, че прѣди половина часъ твърдѣ неправилно сме постѣпили, като не сме положили на вотиране прѣдложението за касиране; но, правилно или неправилно, ние взехме едно рѣшение, съ което считаме въпроса за касирането рѣшенъ. Какво остава сега? Видѣхме, че идва прѣдсѣдателството въ лицето на единъ отъ подпрѣдсѣдателитѣ и казва: г-да, ние искаме повторно да се занимаемъ съ този въпросъ! Че кой ще заповѣдва тукъ? Прѣдсѣдателството или Събранието? Въ тази постѣпка на прѣдсѣдателството азъ съглеждамъ едно постѣгателство, узурпиране върху правата на народнитѣ прѣдставители. Може би неумишлено, може би да не си е дало отчетъ за значението на тази постѣпка, която то прави чрѣзъ подпрѣдсѣдателя г. Краевъ, но това не е нищо друго, освѣнъ узурпация върху правата на народнитѣ прѣдставители; не е нищо друго, освѣнъ желанието на прѣдсѣдателството да мине надъ желанието на самото Народно Събрание и когато му скимне да каже: Г-да! Приемѣте това, защото онова е неправилно. Колкото и да е неправилно рѣшението, пакъ не можемъ да се повръщаме. Произнесли сме се единъ път, трѣбва сами да почитаме нашето рѣшение, а прѣдсѣдателството още повече да го почита. Заради туй азъ поддържамъ прѣдложението, което каза прѣдговорившиятъ, да прѣминемъ на дневния редъ, като оставимъ безъ никакво внимание това, което излиза отъ прѣдсѣдателската маса, като нѣщо недопустимо, неправилно, незаконно и осѣдително.

М. Златановъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Увѣренъ съмъ, че касиранитѣ: Буровъ, Халачевъ и Бурмовъ по-малко рѣчи сж говорили на избирателитѣ си, отколкото ние тукъ по поводъ на този изборъ. И това е особеността на този изборъ. Прѣди малко стана единъ вотъ; сегѣ, прѣдсѣдателството, безъ да има въпросъ отъ Събранието, безъ да е дошълъ поне г. Буровъ да

повдигне оспорване на този вотъ, слага на разглеждане изново въпроса по поводъ на този изборъ. Ако въ сѣдницето е задължителенъ принципътъ non bis in idem, още повече той трѣбва да бѣде задължителенъ за Народното Събрание. Лошо, добро — това е рѣшение на Събранието. Трѣбва да имаме куражъ да понесемъ всичкия срамъ, ако е то лошо; а да се възвръщаме изново, значи, да нѣма стабилностъ въ нашитѣ рѣшения. Въпросътъ бѣше ясенъ и напразно г. Ризовъ сравнява себе си съ г. Бурова и тази Камара съ Радославовата. Тукъ бѣше друго: слѣдъ като нѣмаше болшинство за анкета и слѣдъ като сѣщо нѣмаше болшинство за утвърдението на избора, разбира ли се, че изборътъ е касиранъ, и Събранието съ vota si otgovori, че така разбира въпроса. Сега, лошо или хубаво, ние трѣбва да се подчинимъ на това рѣшение. Това е моето мнѣние.

Д-ръ П. Гудевъ: Азъ щѣхъ да се отнеса къмъ Васъ, г-не прѣдсѣдателю. Вие присѣстствувахте тукъ, когато се разрѣши въпросътъ и г. прѣдсѣдателътъ прѣди да даде отидхъ, какво бѣше неговото обявление, изчерпаемо ли бѣше то по въпроса, или не? Доколкото помня, и вие ще потвърдите, че той заяви категорически, че въпросътъ е изчерпаемъ. И азъ не мога да си обясня сега, на основание на кой членъ отъ правилника, о който, слѣдъ избирането Ви, Вие заявихте, че ще се придържате, идете тукъ да възобновявате този въпросъ?

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: На основание на принципа, че Събранието трѣбва да издава ясно и опрѣдѣлено рѣшенията си.

С. Вабаджановъ — къмъ г. Д-ръ Гудева: Не е това мнѣние само на г. Краева, а на цѣлото прѣдсѣдателство.

А. Урумовъ: Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ, поставенъ отъ прѣдсѣдателството на разискване, менѣ ми се струва, че е поставенъ правилно. Ние не трѣбва да гледаме на този въпросъ така, както гледаме на другитѣ. Именно, понеже билъ изчерпанъ въпросътъ, затова не трѣбвало да се споменава за него. Прѣди всичко, грѣшатъ тѣзи г-да, които мислитъ, че въпросътъ за касирането е изчерпанъ. Дѣйствително, имаше едно прѣдложение отъ г. Киркова, което се гласува, макаръ че, споредъ мене, такова прѣдложение не би трѣбвало да се гласува, защото, когато е да се гласува, дали единъ изборъ е правиленъ или не, дали да се касира или не трѣбва да се касира, не трѣбва по такъвъ начинъ да се произнасяме. Менѣ ми се струва, че по никой начинъ не може да се счете слѣдъ така направеното прѣдложение отъ г. Киркова и слѣдъ така гласуваното отъ Народното Събрание, че вече въпросътъ е дѣло свършено и че не можемъ да се повръщаме на него. Нашиятъ правилникъ показва, че когато едно прѣдложение се постави и се гласува, може да се счита

окончателно, свършено, когато Народното Събрание се произнесе и когато няма оспорване. Изрично е казано въ правилника, че когато се постави на гласуване едно предложение, гласува се съ вдигане на ръцѣ; въ случай че има оспорване, макаръ че това оспорване и да било съвѣстно или безсѣвѣстно, достатъчно е да има оспорване, прѣдсѣдателството трѣбва да положи гласуването по втори начинъ, прѣдвиденъ въ правилника, именно — чрѣзъ ставане на крака; ако и тогава пакъ има оспорване, постѣпва се по другия начинъ, именно чрѣзъ поименно гласуване. Какво се случи слѣдъ гласуване прѣдложението на г. Киркова? Заявиха ни и тримата квестори, че има болшинство, обаче яви се единъ прѣдставителъ — г. Христовъ — въ добросѣвѣстността на когото не се съмнѣвамъ, и каза, че оспорва вишегласието, и нашиятъ прѣдсѣдателъ, намѣсто да вземе актъ отъ това оспорване и, споредъ правилника, да пристѣпи къмъ гласуване по другия начинъ, той узурпира правата на народнитѣ прѣдставители, като имъ отне правото да оспорватъ гласуването, и, като даде отдихъ, се оттегли въ стаята си. Сега, щомъ г. подпрѣдсѣдателътъ дохожда и казва, че въпросътъ не е окончателно разрѣшенъ, той повръща правата на народнитѣ прѣдставители, и азъ мисля, че той трѣбва да постави този въпросъ да се гласува втори пътъ, понеже има оспорване отъ г. Христова, като се гласува, естествено, чрѣзъ ставане на крака. Кѣлото се касае до въпроса: дали дѣйствително това прѣдложение може да се гласува или не, моето мнѣние е, че прѣдложението на г. Киркова не трѣбваше да се гласува по никой начинъ. Имаме начинъ, по който можемъ да изказваме съгласието си за касиране или за утвърждение на избора. Менѣ ми се струва, че най-правилно ще се постави гласуването, ако се отхвърли прѣдложението на г. Киркова и да се постави правилно прѣдложението; дали да се касира изборътъ или не. Азъ искамъ, като се пристѣпи къмъ гласуването на избора, да стане поименно гласуване, както е поднесено прѣдложение на г. прѣдсѣдателя отъ 10 души народни прѣдставители, което г. прѣдсѣдателътъ остави безъ внимание. Има прѣдложение, щото направеното прѣдложение отъ г. Киркова да се гласува съ поименно гласуване.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ ще отговоря на г. Урумова. Той прави едно смѣшание споредъ мене. Той казва: контестира се вотътъ по прѣдложението на г. Киркова; ако е това, то не сходя съ прѣдложението, което прави прѣдсѣдателството, защото прѣдложението на прѣдсѣдателството е, да се гласува за касирането, а прѣдложението на г. Урумова е, да се повтори вотътъ, който е направенъ по прѣдложението на г. Киркова сега, което е нѣщо друго. (А. Урумовъ: Не е свършенъ окончателно въпросътъ!) Ако контестирате, че няма вотъ, трѣбва да се повтори. Но сѣ таки Народното Събрание се произнесе по него и не можемъ да се връщаме.

И дѣйствително, г-да народни прѣдставители, не можеше да се разрѣши въпросътъ друго-яче, защото той е поставенъ въ дилематическа форма и, по правилата на логиката, когато се отговори на едната частъ на въпроса, естествено иде отговорътъ и на другата частъ. Когато отговорътъ е отрицателенъ на едната страна, положителенъ е на другата страна. Ако изборътъ е валиденъ — защото да се утвърди излиза значи, че е валиденъ, — той се утвърждава; ако ли пъкъ се не приеме валидността му, значи, изборътъ се счита за касиранъ. Азъ мисля, че г. Цанковъ твърдѣ нагледно ни обясни гласуването на въпроса. Не може да се допусне друго, освѣнъ че или е редовенъ, или не. Когато не е редовенъ, значи влѣче слѣдъ себе си послѣдствията на тази нередовностъ — касирането. Слѣдователно, казвамъ, няма нужда да се туря на гласуване въ такава смисълъ, въ каквато сега се иска. Какво щѣше да стане, ако комисията бѣше прѣдложила да се приеме изборътъ за редовенъ и ако народнитѣ прѣдставители не се съгласѣха? Естествено е, че ако 50 души станѣха на крака, а 60 сѣдѣха на мѣстата си, то значи, че не приематъ.

Отъ друга страна, г-да народни прѣдставители, менѣ ми се струва, че много сж умѣстни критикитѣ на ония, които не могатъ да се съгласятъ съ едно такова прѣдложение на почитаемото прѣдсѣдателство. Прѣдсѣдателството основава своето прѣдложение на нѣкакви укори или критики, които сж станали въ стаята на прѣдсѣдателството. Азъ мисля, че нѣмаше защо тия работи да се повтарятъ въ Народното Събрание и нѣмаше защо прѣдсѣдателството да става тълкувателъ на тѣзи задкулисни укори, които сж правени на рѣшението на Народното Събрание. Не можеше, или, по-добрѣ, нѣмаше защо прѣдсѣдателството, по своя инициатива, да става изразителъ на тия тълкувания на нѣколко души народни прѣдставители и да ги поставя на разрѣшение отъ Народното Събрание, и нѣмаше защо да се туря въ такава лоша алтернатива. То всекога трѣбва да избѣгва такива въпроси, които нѣматъ единъ резултатъ, и по такъвъ начинъ, ако има отрицателенъ резултатъ, да поставя своя авторитетъ или довѣрието на Народното Събрание въ шаткаво състояние. Затова азъ мисля, че правилно е прѣдложението на ония, които мислятъ да се mine на дневния редъ. (Д. Цанковъ: На дневния редъ!)

Ц. Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Криво или право, както обясни г. Филиповъ, едно рѣшение се взе и ние сме длъжни да се подчинимъ на това рѣшение. Защо прѣдсѣдателството вниса друго прѣдложение по сѣщата материя, върху която няма всички г. г. народни прѣдставители да разискватъ, които се вече произнесоха по него и си излѣзоха? Каквото друго рѣшение и да вземете, вие нѣмате пълномощно отъ другитѣ г. г. народни прѣдставители, които вече знаятъ, че въпросътъ

е рѣшенъ и си отидоха. Слѣдователно, криво или право, това рѣшение всѣки го смѣта, че е гласувано, и си отиде съ убѣждението, че е свѣршенъ този въпросъ; защото, ако знаеха, че прѣдсѣдателството ще ни изненада съ друго прѣдложение, тѣ щѣха да останатъ тукъ да отстоятъ на своето убѣждение. Ето защо азъ намирамъ, че неумѣстно внася прѣдсѣдателството това прѣдложение, безъ да се иска то отъ нѣкого. прѣдсѣдателството е длъжно да зачита гласуването на Народното Събрание, било то въ една или друга форма. Народното прѣдставителство даде своя гласъ и прѣдсѣдателството нѣма право да оспорва, дали е правилно или неправилно. Ако Прѣдсѣдателството смѣта, че неправилно или не по форма е взето едно рѣшение, не трѣбва да го допуца, не трѣбва да го узаконява и послѣ да дойде да се съмѣтва само въ себе си, като каже, че Събранието е приело еди-кое си, но не еди-кое си. Ето защо азъ се присѣдинявамъ къмъ ония, които смѣтатъ, че въпросътъ е свѣршенъ, криво или право, и да се не увличаме въ такива нѣща, а да се мине на дневенъ редъ. Ако прѣдсѣдателството мислѣше, че неправилно е взето такова рѣшение, че по форма това наше гласуване не трѣбваше да се приема и пр., трѣбваше, прѣди да обяви резултата отъ висотата на прѣдсѣдателското мѣсто, да се вслуша въ протеста на г. Димитра Христовъ; а то игнорира това, когато каза, че прѣдсѣдателството, заедно съ вашитѣ квестори, констатира болшинство, изборътъ е касиранъ и си отиде. Азъ моля прѣдсѣдателството да оттегли това свое прѣдложение, като неоснователно внесено въ Народното Събрание, и да минемъ на дневния редъ.

Д. Христовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣмаше да говоря по този въпросъ, който зае почти цѣлъ день на Народното Събрание. Считамъ, обаче, за нужно да кажа нѣколко думи, защото нѣкои отъ г. г. прѣдставителитѣ отъ различнитѣ партийни групи не веднажъ сж изтъквали слѣдующето положение: че Народното Прѣдставителство ще дѣйствува като арбитъръ или ще дѣйствува като добросвѣстенъ сдия, тѣй, както разбира фактитѣ. Като е тѣй, азъ ви питамъ, прѣди да пристѣпимъ да изкажа ония мисли, които намирамъ за добръ да изкажа, че можемъ ли ние съ добра свѣстъ да кажемъ, че поставяме като арбитра въ дадения случай? Ако ние се позвовете на този вотъ, който бѣше даденъ прѣди малко, по поводъ прѣдложението на г. Киркова, азъ ще кажа слѣдующето. Даже слѣдъ вашия вотъ, слѣдъ вота на Народното Събрание, който бѣше произнесенъ, пакъ остава единъ въпросъ висящъ — позволѣте ми тази волностъ, — по който азъ взехъ думата да изкажа своето мнѣние. Ето кой е този въпросъ, който остава висящъ. Споредъ прѣдложението на г. Киркова, Народното Събрание, като изказа своя вотъ, изчерпа въпроса, сир. изчерпа всички ония разисквания, които станаха за анкетата и

слѣдъ това за утвърдението на избора. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това е софизъмъ!) Не е софизъмъ! Софизъмъ е вашето! Азъ поставямъ слѣдующия въпросъ: счита ли Народното Събрание съ тоя си вотъ, че Кесаревскиятъ изборъ е касиранъ? Счита ли Народното Събрание това нѣщо? Защото за една група народни прѣдставители този въпросъ остава отворенъ. Вотътъ разрѣшава само слѣдующето: че разискванията, които станаха относително анкетата и утвърдението на избора се изчерпватъ съ този вотъ, но вотътъ не изчерпва въпроса, относително касираното на избора. Затова именно поставямъ слѣдующето прѣдложение и искамъ да знаа, като народенъ прѣдставителъ: счита ли Народното Събрание, слѣдъ този вотъ, който бѣше произнесенъ, че Кесаревскиятъ изборъ е касиранъ?

П. Станчевъ: Счита!

К. Мирски: Да се пита Събранието!

С. Вабджановъ: Значи, правите прѣдложение!

Д. Христовъ: Да, прѣдложението ми е: счита ли Народното Събрание съ вота, който бѣше произнесенъ, че Кесаревскиятъ изборъ е касиранъ?

Д-ръ П. Гудевъ: Самъ г. прѣдсѣдателтъ обяви това!

К. Калчевъ: Г-да народни прѣдставители! Не бихъ желалъ да ви отегчавамъ и азъ, защото и тѣй сме отегчени отъ разискванията, които станаха по Кесаревския изборъ; но тукъ се повдигна единъ принципиаленъ въпросъ отъ страна на бюрото или отъ страна на прѣдсѣдателя, заедно съ двамата подпрѣдсѣдатели на Народното Събрание. Сега, ние би трѣбвало тѣй да погледнемъ на въпроса: дохожда едно прѣдложение отъ тѣхна страна, ние, всичкитѣ народни прѣдставители, се отнасяме съ надлежното почитание и довѣрие къмъ г. прѣдсѣдателя и г. г. подпрѣдсѣдателитѣ, но когато дойде едно прѣдложение, възгъ отъ дневния редъ, първото нѣщо, прѣди да се разисква върху прѣдложението, трѣбва да бжде: желае ли Народното Събрание да се занимае съ това прѣдложение, защото въпросътъ по Кесаревския изборъ се изчерпа, мина отъ дневния редъ. Сега изново азъ мисля, че както бюрото, така и всѣки народенъ прѣдставителъ може да сезира Народното Събрание, защото може нѣкой да мисли, че има погрѣшка въ гласуването; но, въ всѣки случай, това нѣщо трѣбва да бжде по реда, прѣдвиденъ въ правилника. Затова допуцамъ, че самото бюро може да сезира Народното Събрание; но, когато се сезира съ такъвъ въпросъ, прѣди да почнатъ разискванията върху прѣдмета, трѣбва да се произнесе Народното Събрание: желае ли да разисква по това прѣдложение. Защо? Защото е възгъ отъ дневния

редъ. И ако се произнесе, че не желае, то е равносилно съ предложение, което уважаемият Бургаски представител предложи, т. е. да минемъ на дневния редъ и да не гласуваме въпроса. Тъй щото, първото нѣщо, което трѣбва да стане по този въпросъ, е, или бюрото трѣбва да оттегли предложението си, или да каже: това е наше предложение, желае ли Народното Събрание да излѣзе вънъ отъ дневния редъ и да се говори по него, или пъкъ да се продължи дневниятъ редъ. Ако, обаче, Народното Събрание каже, че не желае, какво става? Минаваме на дневния редъ и продължаваме по-нататъкъ. Затова, казвамъ, ние ще дойдемъ пакъ тамъ. Ако бюрото настоява сега да се разисква, тогава чисто и просто да се попита: желае ли Народното Събрание да разисква тоя въпросъ така, както е предложень, или желае да мине на дневния редъ? Другъ принципиаленъ изходъ на тая работа нѣма. Така може да се тури край на дебатитѣ.

Г. Кирковъ: Двѣ думи само ще кажа. Както помните, азъ направихъ слѣдующето предложение, и именно направихъ го вслѣдствие заявлението отъ една страна, че по това гласуване още не се знае, дали болшинството отъ Народното Представителство ще даде вотъ за касирането; затова азъ казахъ: прави предложение: смѣта ли Народното Събрание своя вотъ за изчерпателенъ. Ще рѣче, слѣдъ като Народното Събрание гласува противъ анкетата, гласува и противъ утвърдяването, смѣта ли, че съ послѣдния свой вотъ противъ утвърдяването е касиранъ изборътъ? Това искахъ азъ да кажа — че този именно неговъ вотъ е изчерпателенъ. Не може да се турне, слѣдователно, на ново гласуване предложение за анкета или за касиране на избора. И Народното Представителство, забѣлжете, слѣдъ като гласува съ 51 гласъ за анкета, съ 53 гласа за утвърдяването; съ 62 гласа гласува моето предложение, че смѣта своя вотъ за изчерпателенъ, т. е. че изборътъ въ Кесаревската околия е касиранъ. Това бѣше моето предложение и г. прѣдсѣдателътъ обяви туй въ Народното Събрание. Сега, щомъ Народното Събрание желае да разсѣжда по-нататъкъ върху туй, азъ, най-послѣ, не съмъ туренъ да защищавамъ достолюбіието на Народното Събрание — то е негова работа; но смѣтамъ азъ, че почитаемото прѣдсѣдателство не бѣше въ правото си въобще да повдига единъ въпросъ, когато то нѣма никакво основание. Могатъ отстрана да му кажатъ много думи, могатъ да се изкажатъ разни желанія, но азъ мисля, че тѣзи желанія може да си останатъ вънъ, въ неговата стая, или въ бюфета, а то може да подлага на гласуване въпроситѣ, които сѣ поставени тукъ, въ пленума. Ето защо азъ мисля, че най-хубаво е, не да се гласува предложението, но просто почитаемото прѣдсѣдателство да си оттегли това свое предложение или пояснение, както се каза, и работата да се свърши и за двѣтъ страни въ добра смисълъ.

(И. Гешовъ: И да остане въпросътъ отворенъ.)
За въпроса азъ не говоря.

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Много е жално, че почти двѣ засѣдания се занимаваме съ този въпросъ. И азъ считамъ, че въпросътъ е почти изчерпанъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Ама „почти“!) Още завчера го считахъ за изчерпанъ. Днесъ дойде г. прѣдсѣдателътъ, вика и мене, вика и г. Гешова и ни пита: да поставя ли въпроса за анкета още веднажъ за вотирание или да не го поставямъ? И слѣдъ нѣколко разговори, които размѣнихме, ние казахме: да не се повръщаме, защото не е хубаво туй нѣщо. И казахме, че макаръ вие да не обявихте, излѣзте като прѣдсѣдател на трибуната, кажете, че сега констатираме, че гласовѣтъ сѣ били равно и, слѣдователно, на основание на правилника и конституцията считате, че предложението за анкета е паднало, и въ такъвъ случай дайте на реда предложението за утвърдяване на избора. И туй правимъ ние цѣлъ день. Стана едно предложение за утвърждение, вотирахме го веднажъ, вотирахме го и втори пътъ и Събранието се произнесе съ болшинство да не се утвърждава. Най-сетнѣ излѣзе г. Кирковъ, направи едно предложение, съ което казва: счита ли Народното Събрание, че въпросътъ съ този вотъ, съ неутвърдяването на избора е изчерпанъ и, слѣдователно, изборътъ е касиранъ или не. Народното Събрание се произнесе съ 62 гласа. Значи, счита, че въпросътъ е разрѣшенъ за него и не желае повече да се занимава съ него. Г-нъ прѣдсѣдателътъ, който бѣше тогава, дожда, декларира това нѣщо, дава отпущъ и свършено. Нѣкои прѣдставители си отидоха; и г. Теодорова нѣма даже. Какво виждаме сега? Явива се прѣдсѣдателството, въ лицето на г. Краева, и казва, че бюрото е сезирано отъ нѣкои и други прѣдставители и мисли, че това не е правилно. Ами, г-да, ако тръгнемъ по този редъ, каква е гаранцията, че утрѣ г. Кънчовъ, който е на друго мѣстие и като го нагиснемъ ние, нѣма да каже: Г-да, ние рѣшихме въпроса, но да го турнемъ на дневенъ редъ. Ами, ако почнемъ по такъвъ начинъ да вървимъ, то знайтѣ, че ще станатъ безконечни тѣзи съмнѣния и поставяния на въпроси. Най-сетнѣ, тукъ се явява единъ въпросъ много неделикатенъ. Една личностъ, избрана по единъ или по другъ начинъ, я туряме на нѣколко пкти на гласуване. Сега, инатъ ли го кажете, партизански претенции ли го кажете, каквото щете го кажете. Нека г. Кънчовъ извини, нека не се обижда, но прѣдполагамъ, че и той е повлиялъ на г. Краева, да излѣзе тукъ съ това предложение. Разбирамъ, самъ прѣдсѣдателътъ г. Балабановъ да се яви, когато той самъ обяви резултата. Но г. Балабановъ не се е нагърбилъ да направи това нѣщо, защото е видѣлъ, че е много неделикатно да направи това. Сега, да се явява този въпросъ, азъ го считамъ за свършено неправилно и мисли, че най-умѣстно е, или прѣдсѣдателството да си

оттегли предложението или да минемъ чисто и просто на дневния редъ, защото нѣмаме никаква гаранция, че, слѣдъ като вземемъ сега рѣшение, утрѣ, при откриване на засѣданието, или слѣдъ като бѣде даденъ отпущъ, г. Кжичовъ, който е втори прѣдсѣдателъ, или пъкъ самиятъ прѣдсѣдателъ г. Балабановъ нѣма да се яви и каже: вие вчера вотирахте тѣй, но днесъ нѣкои прѣдставители искатъ да поставимъ този въпросъ. Азъ мисля, че това е свършено неумѣстно и нѣма да прави честь на Народното Събрание. Най-сетнѣ, това е ваша работа, но мисля, че е свършено неправилно. Прѣдсѣдателството не трѣбваше по никой начинъ да изявява такова прѣдложение. Азъ мисля, че най-прави сж ония, които прѣдлагатъ, щото прѣдсѣдателството да си оттегли предложението.

В. Кжичовъ: Понеже спомена г. Петковъ името ми, азъ имамъ да кажа слѣдующето. Азъ заявихъ въ Събранието и сега заявявамъ, като народенъ прѣдставителъ, а не като подпрѣдсѣдателъ, че докато не се вотира касирането на единъ депутатъ, той е депутатъ. Събранието може да не утвърждава избора, може да не се съгласява за анкета, обаче, Събранието докато не се произнесе за касирането на избора — това е мое лично мнѣние, — този депутатъ не е касиранъ. Това го казахъ тукъ, това го казахъ и въ стаята на прѣдсѣдателството. Може да мисля криво.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Позволѣте ми една дума. Като народенъ прѣдставителъ може да мислите тѣй, но когато се яви Буровъ, Вие като прѣдсѣдателъ нѣма да го допуснете.

В. Кжичовъ: То е въпросъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Никой другъ не е записанъ и надѣя се, че никой не ще поиска думата.

Щомъ като прѣдсѣдателътъ констатира резултата отъ гласуването по прѣдложението на г. Киркова, вие помните, че г. Христовъ оспори и се направи даже прѣдложение за поименно гласуване. (Д. Десевъ: Никой не е оспорвалъ гласуването!) При тия условия се намираше прѣдсѣдателството, когато рѣши да се повърнемъ.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Съвѣмъ при други условия се намираше. Прѣдсѣдателътъ г. Балабановъ заяви дали иматъ прѣдставителитѣ въра въ него или нѣматъ. Съвѣмъ другъ бѣше въпросътъ.

Министъръ-Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Съжалявамъ, че не знаа прѣдмета, понеже не присъствувахъ при проверката и при вашитѣ рѣшения, но ми се струва, че самата формула на г. Кирковото прѣдложение не е правилна. Що значи — да го изтъкуваме на ясенъ езикъ — прѣдметътъ е изчерпанъ? По моето мнѣние то нищо не значи.

Такъвъ вотъ въ Събранието нѣмаше; имаше само дали трѣбва да се прѣкратятъ рѣшенията или не; но тоя вотъ не рѣшава кое е право и кое криво, или по-добъръ кое прѣдложение е за или противъ — едното или другото. Той се касае само до въпроса за прѣкращението на рѣшенията.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Имаше прѣдложения, които се отхвърлиха.

С. Бабаджановъ: По начина на гласуването бѣше въпросътъ.

М. Златановъ: Постави се въпросътъ на гласуване: като се отхвърли анкетата и утвърждението, подразбира ли се, че изборътъ се касира? (Гласове отъ дѣсния центъръ: Не е вѣрно!)

Министъръ-Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Сега, ние се намѣрваме пакъ въ една алтернатива, достатъчно за насъ неприятна. Прѣдсѣдателътъ отъ тукъ обяви, доколкото помня, че е свършенъ въпросътъ въ миналото засѣдание. (Гласове: Тѣй!) Азъ така чухъ — тогава присѣствувахъ. Отъ друга страна, ние, като народни прѣдставители, трѣбва да дѣйствуваме при проверката на избора не по установена формула, а по увѣреностъ въ истинността на фактитѣ. Сега се намѣрваме прѣдъ една дилема: какво да направимъ, втори пътъ ли да говоримъ по въпросъ рѣшенъ, или наново да гласуваме. Но важното е, че въпросъ за анкетна комисиия не може да става, защото отъ Народното Събрание е отхвърленъ. (П. Станчевъ: И утвърждението е отхвърлено!) Прѣдложение да вотираме втори пътъ ще бѣде нелѣпостъ, то прѣдполага друго нѣщо. Значи, ако поставите въпроса: да се касира ли изборътъ или да се утвърди . . . (П. Станчевъ: Утвърждението е отхвърлено!) Какво сте приели? (С. Бабаджановъ: Именно това тълкувание дава прѣдложението на г. Киркова.) Турнато ли е формално, трѣбва ли да се касира изборътъ или не? (Гласове отъ дѣсния центъръ: Не е турнато. — Д-ръ П. Гудевъ: Събранието отхвърли прѣдложението за утвърждение.) Тогава азъ не знаа какво сте рѣшили. (Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: За касация не е турено на гласуване.) Рѣшавали сте, значи, въпроса на основание на единъ адвокатски изворотъ!

Х. Филиповъ: Прѣдложението на г. Киркова бѣше слѣдующето. (Е. Начевъ: Трети пътъ говорите!) Щомъ Вие утвърждавате, че Виячевъ е между васъ, нѣма кой да Ви върва. (Глъчка.) За вчера излъгахте цѣлото Събрание.

Прѣдложението на г. Киркова бѣше слѣдующето, доколкото азъ разбрахъ и вдигнахъ рѣка: съгласно ли е Народното Събрание да счита за приключенъ, за свършенъ въпроса за Кесаревския изборъ, съвотирането на двѣтъ прѣдложения: едното за анкета и другото за утвърждаване на избора? (Д-ръ Н. Генадиевъ: Безъ да се гласува за ка-

сирането!) Да. Събранието рѣши да се счита, че е приключенъ, а то значи, че е касиранъ изборътъ. (Д. Ризовъ: „Значи!“ Какъ може съ „значи“ да се изхвърли единъ депутатъ отъ тукъ?) Г-нъ Ризовъ, ако Вие си зададете въпроса: каква смисълъ имаше да има г. Кирковото предложение, слѣдъ ония дебати, ако нѣмаше това значение... (Д. Ризовъ: Сѣ едно. Трѣбва да се гласува категорично предложението за касиране на избора!) Азъ ще дойда до този въпросъ, дали трѣбва да се постави категорично предложение за касиране на избора или не. Може да бждатъ смѣли моитѣ думи, слѣдъ думитѣ на г. Министъръ-Предсѣдателя, но нѣма да се съглася съ Васъ, г-нъ Ризовъ, защото както конституцията, така и правилникътъ, така и здравиятъ разумъ казватъ, че когато се разглежда въпросъ за изборъ въ Народното Събрание, поставя се питането, дали да се утвърди или не този изборъ. Конституцията не казва дали трѣбва да се касира или не. Конституцията иска въ Народното Събрание да засѣдаватъ народни представители, утвърдени; не съдържа запрѣщение, че не могатъ да засѣдаватъ представители касирани. Думата „касирани“ не се употребява. (Д. Ризовъ: Това е адвокатски малко, г-нъ Филиповъ, защото има тукъ представители, които се въздържатъ!) И на туй ще отговоря. Съгласни ли сте съ мене, че конституцията иска само утвърдени и нищо повече; че трѣбва да се тури въпросътъ за утвърдението на избора? Туй се иска. Щомъ нѣма болшинство за утвърдението, какво искате повече? Ама, казвате по-нататъкъ, може да има нѣкои, които се въздържатъ. Азъ ще ви поставя слѣдующия въпросъ. Представѣте си, че моятъ изборъ сега е поставенъ на гласуване: питатъ Събранието и всички се въздържатъ, никой не гласува; подиръ това ще дойде предложението: да се касира ли изборътъ на Филипова и пакъ ще се въздържатъ — какво ще правите съ тоя изборъ? (Д. Ризовъ: Вие вземате поп sens-a за да доказвате sens-a!) Азъ вземамъ крайността, за да Ви докажа това. Всѣко рѣшение, което казва не утвърждава, изчерпва въпроса и никакви предложения по-нататъкъ не може да си иматъ мѣстото. Иначе, ще дойдемъ до заключението, че въ сѣдилището, когато поставятъ въпроса, „има ли право истецътъ да иска 3.000—4.000 л.“ и кажатъ, че нѣма право, че може да попитатъ „ами отгвѣтникътъ има ли право“. Не може; защото въпросътъ става въ утвърдителна смисълъ и се счита, че е разрѣшенъ.

Тия малки обяснения счетохъ за нужно да дамъ слѣдъ думитѣ на г. Министъръ-Президента и, понеже втори пѣтъ говоря, а трети пѣтъ нѣма да говоря, правя предложение, което ако щете приемѣте или не, че моето желание е да прѣкратимъ тия прѣбирни и да работимъ, а не да стоимъ така, да минемъ на дневния редъ. И прѣдсѣдателството да оттегли съвършено своето незаконно предложение, било като предложението на Събранието въпроса: желае ли Събранието да разисква и да вземе нѣкакво рѣшение или не.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Намираме се прѣдъ това положение: отъ една страна мнѣнието на прѣдсѣдателството, да се вотира въ положителна смисълъ предложението за касиране на Кесаревския изборъ, а отъ друга страна предложението, което по право прѣдшествува — да се мине на дневния редъ. Следователно, турямъ най-напрѣдъ на гласуване това предложение — да се мине на дневния редъ.

Д. Христовъ: Азъ поддържамъ моето предложение, като такова, което не изчерпва дневния редъ. Азъ внесохъ предложение: счита ли Народното Събрание съ вота, който произнесе прѣди половинъ часъ, че въпросътъ за Кесаревския изборъ е рѣшенъ въ смисълъ, че е касиранъ? Ето предложението, което правя и моля Народното Събрание да се произнесе по него.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Ами че това е, което предложихъ и прѣдсѣдателството, и това е, което ние искаме да отстранимъ съ едно предложение най-парламентарно — да се мине чисто и просто на дневния редъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Поставямъ на гласуване най-напрѣдъ предложението на г. Генадиева, идентично на онова, което направи г. Х. Филиповъ. (Нѣкой отъ представителитѣ: Кое предложение?) Да се мине чисто и просто на дневния редъ. Моля ония, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Гласове: Болшинство! Меншинство!)

С. Вобчевъ: Ние тукъ се въздържаме.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Когато падне — въздържате се! Следъ като дадохте фитили!

Квесторъ С. Соколовъ: 50 души вдигатъ ржка. (Нѣкой отъ представителитѣ: Колко сж останалитѣ?) 52-ма стоятъ.

Квесторъ А. Крушковъ: И 52-ма гласуватъ; азъ толкова намѣрихъ. (Гласове: А а а!)

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Г-да! Понеже има съмнѣние, моля тия, които приематъ предложението за минаване на дневния редъ, да станатъ прави.

Квесторъ С. Соколовъ: 59 сж на крака.

Квесторъ А. Крушковъ: 59 сж. (Нѣкой отъ представителитѣ: Колко сж всички?) Присѣствуватъ 104 души.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Значи, болшинство. Следователно, предложението за минаване на дневния редъ се приема. Кесаревскиятъ изборъ се счита касиранъ.

Минаваме по-нататъкъ на дневния редъ: първо четене законопроекта за допълнение на гражданското сѣдопроизводство. Моля г. Генадиева да го прочете.

Д-ръ Н. Генадиевъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за допълнение на гражданското сѣдопроизводство.

Споредъ постановленията на дѣйствующето гражданско сѣдопроизводство не е изключенъ безусловно отъ продажъ и най-маломѣрниятъ и малоцѣненъ недвижимъ имотъ. Понеже по чл. 859 отъ гражданското сѣдопроизводство се освобождаватъ отъ продажъ извѣстни движими имоти, то това освобождение не би достигнало цѣльта си, ако на длъжника не се запази единъ скромненъ покривъ, дѣто да може да подслони бѣдното си сѣмейство. Освѣнъ това, съ запазване за длъжниците десетъ декара земи и една малка къщица, ще се избавятъ селскитѣ ни сѣмейства отъ скитничество и прѣобръщането имъ въ просѣци.

София, 1 ноември 1901 г.

Министъръ на Правосѣдието: А. Радевъ.

Законъ

за допълнение на гражданското сѣдопроизводство.

Гражданското сѣдопроизводство се допълня съ слѣдния новъ членъ, който слѣдва непосредствено слѣдъ чл. 979.

979^а. Не могатъ да бждатъ продадени слѣдните имоти, принадлежащи на длъжника: първо, къщата му, ако не струва повече отъ 500 лева, второ, лозето му, ако не е по-големо отъ единъ декаръ, и, трето, нивитѣ му, ако не сж повече отъ десетъ декара.“

Я. Забуновъ: Г-да народни прѣдставители! Ако има нѣщо, което е много симпатично, внесено отъ г. Министра на Правосѣдието, то е този малъкъ законопроектъ за допълнение на гражданското сѣдопроизводство.

Г-да народни прѣдставители! Като констатирамъ похвалната постѣпка на г. Министра на Правосѣдието, че съ вънесенето на това допълнение на гражданското сѣдопроизводство е направилъ една крачка въ това направление, въ което ние досега сме искали, и че е прѣдвидено, което ще се приеме... (Не се чува.) Само едно нѣщо, обаче, менѣ ми се струва, че въ този проектъ г. Министърътъ е внесълъ въ твърдѣ малки размѣри, това, което иска да се не продава на селянитѣ. Той казва, че къща, оцѣнена до 500 л., да не може да се продаде, второ, лозе, което не е повече отъ единъ декаръ, и, трето, ниви, които не сж повече отъ 10 декара. (Глъчка.)

Г-да народни прѣдставители! Цѣли два дена по единъ нищо и никакъвъ въпросъ говорихте и слушате, а сега по единъ такъвъ важенъ въпросъ

не искате да слушате. Азъ моля г. прѣдседателя или да наложи тишина, или да си седна. (Глъчка.)

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Моля г. г. Ризова, Цанова и Киркова да пазятъ тишина.

Я. Забуновъ: (Продължава.) Менѣ ми се струва, че е погрѣшно оставено 10 декара ниви, понеже знаемъ, че навсѣкдѣ цѣната на земята не е еднаква. Ако ние туриме общо 10 декара въ цѣлото Княжество, не ще бждете прави, първо, затова, че, ако въ Търново единъ декаръ струва 100 л., въ Плевенъ може да струва 2 л., въ Варна 3 л., а въ Шуменъ 30 л. Затуй 10 декара не само че е малко, но не е и право. Споредъ мене, добръ е да има прѣдъ видъ комисията слѣдующето нововъведение: да се турятъ неотчуждаеми ниви такова количество, което да отговори на сумата 500 или 600 л., и тогава, ако въ Търново единъ декаръ струва 100 л., ще се запазятъ 5 декара; ако струва по 50 л., ще се запазятъ 10 декара и т. н. Тѣй щото, азъ говоря по принципъ и бихъ молилъ комисията, на която и обръщамъ внимание, да оцѣни това въ стойностъ, а не въ количество на декари, защото цѣната е различна въ разнитѣ мѣста. Така сжщо бихъ молилъ да се увеличи количеството на декаритѣ и на лозята. Съ туй азъ свършвамъ, като обръщамъ вниманието на почитаемата комисия да има това нѣщо прѣдъ видъ.

Д. Марковъ: Г-да народни прѣдставители! Вие виждате благороднитѣ мотиви, които стоятъ въ изложението на мотивитѣ къмъ този законопроектъ, и хуманната цѣль, която г. Министърътъ на Правосѣдието се стреми да достигне. Нѣма съмнѣние, че тя е толкова похвална, щото тукъ, въ Народното Сѣбрание, нѣма да се намѣри гласъ, който да не одобри по принципъ приемането на този законопроектъ. Но има едно нѣщо, което бие въ очи, и то е лошата редакция на члена, както е туренъ, и азъ прѣпорѣчвамъ на почитаемата комисия по Правосѣдието да вземе подъ внимание това. Моля ви се, ако се приеме тѣй, както е изложено, излиза, че селянинъ, който има 10½ декара ниви, ще му се продадатъ, който има къща за 501 л., и тя ще се продаде, а то очевидно е, че законодателятъ търси да обезпечи, щото на всѣки длъжникъ-земледѣлецъ да му останатъ непрѣмѣнно 10 декара земя, единъ декаръ лозе, или къща, отъ стойностъ до 500 л. Както е редакцията, излиза, че „не могатъ да бждатъ продадени слѣдните имоти принадлежащи на длъжника: първо, къщата му, ако не струва повече отъ 500 л.“ Ами ако е 501 л.? Продава се. Второ, „лозето му, ако не е по-големо отъ единъ декаръ“. Ами ако е декаръ и четвъртъ? Продава се. И трето, „нивитѣ му, ако не сж повече отъ 10 декара“. А трѣбва да се каже въ смисълъ императивенъ, че на длъжника, отъ описанитѣ имоти, ако тѣхната стойностъ е толкова, колкото се прѣдвижда тукъ, въобще описъ не се прави,

не се прави продажба, приставътъ се десезира и казва на кредитора: по емлячнитѣ книги този човѣкъ има 10 декара, има къща отъ 500 л. и опиетъ не може да му се прави. Ако има 11 или 12 декара, или къща, която струва 600 л., той ще му опише излишното, само единъ или два декара, или само 100 л. отъ къщата, като му възвърне сумата или му купи друга къща за 500 л., или лозето му, ако е повече отъ единъ декаръ, единъ ще остави. Заради туй, за да нѣма разногласие, а да има едно правилно тълкувание, да се не пораждатъ спорове, азъ моля почитаемата комисия по Правосъдието да измисли една формула, която да гарантира и охранва хората отъ евентуално неразбиране на закона.

Ц. Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Часть отъ това, което искахъ да кажа азъ, г. Марковъ поясни, и то бѣше доста необходимо. Но има още една непълнота въ този законъ. Това е една прибавка къмъ чл. 979 отъ гражданското сѣдопроизводство, въ който членъ се визира начинътъ, по който става секвестра на недвижимиѣ имущества, безъ разлика дали сж тѣ въ село или градъ, а тукъ въ мотивитѣ, съ които г. Министърътъ внася прибавката къмъ чл. 979, най-накрая се казва: „Освѣтъ това, съ запазването за длъжнициѣ 10 декара земя и една малка къщица, ще се избавятъ селскитѣ ни сѣмейства отъ скитничество и прѣобръщането имъ въ просѣци“. Съ този най-последенъ мотивъ се подразбира, че това допълнение на чл. 979 отъ гражданското сѣдопроизводство, за непродаване извѣстни имоти, се отнася само до селскитѣ стопанства. Ако така непояснено влѣзе и се приеме отъ Народното Събрание и се напечати, когато дойде единъ такъвъ споръ между длъжници и кредитори, ще се търси, естествено, кои сж мотивитѣ, съ които е внесенъ законътъ, и ще се изтълкува, че гражданитѣ нѣматъ право да се ползватъ отъ това покровителство на закона. Ако цѣлата е да се даде съ това допълнение възможностъ на земледѣлицѣ да спасятъ часть отъ своитѣ земи, отъ своето лозе, отъ своята къща, то недѣйте забравя, че земледѣлци не се намиратъ само въ селата, а и въ градоветѣ; напр., гр. Фердинандъ, отдѣто съмъ избранъ азъ, нѣма нито 10 къщи, които да не сж земледѣлчески, а всички други сж земледѣлчески; значи, така приетъ законътъ, тѣ се изключаватъ отъ това прѣимущество на закона и на тѣхъ могатъ да се продадатъ и лозя, и ниви, и къщи, и всичко.

Не само съ тия обяснения азъ ще свърша. Азъ искамъ, щото настоящиятъ законъ да се простре и до гражданитѣ, а не само до селянитѣ, защото както селскитѣ земледѣлчески сѣмейства сж подданици на тази земя, които иматъ право да се покровителствуватъ отъ единъ законъ, така и гражданитѣ сж сжщо такива подданици, и тѣ иматъ еднакво право съ земледѣлицѣ да искатъ покровителството на извѣстенъ законъ. Затова, молилъ

бихъ г. Министра сега или почитаемата комисия — а това ще говоримъ, разбира се, и на второ четене — да прѣдвиди, както е казано тукъ, че това се приема не само за длъжнициѣ находящи се въ селата, а и за длъжнициѣ находящи се въ градоветѣ. Да се прѣдвиди и нѣщо повече. Напр., ако въ едно село не може да се продаде една къща до 500 л., въ единъ градъ такава къща за 500 л. нѣма, колкото и да е тя скромна. (Д. Вълчевъ: Има, има!) Слѣдователно, има и въ градоветѣ хора, които иматъ само една къща отъ 4—500 л. и само 10 декара ниви и само единъ декаръ лозе; неужели затова ще имъ продадете тѣзи имоти, защото не живѣятъ въ село? Ще да моля, слѣдователно — това може и послѣ да се говори, но за да не повтарямъ, ще го кажа сега — нека за въ селата се прѣдвиди развѣртътъ за къщитѣ 400 л., а за въ градоветѣ 800 л. Разлика въ другитѣ имоти, ниви, лозя, не ща да правя, защото, ако единъ селянинъ може да се нахрани съ 10 декара ниви, което е много малко, и въ града ще може да се нахрани — земята сѣ толкозъ ще даде. Но къща за 400 л. ако имашъ въ село, въ градъ не можешъ да имашъ.

Слѣдователно, моля г. Министра, както и комисията, да вземе подъ покровителството на това допълнение и гражданитѣ-длъжници. (Гласове: Вѣрно!)

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да! Нѣколко бѣлѣжки искамъ да направя на казаното отъ прѣдговорившиѣ. Не съмъ по принципъ противенъ на мнѣнието на г. Забунова — да се пристѣпи къмъ оцѣнката на тѣзи декари земя, които ще се оставятъ като неотчуждаеми за стопанитѣ. Азъ не го направихъ това, ето защо. Този законъ, както виждаме, е прѣписанъ точно и буквално отъ закона за бирницитѣ, ако се не лѣжа, чл. 5 отъ закона за бирницитѣ, а той въ практиката си не е прѣдставилъ никакви мъчности. Ако приемемъ системата така, както я прѣдложи г. Забуновъ, безъ да я нормираме по-добъръ, може да попаднемъ въ трудности, въ мъчности при изпълнението на листоветѣ, мъчности както за кредиторитѣ, така и за длъжнициѣ, и ще се отвори цѣла една процедура, колко декара земя кореспондиратъ на извѣстна стойностъ, защото тогава мѣрило ще бѣде стойността, а не ще бѣде пространството на земята. Ако намѣримъ нѣкаква норма, която да не прѣдставлява перспективата на недоразумѣния и разноски за страниѣ, както за кредиторитѣ, така и за длъжнициѣ, азъ съмъ съгласенъ; но ако не намѣримъ такава норма, каквато азъ искамъ да бѣде прѣдвидена, да си остане, щото нормата или мѣрилото на неотчуждаемостъта на имотитѣ да е пространството. Казвамъ, обаче, и заключавамъ по този въпросъ, че приемамъ и въ стойностъ да се обърне това мѣрило.

По отношение забѣлѣжката на г. Маркова. Въпросътъ ето какъ се рѣшава, г-да! Нѣма никакво

недоумѣние въ тълкуването на статия 979 bis, както е предложена сега, защото, първо, нѣма такава опасност да има една къща за 500 л. и една друга за 501. Мѣрило на оцѣната сѫ емлячнитѣ регистри, и мимоходомъ мога да кажа, че можемъ да туримъ „стойностъ 500 л., удостоверявана чрѣзъ емлячнитѣ книги“, а тамъ къщитѣ се повишаватъ съ 50—100 л., а не съ 1, 1½ или 2 л. Тѣй щото, ако има единъ длъжникъ, който има къща за 600 л., той не може да се ползува отъ това покровителство на закона и да има къща, защото ние нѣмаме намѣрение да даваме 500 л. пари да си купуватъ къщи; но ако струва къщата му 500 л., тя ще остане неотчуждаема. Това е значението на закона. Ако искате да му дадете друго значение, то е другъ въпросъ. Но както е внесенъ законътъ, ясно се разбира, че трѣбва да има къща, ако струва 500 л., която да е покривъ за сѣмейството на единъ длъжникъ. Ако има къща за 600, 800, 1.000 л., тя ще бѣде продадена. (Гласове: Цѣла?) Цѣла, разбира се, (Гласове: А а а! Нищо не струва тогазъ!) защото само къща отъ 500 л. не се продава. (Я. Забунувъ: Ако има 20 декара земя?) За това сетнѣ ще кажа. (Д. Марковъ: Нали просѣци не трѣбва да ги правимъ?) Моля! Трѣбва една мѣрка да се тури, г-да! Азъ избирамъ 500 л., вие избериѣте 1.000 л. Но онзи, който има къща за повече отъ 1.000 л., тя пакъ ще се продаде и той пакъ ще остане на улицата. Има една мѣрка; тя се налага абсолютно, неизбѣжно. Каква мѣрка? Вие кажете 1.000 л.; азъ предложихъ 500 л.; азъ нѣма да се карамъ съ васъ, ако кажете 1.000 л., но сѣ да има единъ прѣдѣлъ. И вие ще стигнете до единъ прѣдѣлъ, дѣто хората, които иматъ къща за по-горѣ отъ този прѣдѣлъ, пакъ ще останатъ безъ къща. Не е причината, г-да, която ни кара да внесемъ закона, таа, че всички длъжници обязательно трѣбва да иматъ къща, а онаа бѣдни длъжници, които иматъ къщи само до 500 л. Вие можете да кажете 1.000 л. — за мене е безразлично; вие можете да кажете 2.000 л. — за мене е пакъ безразлично. Но единъ прѣдѣлъ всѣкога трѣбва да има и той нѣма да ни избави отъ този абсурдъ, каквото прѣдполага г. Марковъ, защото нагорѣ сѣ ще се намѣрятъ хора, които да останатъ безъ къща.

По-нататъкъ въпросътъ за земитѣ. За земитѣ нѣма никакъ нужда да се тълкува или да се поправи редакцията, защото тя е ясна: 10 декара земя да му се остави, т. е. ако има 11 декара, единъ му се продава; ако има 15 декара, 5 му се продаватъ, ако има 20 декара, 10 се продаватъ. То е очевидно. И че така се прилага, азъ ще ви кажа постановлението на чл. 859, дѣто се говори за движимитѣ имущества. Тамъ се казва: на единъ земеделецъ се оставятъ 7 овце или 2 вола, или 1 волъ и 1 крава, или 1 конь и пр., или храна за 8 дена. Какво ли мислите, г-да, ако трѣбваше и тамъ да се тури поправката на г. Маркова? Трѣбваше да туримъ тамъ само 2 вола или 8 овце и пр. Хората го знаятъ това; цѣлъ редъ години

се е прилагало това. (Д. Марковъ: Законитѣ се пишатъ съ яснота и пълнота, а не съ прѣдположения!) Нѣма нужда. Нѣма прѣдположения, а яснота: 10 декара земя да му оставятъ. Ако има 11, 1 ще му продадатъ, както въ чл. 859 се говори, 7 овце да му оставятъ, т. е. ако има напр. 70, не се продаватъ 70-тѣ, а само 63 се продаватъ; ако има 6 вола, не се продаватъ 6-тѣ, а се продаватъ 4; ако има храна за 40 дена, не се продава всичката, а се оставя отъ нея за 6 дена. Прочее, законитѣ се правятъ тѣй. Законитѣ не се правятъ, когато отпослѣ трѣбва да се тълкуватъ, за да иматъ юларъ, защото тогава ще станатъ коментарии, а не законъ. (Д. Марковъ: Съ Вашето говорене ставатъ коментарии, а съ моето прѣдложение тии нѣща се изчерпватъ!) Не. Хората по единъ здравъ разумъ ги тълкуватъ. Смисълътъ на закона е такъвъ, какъвто го разбиратъ хората, които боравятъ съ законитѣ. Като се говори, че на едногo трѣбва да му се оставятъ 10 декара, то се разбира, ако има 11, ще му се продаде 1, ако има 20, ще му се продадатъ 10. Нѣма нужда да му се туря нѣкакъвъ юларъ, защото ще си мислятъ, че нѣмаме здравъ разумъ да тълкуваме законитѣ. Тази е бѣлѣжката, която искахъ да направя. (Д. Марковъ: Моятъ разумъ излиза боленъ, а неговиятъ — здравъ. А пъкъ азъ съмъ увѣренъ, че въ случаи онова, което казахъ, ако вземемъ да го мѣримъ, ще излѣзе съ положителностъ, че моето е ясно! Това искахъ да кажа и благодаря за здравината на мозъцитѣ!) Моля Ви се, не се сѣрѣйте; азъ не говоря за Васъ: Вие разбрахте закона; азъ казвамъ за онѣзи, за които би имало нужда да се тури въ текста онова, което Вие искате — тѣ не би имали здравъ разумъ, а за Васъ не казвамъ това. Азъ вѣрвамъ, че Вие го разбирате; тѣй щото, азъ не искамъ да Ви обиждамъ; азъ знаа, че Вие можете да тълкувате законитѣ, но Вие се поставяте на мѣстото на онѣзи, които не ще могатъ да ги тълкуватъ. (Д. Марковъ: Законитѣ се пишатъ за такива!) Благодаримъ! Знаемъ кои ще ги прилагатъ — които знаятъ да тълкуватъ.

За бѣлѣжката на г. Мислова нѣма какво да се каже, защото думитѣ „селско сѣмейство“ е случайно изражение. Щомъ законътъ е ясенъ, че се говори за всѣки длъжникъ — разлика не се прави, дали е билъ селянинъ или гражданинъ; ако има 10 декара земя, нѣма да му се вземе нищо. Когато е ясенъ законътъ, причинитѣ, които сѫ накарвали законодателя да внесе този законъ, не важатъ.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Както виждате, цѣлѣта на настоящия законъ е хуманна, много благородна. Съ него законодателятъ иска да направи една милостъ на сиромаситѣ, за да не бѣдатъ изпѣждани безъ врѣме дѣцата имъ и тѣхнитѣ близки изъ тѣхнитѣ къщи, защото всѣки единъ човѣкъ, който се е родилъ, има право да живѣе; слѣдователно, да не ставатъ тѣ просѣци и скитници. Това сме желали всинца и дълго врѣме

се е говорило за челядни имоти. Ето напр., този законъ въ тази форма напълно удовлетворява желанието, защото по-напрѣдъ, както се изказаха нѣкои, искаха да се отстъпни голѣмо количество за челядни имоти, то пъкъ въ такъвъ случай можеше да се компрометиратъ каситѣ, или търговцитѣ и Банката, и да докаратъ кой-знае какъвъ прѣвратъ. Слѣдователно, този законъ азъ ви го прѣпорѣчвамъ за приемане, тъй както е въ тази форма, съ нѣкои обаче допълнения, за да се разбира по-хубаво.

Г-нъ Мисловъ, дѣто каза, че само да не се касало за селянитѣ, азъ разбирамъ, че въ текста е казано „длъжници“, а длъжници има и селяни, и граждани; безразлично, за всички еднакво трѣбва да бѣде. Слѣдъ това намирамъ за умѣстно прѣдложението на г. Маркова, който каза, че туй ясно трѣбва да се опрѣдѣли: кои къщи до 500 л. или до 600 л. и нагорѣ се продаватъ. Г-нъ министърътъ каза, че ако струва къщата повече отъ 500 л., продава се. Азъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. министра. Азъ разбирамъ така, че къщата може да струва 600, 800, 1.000, 2.000 л., разбирамъ, че отъ продажбата стойностъ трѣбва да се оставятъ на сиромаша 500 л., а останалитѣ пари да ги раздѣлятъ кредиторитѣ. Ако нѣкоя къща струва 500 л., тя не е продаваема. Тѣй трѣбва да бѣде.

Освѣтъ тѣзи работи, г-да, азъ мисля, че като челядни имоти, необходими на бѣднитѣ, трѣбва да се оставятъ още и други работи, които ще ви кажа при второто четене. Сега ще спомена само, че не може да се продаде хлѣбътъ, съ който се прѣхранва сѣмейството, а сѣщо и фуражътъ за непродаваемия добитѣкъ — понеже има добитѣкъ, който не се продава — за единъ периодъ отъ 3 мѣсеца; и това да не бѣде продаваемо. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това го има въ закона!) Послѣ, трѣбва да се каже и това, че „като се оставятъ за въ полза на длъжниците споменатитѣ по-горѣ имоти или тѣхната стойностъ“, сир. къщата, ако струва 1.000 л., да му оставятъ стойността, „всички други имоти подлежатъ на продаване, но недвижимитѣ имоти не могатъ да се възложатъ на купувача, ако на търга не получатъ цѣната по емлячния регистъръ“. Защото знаемъ, че сега стокитѣ много пѣти отиватъ много надолу и безъ цѣна и не могатъ да се удовлетворятъ нито кредиторитѣ, отиватъ много стоки за да се покрие дългътъ на бѣдняка. Заради това, да се има прѣдъ видъ, че като не се намѣри поне цѣната по емлячния регистъръ, да се не продава.

Тѣзи бѣлѣжки имахъ да направя, които азъ моля да се взематъ въ внимание отъ комисията. (Гласове: Браво! Съвършено вѣрно!)

Министъръ Д-ръ А. Радовъ: Г-да народни прѣдставители! Ако сж забѣлѣжитѣ на г. Маркова въ смисълъ, както ги изложи г. Юрданъ Теодоровъ, азъ бѣхъ правъ да не се разбираме. Прѣдложението, което азъ правя — и така е изразено моето мнѣние въ прѣдложението и копирано отъ закона

за бирницитѣ — е не непрѣмѣнно да се остави къща отъ 500 л. на единъ длъжникъ, а ако къщата струва отъ 500 л., и тогава да не му се продава. Ако сте на мнѣние, че 500 л. ако не струва една къща, тогава да се не продава, а да остане, да се съвършено другъ въпросъ. (Ю. Теодоровъ: Да!) Тогава е въ друга смисълъ законътъ, а не че законътъ не е ясенъ. Законътъ е ясенъ тъй, както го азъ разбирамъ. Азъ разбирамъ положително това. Отивате у единъ длъжникъ и намѣрите, че има къща — ако струва 500 л., приставътъ не може да я секвестира, но, ако е 501 л., тя ще се продаде. Ако имате намѣрение другъ законъ да правите, тогава ще помислимъ. Изкажете желанието си, ще отиде въ комисията законътъ, и тамъ друга система ще туримъ. Тогава цѣлше да бѣде правъ г. Марковъ въ бѣлѣжкитѣ си. Но, ако се разбира тъй, както ние го внасяме, както е законътъ за бирницитѣ, нѣмаше нужда отъ никакви недоумения. Ще кажете, ако има къща за 10.000 л., да му я продадемъ, да му вземемъ 9.500 л. и да му оставимъ 500 л. Ако е така, тогава ще гонимъ вѣтъра. По този въпросъ имахъ честта да се изкажа и въ комисията, която се занимаваше съ челяднитѣ имоти. И ето защо. По този въпросъ два начина на дѣйствието има. Първиятъ е, като продадемъ къщата на единъ длъжникъ, който струва напр. 2.000 л., да му вземемъ 1.500 л. и да му оставимъ 500 л., за да си купи къща. Не се постига цѣлътъ на закона, защото, да си купи къща единъ човѣкъ, ще зависи отъ неговата воля — ако желае, ще си купи. (Д. Вълчевъ: Може да му се секвестиратъ тѣзи 500 л.) И на това ще дойда. Ние какво правимъ съ този законъ? Ние правимъ едно отъ съвършено малѣкъ отенѣкъ опекунство на тѣзи хора. Ние не имъ купуваме къщитѣ, ние ги продаваме. Но не ги оставяме на свой произволъ да си купятъ къщи, а ако е къщата 500 л., да остане тя. Тукъ упражняваме опекунството, защото ако имъ оставимъ паритѣ, тогава всички хора, не толкова здрави въ ржката, хора малко безъ смѣтка, които иматъ горѣдолу сѣмейства, ще останатъ безъ покривъ, защото, като му дадешъ 500 л., ще ги разпилѣе. (Д. Ризовъ: Нѣма нужда пари да му се даватъ; да му се купи къща!) Ще дойда и на този въпросъ. Може да стане и друго нѣщо, и слѣдующото. Като не можемъ ние да освободимъ да не секвестиратъ къщитѣ и като му се дадатъ 500 л. отъ продажбата на къщата, вторъ единъ кредиторъ ще дойде да наложи запоръ на тѣхъ и ще му ги вземе. Той може да каже тѣзи сж пари за къща, но кредиторътъ основателно може да възрази: законътъ ти дава право къща да имашъ, а не пари въ джеба. И така, ще ги секвестира. Значи, цѣлътъ на закона не се постига. Може да имаме благородната цѣлъ да оставимъ да има човѣкъ 500 л. за къща, но при сегашнитѣ условия, мѣрилото, възможното срѣдство да се постигне тази цѣлъ, е таа: да му оставимъ къщата, ако струва 500 л., защото, ако му дадемъ паритѣ, той ще ги

разпилѣе, или ще му ги секвестиратъ, и така ще остане безъ къща. И тогава благородната цѣль на закона ще се заобиколи и ще остане осуетена. Г-нъ Ризовъ каза: да му се купи за 500 л. друга къща. Азъ това заявихъ и по-рано, кой ще му я купи? (Д. Ризовъ: Който му я продаде!) Да ме извините! Ние като не можемъ да освободимъ гражданина, когато иска да си прибере извѣстенъ аладжакъ, да му туримъ едно задължение да дири изъ селата да купува къщи на своитѣ длъжници, ми се чини, че това е противъ личната свобода. Сѣдебниятъ приставъ ли е, който ще купи къщата? Именно тѣзи хора, които ще искаме да покровителствуваме, ще писнатъ отъ сѣдебнитѣ пристави, ако покрай да продаватъ къщитѣ на хората, да стоятъ въ селата да имъ купуватъ къщи. Азъ приемамъ да имъ купуваме къщи, но наредѣте държавно опекунство съ клонове, както „Червения кръстъ“, та когато се продаватъ къщитѣ на хората, съ остатъка отъ 500 л. да имъ купуватъ къщи. По моя ресоръ, по ресора на правосъдието, не е тая материя. Вие ако щете по Министерството на Търговията и Земледѣлието да оставите това, или ако особено министерство искате да създадете, съгласенъ съмъ, но азъ не съмъ отъ тия, които ще възложатъ на сѣдебнитѣ пристави или на сѣдилищата да купуватъ къщи на хората. (Д. Ризовъ: Тогава, законътъ не си постига цѣльта!) Казвате, че законътъ не ще да си постигне цѣльта. Азъ ще направя и други забѣлки. Тукъ е въпросътъ бѣднитѣ сѣмейства да запазимъ. Ако има единъ човѣкъ, който покрай всичкитѣ имущества е успѣлъ да нареди къща отъ 2—3 хиляди лева, рѣдко ще дойде този човѣкъ да бѣде изтощенъ дотамъ, щото да не може да има къща за 500 л.; тѣзи хора економически сж по-ки. Единъ човѣкъ покрай другитѣ имущества може да има и къща отъ 2.000 л. И тѣ не сж толкова за жалене, защото могатъ да си направятъ една къща отъ 500 л. Обикновено за такава една малка къща ще имъ останатъ срѣдства, защото, ако сж добри казии, ще можатъ да си купятъ къща. Намѣрението е тукъ за тия хора, които иматъ такава къща, всичкото имущество на които е една къща отъ 500 л., които економически сж съединени, економически сж изтощени и сж принудени да живѣятъ въ къща отъ 500 л. Нея да не вземаме. (Д. Ризовъ: Може 550 л.!) Азъ ви казахъ отбѣвъ! Ако дойдете и до 1.000 л., пакъ до една недосегаемостъ ще дойдете; и 10.000 л. да турите, пакъ до сѣщия резултатъ ще се дойде. Азъ турихъ 500 л., вие турѣте 1.000, нѣмамъ нищо противъ. (Н. Цановъ: Има другъ начинъ!) Ако намѣрите другъ начинъ, да не остане безъ една къща отъ 500 л., ще Ви бѣда благодаренъ. (Н. Цановъ: Ще видите, че има другъ начинъ, но мисля, че нѣма нужда сега да се говори тукъ, когато говоримъ по принципъ. Въ комисията ще се изработи това.) Азъ мисля, че тази похвала ще бѣде не само на мене, но и на Васъ.

В. Кънчовъ: Азъ има да напомня за едно малко опущение въ този законъ, да го има прѣдъ видъ комисията. Това опущение е, че тукъ сж споменати лозя, но не сж споменати трендафиловитѣ и овоцнитѣ градини; не сж споменати оризищата, тютюницата, градини съ плодове и черничеви дървета, които трѣбва да се иматъ прѣдъ видъ въ случая, а не само лозята. Защото, ако комисията не вземе прѣдъ видъ това и не вкара тѣзи пѣща тукъ, може на единъ човѣкъ, който има 5 декара градина, а нѣма ниви, да му продадатъ градината. Това е едно нѣщо, което би трѣбвало да се има прѣдъ видъ. Първо, въ законопроекта, който ни се внася два пѣти тукъ, и въ онзи, който бѣше изработенъ отъ г. Гензова, имаше добра норма прѣдвидена. Тамъ бѣше казано, че може да има или толкова декара ниви, или, вмѣсто два декара ниви, единъ декаръ лозе, напр. Значи, прави се замѣнка — въ случай че нѣма ниви, а има само други земледѣлчески мѣста, каквито сж: градини, лозя и пр., да се оставятъ. Това би трѣбвало да има комисията прѣдъ видъ, за да могатъ онѣзи, които иматъ само градини, да имъ се запази имотътъ.

Второ, азъ мисля, че ще стане по-добрѣ, ако това допълнение се турне при § 859, (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Може!) за да се поправи и този параграфъ, въ който е изпуснато да се каже всичко какво не се продава. Изпуснато е да се каже, че се не продаватъ два бивола впрѣгатни, а е казано — само два вола; (Ц. Мисловъ: То се разбира!) изпуснато е да се каже — едно магаре, а е казано само конь. Има хора, които си служатъ съ магаре вмѣсто конь. Искамъ да напомня това допълнение, ако може да се направи отъ комисията.

А въпросътъ съ жилищата е много добъръ така, както се прѣдложи отъ г. Юрдана Теодоровъ, че не трѣбва да оставимъ сѣмействата безъ къща, и ако му струва къщата 600 л., отъ 500 л. нагорѣ, които сж артакъ, може да се дадатъ на кредиторитѣ, а 500 л. да останатъ въ земледѣлческата каса и, само когато длъжника си купи къща, да си вземе тия 500 л., а дотогава да не му се даватъ и никой да пѣма право да му секвестира паритѣ въ касата. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Ами ако не желас да купи къща?) Ще му се опрѣдѣли срокъ. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Кому?) На длъжника ще му се каже, че му се оставятъ 500 л. въ касата до една година; ако не купи къща, ще загуби тия 500 л. и ще ги вземе кредиторътъ. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: По-добрѣ е, хазната да ги вземе!) Или на хазната да останатъ.

Г. Шиваровъ: Г-да прѣдставители! Отъ нѣколкото законопроекта, които сж внесени въ Народното Събрание, единъ отъ най-важнитѣ, може да се каже, е настоящиятъ, който е прѣдметъ на разискване. Истина е... (Д. Ризовъ: Оставѣте въ комисията!) Г-нъ Ризовъ, чували сме само Васъ да говорите; Вие толкова сте говорили, дайте възможностъ и намъ да се изкажемъ. Истина е, че

законопроектът се състои от един член, но цѣлѣта, която прѣслѣдва, е хубава. Азъ при сѣ че съмъ за пълното приемане на този законопроектъ, но азъ очаквахъ отъ г. Министра на Правосъдїето да дойде съ единъ законопроектъ не само отъ единъ членъ, а съ по-обширни мотиви, да бѣде съ по-голямъ просторъ. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Може да очаквате, но азъ не съмъ на това мнѣние, на което сте вие.) Азъ съмъ на това мнѣние. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Но не трѣбва да очаквате неупрѣмно да се съобразяватъ хората съ Вашето мнѣние.) Защото, тъй както е редактиранъ тукъ, въ него има една голѣма непълнота. Въ него не е казано ясно дали настоящиятъ законопроектъ ще има обратна сила, защото помните, г-да народни представители, че въ извънредната сесия се прие едно прѣдложение за мораториума и когато дойде редъ да се прилага и съдилищата да го тълкуватъ, не му се даде обратна сила. Прѣдложението бѣше много на мѣстото си, но не можа да постигне цѣлѣта. Да не стане така и съ туй прѣдложение. Отъ друга страна, не е казано тукъ едно нѣщо; казано е, че не могатъ да бѣдатъ продадени тѣзи и тѣзи имоти, принадлежащи на длъжника, но не е казано какъ се разбира длъжникътъ, дали като длъжи къмъ частни кредитори, къмъ кредитно учреждение, или къмъ казната. (Гласове: Къмъ всички!) Защото въ извънредната сесия пакъ въ прѣдложение се гласува едно фатално законче, дѣто се прѣдостави на приставитѣ да продаватъ недвижимитѣ имоти на земледѣлцитѣ за даждии. И вие знаете отъ вѣстниците, откогато се даде санкция на това законче, обезземелватъ се земледѣлцитѣ. И желателно е, когато ще се гласува този законъ, поне въ мотивитѣ си да бѣде ясно опрѣдѣленъ за какво се отнася и какво се разбира подъ думата „длъжникъ“. Отъ друга страна, азъ намирамъ, че 10 декара земя, г-да прѣдставители, сж малко. (Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: То е въпросъ на подробности, г-нѣ Шиваровъ!) Азъ казвамъ това, да се има прѣдъ видъ отъ г. Министра и отъ комисията. Ако искаме, г-да, да помогнемъ на земледѣлца до известна степенъ, не трѣбва да му даваме сулфато само, а да му дадемъ цѣръ, който наистина да му помогне.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да! Едного попитали „какво значи меракъ?“ отговори „севда“, — „а какво значи севда?“ — „ашиклжктъ.“ (Смѣхъ.) И г. Шиваровъ ме пита: какво значи борчлия? Борчлия значи длъжникъ; а какво значи длъжникъ, нѣма нужда отъ никакви обяснения. (Г. Шиваровъ: Но вашитѣ чиновници въ нѣкои случаи криво тълкувание сж давали!) Никога! (Г. Шиваровъ: Вие сте известни за такива случаи!) Нѣма нужда да се обяснява какво значи длъжникъ. Длъжникъ е, който е завързанъ, който е задълженъ да даде пари на другото. Това е длъжникъ. Значи, нѣма нужда отъ никакви тълкувания. Тази частъ отъ гражданското

сждопроизводство, дѣто се отнася ст. 979, е пълна съ думата „длъжникъ“; на 500 мѣста се обяснява какво значи длъжникъ, и никой досега не се е съмнѣвалъ какво значи думата „длъжникъ“. Затова азъ бихъ желалъ да не се турятъ юлари на закона и да го направимъ по-тъменъ. Защо? Защото, ако вземемъ да изброяваме всички случаи, въ които може единъ да е длъжникъ, не ще можемъ да ги изброимъ всичкитѣ, и тогава може да остане дѣйствиелно нѣкой длъжникъ вѣнъ.

Попататъкъ: „не е казано дали ще има обратна сила.“ Хората, които ще прилагатъ закона, знаятъ какво значи обратна сила. На ония, на които сж продадени имотитѣ, нѣма да се върнатъ, ами се казва: отъ днесъ пататъкъ, когато ще се продаватъ имоти, не може да се продава една къща, ако не струва повече отъ сто лева. Нѣма нито обратна сила, нито напрѣшна сила. Всѣки, който има неизпълнени изпълнителни листове, висящи или непрѣдадени на приставитѣ, безразлично, не може да продаде имотитѣ на длъжника, ако има 10 декара земя и пр., отъ деня, въ който ще се обнародва законътъ. Ако сж продадени имотитѣ и нѣкому не сж останали 10 декара, то е минало; не можемъ да се връщаме назадъ и да кажемъ да се върне тази земя. Това е обратната сила! (Г. Шиваровъ: А изпълнителнитѣ листове, които не сж изпълнени?) Не е въпросътъ за изпълнителнитѣ листове, а за продажба на недвижимитѣ имоти чрѣзъ сждобнитѣ пристави. Ако не сж станали тия продажби, не може по-нататъкъ да се продължава изпълнението за 10 декара. Азъ не мога да ставамъ повече даскалъ, за да обяснявамъ какъ трѣбва да се разбира законътъ. Цѣлъ свѣтъ разбира тия работи.

Забѣлѣжката на г. Кънчова има свършено друго значение. Г-нѣ Кънчовъ малко смѣси понятията между чисто челяднитѣ имоти и цѣлѣта, която се гони съ тоя законъ. Какъ да се каже: „малко и гюлецъ да има и малко гора, може би да има и малко градинка!“ Едно да се разберемъ, г-да. Този законъ има слѣдующата цѣлъ. Първо, далечната цѣлъ е слѣдующата: да направи опитъ какъ можемъ да стигнемъ къмъ реформата за челяднитѣ имоти; но да направимъ опитъ, а не да създаваме законъ за челяднитѣ имоти. Това трѣбва да се разбере. Ако оставимъ на нѣкого гюла, тогазъ трѣбва да се разбира, че му оставяме посрѣдственъ начинъ на живѣене, защото гюльтъ не се яде, а се продава маслото и гюльтъ, взиматъ се пари и се купува жито. Градината не може така сѣщо, мисля, да храни; не може единъ да се храни съ сливи, или ябълки, или крупни, ами трѣбва да продаде крушитѣ и да купи хлѣбъ. Тая не е цѣлѣта на закона — да създаваме посрѣдственъ начинъ за прѣхрана на единъ длъжникъ, ами прокарваме прѣтъ начинъ, а именно, да има нива, отъ която да има насѣщия си хлѣбъ; да има къща, подъ която да се прикрива. Тази е цѣлѣта на закона, а не онова, което говорѣше г. Кънчовъ — да оставимъ гюлове, гори и градини съ овощия. Тя е свършено друга

система непродаваемост на имоти, която азъ не съмъ ималъ прѣдъ видъ. Защото, както азъ го констатирахъ и въ миналата сесия, никой не се е рѣшилъ съ затворени очи да създава челядни имоти, а създаваме единъ законъ, за да прѣдпазимъ да иматъ хората насмъщия хлѣбъ и покривъ за челядѣта си. Нищо друго. Той може да ни ориентира за начина, по който да създадемъ по-нататъкъ челядните имоти. Прочее, да не правимъ смѣшание на понятията и да създаваме закони, които нѣма да иматъ нито системата на закона за челядните имоти, нито системата, която гони азъ съ тоя законъ; трѣбва да раздѣлимъ тия работи една отъ друга. Можемъ да увеличимъ и да туримъ бостанитъ за зеленчукъ, защото, дѣйствително, бостанътъ е имущество на прѣко ползуване отъ него: да иматъ зеле, фасулъ, чушки, които продукти направо ще се консумиратъ. Цѣльта е, прочее, тая: да дадемъ срѣдство на прѣко прѣпитание на човѣка, а не на косвено.

Сега, г. Кънчовъ каза и за вирѣгатнитѣ биволи, коне и пр., и тая статия да мине къмъ 859 — за движимитѣ имущества. Тѣй е, когато адвокатъ говори за закона за училищата и когато единъ учителъ говори за гражданското сѣдопроизводство. (Смѣхъ.) Туй е резултатътъ. Г-нъ Кънчовъ ни казва да туримъ при котката и мишката. Главата, дѣто стои ст. 859, е за движимитѣ имоти, и тамъ не може да се турятъ и недвижимитѣ имоти, защото трѣбва да има една хармония въ системата. А пъкъ да ни говори за биволи, азъ не съмъ внесълъ таквъ законъ, и колкото да е добро желанието на Народното Събрание да тури и биволитѣ вътрѣ, не може тукъ, въ този законъ, да ги тури. Може нѣкой народенъ прѣдставителъ да внесе прѣдложение, или да изкажете желание друго прѣдложение да внесе; то е другъ въпросъ. Така сѣщо азъ отговарямъ и на блѣжката на г. Теодорова, който казва, имотитѣ да не се продаватъ по-долу отъ офѣната по смѣлчатитѣ регистри. Азъ не съмъ внесълъ таквъ законъ. Това стои на свършено друго мѣсто, именно, това е ст. 996, за които прѣдложение не съмъ внесълъ, (Ю. Теодоровъ: Турѣте го на мѣстото!) и, ако ви послуша комисията да тури и това нѣщо, тогава ще я накарате да тури калпака на краката, а ластичитѣ на главата. Това с. Тѣй щото, излишно е да се говори по тия работи.

Азъ же моля комисията да направи едно малко разширение въ тоя законъ за повечко имоти, а именно, да даде нѣкой друга норма, въ пари, както прѣдложи г. Забуновъ, и да се мине по-нататъкъ. (Гласове: Да се гласува!)

К. Мирски: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ дойдохъ тукъ само за да мога по-свободно да се изкажа, за да упражня едно свое право. Който не иска да слуша, разбира се, може да отиде въ бюфета да си почива.

Г-да народни прѣдставители! До скоро азъ бѣхъ на мнѣние, че когато се разгледва по принципъ единъ законопроектъ, да се говори само по въпроса:

има ли нужда отъ законъ по дадената материя, или не. Но отъ нѣколко врѣме насамъ, като прочетохъ повече какъ правятъ на други мѣста, сир. какво опитътъ е научилъ хората да правятъ, азъ дойдохъ да удобря това, което е осветено у насъ отъ толкова събрания, а именно, когато се говори и само по принципъ по единъ законопроектъ, ако той е отъ капитална важностъ, безъ да се спиратъ много говорителитѣ върху добритѣ му страни, да укажатъ на лошитѣ му страни и да се иматъ тѣ прѣдъ видъ отъ Народното Прѣдставителство още отъ самото начало; защото, въ комисията ако се прокара нѣкоя наредба отъ той, който е заинтересованъ да стане по-добра наредбата, въ случай че не сѣ дадени удовлетворителни мотиви, може тя да пропадне сетѣ, когато се гласува членъ по членъ. Затуй, позволѣте ми да пристапя къмъ прѣдмета. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Свободенъ си!)

Не, г-да народни прѣдставители, сме навикнали отъ умраза къмъ тѣзи, които ни управляваха прѣди политическото ни освобождение, да ненавиждаме, да прѣзираме тѣхнитѣ закони, когато, напротивъ, въ законитѣ на Турция има много работи, които е желателно да се иматъ прѣдъ видъ, когато се правятъ у насъ нови закони, или се поправятъ съществуващитѣ. Напр., при закона за горитѣ непрѣмънно трѣбва да се има прѣдъ видъ и турскиятъ законъ за горитѣ. Касае се въ случая до една материя, която бѣше уредена отчасти въ турското законодателство, именно съ чл. 999 на „Меджелето“, на турския граждански кодексъ, дѣто, между другото, е казано и слѣдующето — азъ имамъ прѣвода отъ френския оригиналъ, който е по-автентиченъ: — (Чете.) „Сѣщо ако длъжникътъ, който е станалъ несостоятеленъ, живѣе въ единъ конакъ, „сир. голѣма къща“, и му стига едно скромно жилище, конакътъ ще се продаде, а съ продажбата цѣна ще се купи на длъжника една къща, прилична на състоянието му“. Като имамъ прѣдъ видъ и тая наредба на турското законодателство, която у насъ не се прилагаше — както много други дѣйствующи още у насъ турски закони, може би отъ незачитане послѣднитѣ, когато, напротивъ, Учредителното Събрание рѣши, че всички турски закони, по които нѣмаме наши закони, трѣбва да се почитатъ и изпълняватъ, — азъ внесохъ на 26 ноември 1884 г. въ IV Обикновено Народно Събрание единъ законопроектъ за това: кои движими и недвижими имоти да се не продаватъ срѣщу дългъ. Това, което се отнасяше до движимитѣ имоти, се прие, като се направиха нѣкои малки измѣнения. Като се говори въобще по въпроса, който ни занимава сега, първо, отъ г. Кънчова и, послѣ, отъ г. Министра на Правосъдѣието, азъ не мога да замълча, че сѣк се намирали днесъ такива съдебни пристапи и такива сѣдилища подиръ съдебнитѣ пристапи, които дѣлятъ вола отъ бивола. Законодателятъ, а именно ромънскиятъ, по който азъ внесохъ тогава прѣдложението — което, за жалостъ, не е

напечатано въ дневниците заедно съ мотивитѣ, по едно опущение, — както и по чл. 30 отъ закона за изпълнение рѣшенията въ бившата Източна-Румелия, издаденъ въ 1882 г., иматъ прѣдъ видъ, че трѣбва да се остави на длъжника това, което му е нужно по неговия поминѣкъ. Така е за храната, за която говори г. Теодоровъ, и което е прието още тогавъ, а така сѣщо и за добитѣкъ, който е потребенъ на длъжника, за да кара ралото или плуга си; и съ думитѣ „два коня“, „два вола“ се разбира отъ нашия законодателъ или два бивола. Така щото, като дойде тукъ г. Министърътъ на Правосъдието (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Министърътъ е вече тукъ!) азъ не мога, освѣнъ да го помоля, прѣди да мина по-нататѣкъ да говоря, да издаде едно окръжно, защото работата е много ясна и нѣма нужда да се внася въ Народното Събрание законопроектъ за тълкуването на тази ясна материя, а още повече да се пита Касацията, която — пжтемъ казано — не би трѣбвало да себърка въ автентичното тълкуване на законитѣ; просто Министърътъ на Правосъдието да прати едно окръжно до съдебнитѣ учреждения, щото подъ думитѣ „два вола“ да се разбира и „два бивола“. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Ами ако съмъ на противното мнѣние, какъ ще направя това окръжно?) Тогавъ питайте Събранието. (Министъръ Д-ръ А. Радевъ: A la bonheur! — Н. Кормановъ: Да се каже, че има и черни волове!) Азъ казвамъ, че като внесителъ на вышепоменатия законопроектъ за измѣнение на врѣмненитѣ съдебни правила, по материята, която зачекна г. Кичовъ, именно въ ромънския законъ се разбира два вола или два бивола; даже има въ моя законопроектъ и ромънскитѣ думи: doi boi.

Г-да народни прѣдставители! За жалость, въ IV Обикновено Народно Събрание се случиха много заинтересовани господиновици, защото трѣбва да сж имали тѣ да взиматъ отъ много селски длъжници, възстанаха, като че България щѣше да пропадне, ако бѣ се рѣшило да се не продава къщицата на единъ човѣкъ, за да не останатъ дѣцата му на улицата. Но, за добра честъ, намѣриха се доста народни прѣдставители, които ме поддържахъ. Пръвъ бѣше между тѣхъ г. Министъръ-Президентътъ, а между другитѣ народни прѣдставители помня г. г. Конкилевъ, Мишовъ и Марко Велевъ. Който се интересуваша кой отъ народнитѣ прѣдставители що е говорилъ тогава и какви доводи сж наведени за и противъ, за да се не рови въ стенографическитѣ дневници, азъ го моля да отвори първата книжка на „Юридически Прѣгледъ“ отъ настоящата година. Тамъ сж изложени подробно на всички думитѣ: какво е говорено за и какво противъ.

Г-да народни прѣдставители! Ние намѣсто да направимъ крачка напредъ, въ врѣмето на кабинета на никакъ много почитания отъ мене покойния Д-ръ К. Стойковъ, неговиятъ Министъръ на Финанситѣ, г. Гешовъ, не по-малко почитанъ отъ мене,

направи противното, като внесе единъ законъ, вмѣсто дѣйствующия тогавъ уставъ за земледѣлскитѣ каси отъ 21 юлий 1878 г., издаденъ въ врѣмето на Князь Дондуковъ-Корсаковъ. Въ тоя уставъ стоеше, че когато има да дава единъ земледѣлецъ на касата, нѣма да му се продава за дългъ нито педя земя, а толкова по-малко, разбира се, скромното му жилище. Наредено бѣше само да се тури възбрана на недвижимитѣ имоти на длъжника и да се прибира дохода на тѣзи недвижими имоти. Тази наредба, съ съжаление го казвамъ, нѣма я въ сега дѣйствующия законъ за земледѣлскитѣ каси. И видѣхме ние по-сетнѣ да се върви напредъ. Цѣли страници на провинциалнитѣ вѣстници се пълнѣха съ обявления, че на еди-кой данѣкоплатецъ се продали ниви, защото ималъ да дава 30 л. и т. н., когато тѣзи 30 л. е могло да му се взематъ слѣдъ харманъ. Дойде едно Народно Събрание — ми се струва, пръвъ режима на покойния Стефанъ Стамболовъ и по прѣдложението, ако помня добръ, на г. Саллабашева, — узакони се поне да се не продаватъ срѣщу данѣкъ извѣстни движими имоти плюсъ и къщата на даноплатеца съ цѣна не повече отъ 500 л. и още 10 декара ниви и единъ декаръ лозе — не помня дали имаше и друго нѣщо. Значи, имаме днесъ ние едно законоположение, по което за данѣкъ не се продава къщата, ако струва по-малко отъ 500 л., както не се продаватъ двата вола на длъжника, защото му трѣбватъ, за да обработва 10-тѣ декара. Но не всички сѣдилища прилагатъ добръ това законоположение. Нѣкои си сѣдилища, щомъ къщата струва около 500 л., макаръ че единъ левъ повече, не я продаватъ; даже не зная да е продавана къща въ Варненския окръгъ. Но нѣкои сѣдилища, за да се държатъ строго о буквата на закона — като че ли трѣбва да бждемъ буквоѣди, — казватъ: къщата, ако и да е оцѣнена за 500 л. и нѣщо повече, не е продаваема за данѣкъ. Нѣкои даноплатци оспорватъ данѣчната цѣна на описания имъ за данѣкъ недвижимъ имотъ, прѣнася се дълго то чрѣзъ жалба, подадена срѣщу дѣйствието на пристава, и нѣкои сѣдилища допускатъ да се назначи експертна комисиия, която да оцѣни дали данѣчната цѣна е истинската и дали къщата може да се оцѣни по-долу отъ 500 л., ако и да е записана въ емлячната книга, че е напр. за 510 л. Азъ намирамъ, че е необходимо, щото комисиията, която ще разглежда този законопроектъ въ подробноститѣ му, да уреди материята по-добрь. Занимаемиятъ ни законопроектъ е изложенъ много на кратко; той като че не е обсъденъ всестранно.

Една отъ причинитѣ, г-да народни прѣдставители, за да не се приеме на 21 януарий 1885 г. оная частъ отъ моя законопроектъ, която бѣше за непродаването на недвижимитѣ имоти срѣщу дългъ, бѣше тази, че се намѣри редакцията не толкова пълна. Г-нъ Министъръ-Президентътъ тогавъ каза: (Чете.) „Нѣмамъ нищо, г-да прѣдставители, противъ мисълта, която е накарала нѣкои господа да искатъ обезпечение на бѣднитѣ длъжници. Но азъ мисля,

че за да се тури нѣщо подобно въ нашето законодателство, трѣбва да се обмисли сериозно. Да имаше врѣме, бихъ казалъ нѣщо повече, но засега стига да напомня на г. г. прѣдставителитѣ, че идеята за обезпечение бѣднитѣ несъстоятелни длѣжници е похвална. . . . Ако имаше повече врѣме за тоя въпросъ, можеше да се внесе прѣдложение и, ако желаете, въ бѣднѣщата сесия да се прѣдложи особенъ законопроектъ за това. (Гласове: Съгласни! — Ржкоплѣскане.)“ И така, г-да народни прѣдставители, на 21 януарий 1885 г. се отхвърли прѣдложението ми по занимаемата ни частъ само затова, защото редакцията се намѣри непълна. Тази редакция гласѣше така: (Чете.) „Къщата, която е събразмѣрна съ сѣмейното и имотното състояние на длѣжника, по заявлението на послѣдния, не се продава, а се оставя нему за живѣне съ челядѣта си; ако ли не е таквазъ, продава се, но се задържа отъ придобититѣ отъ продажнѣта и пари нужното количество, което се праща на надлежното общинско управление, за да си купи длѣжникътъ чрѣзъ него друга помалка къща. Ако длѣжникътъ е земледѣлецъ, не се продаватъ, освѣнъ необходимитѣ за сѣмейството му, за добитѣка му и за храната здания — къща, хамбаръ, плѣвникъ, хлѣвъ или оборъ — още всичкитѣ нужни нему за прѣпитание на челядѣта му ниви и ливади. Всичко казано дотукъ се опрѣдѣля и се освобождава отъ продаване по рѣшение на съда, въ вѣдомството на който се намѣрва продаваемиятъ имотъ. Прѣди издаването на рѣшението, привикватъ се и се изслушватъ вѣзискателътъ и длѣжникътъ по общитѣ правила на съдопроизводството.“

Редакцията, г-да народни прѣдставители, която би трѣбвало да вземе днешниятъ проектъ, азъ мисля, че трѣбва да бѣде такава: „не се продаватъ“. Защо? Защото, ако вече сж описани, пакъ не трѣбва да се продадатъ, тъй като днесъ лихваритѣ, щомъ чуятъ, че правимъ такъвъ законъ, ще побързатъ да опишатъ всичко, но ако излѣзе законъ, въ който се казва, че се не продаватъ, нѣма да се продава, разбира се, което е най-нужно на единъ длѣжникъ.

Азъ като стоя подъ бѣло знаме, на което пише: „колкото по-добрѣ, толкова по-добрѣ“; като не стоя подъ червено знаме, на което се пише: „колкото по-злѣ, толкова по-добрѣ“, затуй не съмъ противъ сѣмейнитѣ имоти въ занимаемия ни смисълъ. Не егеат е казано прѣди много, много столѣтия. Азъ държа много на това: по-скоро да се узакони у насъ, да се не отнема необходимото отъ единъ човѣкъ, защото онзи кредиторъ, който е далъ нѣкога пари на заемъ, той е ималъ прѣдъ видъ, че необходимото на длѣжника нѣма да се взема, за да продължи да живѣе съ него той и дѣцата му.

И така: да не се продава къщата на длѣжника, ако не струва повече отъ 700 л. по данѣчната ѣ цѣна.

„Забѣлѣжка. Ако струва такава къща повече, може да се описва и за продаване, но отъ придобитата отъ продажнѣта цѣна се задържатъ 700 л.

и се внасятъ въ мѣстната земледѣлческа каса, дѣто се държатъ съ сиротска лихва, докѣлъ длѣжникътъ си намѣри и си купи една къща, която да има стойностъ поне 700 л., или докѣлъ длѣжникътъ си изплати дълга, срѣщу който се отпуща лихвата отъ влога, 700 л., ако длѣжникътъ е момѣкъ, вдовецъ безъ дѣца или бездѣтецъ, а въ противенъ случай, т. е. ако той има жена или поне едно свое или усиновено дѣте, отпуща му се лихвата въ края на всѣка година, докѣлъ се купи друга къща.

2. Земя до 12 декара, било ниви или ливади, ако длѣжникътъ има съпруга или поне едно дѣте и е по занятие земледѣлецъ, или пъкъ два декара лозе, или два декара гюлище, или единъ декаръ черничникъ или градина, ако длѣжникътъ се поминува главно отъ лозарството или отъ работене гюлове, или е бубаръ, или пъкъ зарзаватчия или овощень градинарь.“

„Забѣлѣжка. Такива къщи и земя въ горѣозначения размѣръ само се описватъ и стоятъ подъ съдебна възбрана, докѣлъ се издѣлжатъ вѣзисканията, по които е наложена възбраната.“

Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че цѣлѣта на този законопроектъ не е непрѣмѣнно да минемъ къмъ челяднитѣ имоти. То е голѣмъ въпросъ дали трѣбва да се поддържа институтътъ на челяднитѣ имоти. Вие знаете, ако и да каза единъ прѣдставителъ въ 1885 г., сетнѣ министъръ, че нѣмало никѣдъ страна, дѣто да се не продаватъ недвижими имоти за дългове, вие знаете, че има страни, въ които има законъ за челяднитѣ имоти. Много е сериозна тая работа за челяднитѣ имоти (homestead) и азъ мисля, че ние, прѣди да изучимъ всестранно този институтъ и какъ се прилага той редъ години въ други държави, не трѣбваше въ програмитѣ си да го пишемъ, както го е написала въ програмата си Прогресивно-либералната партия; доста е засега да узаконимъ туй, което хилядогодишниятъ опитъ ни е научилъ. Да стоимъ, обаче, на принципа: да не се отнема отъ никого това, което му е необходимо нужно за живота. Азъ мисля, че цѣлѣта на този законопроектъ е тая, а не както г. Министърътъ на Правосѣдието казва, че сме покровителствували само хората, които имали къща съ цѣна до 500 л. Ние трѣбва да имаме за цѣлъ да покровителствуваме всички онѣзи, които иматъ неизбѣжна нужда; да не създаваме пролетариятъ, да не лишаваме отъ земя никого, който е навикналъ да има макаръ педя земя за подслонъ на сѣмейството си и за работене, да поддържа себе си и челядѣта си. Впрочемъ, г. Министърътъ гони това, макаръ въ мотивитѣ да го не казва по-опрѣдѣлено. (Ржкоплѣскане отъ лѣвицата.)

П. Папанчевъ : Г-да народни прѣдставители! Азъ, слѣдъ онѣзи обяснения, които се направиха отъ прѣдговорившитѣ г. г. прѣдставители, не бихъ искалъ даже да взема думата, защото бѣха доста обстоятелствени, ако г. Министърътъ на Правосѣдието

въ тълкуването на закона не дойде въ едно противорѣчие съ мотивитѣ на този законъ, защото съ това той нѣкакъ си измѣни цѣльта на този законъ. Азъ разбирамъ, че настоящиятъ законъ е пръвъ да даде подслонъ на длъжника, да се не изхвърля на улицата, да му даде насущния хлѣбъ и да не скита по улицитѣ като просѣкъ. Това е дѣйстви-телно хуманно, ако на длъжника се запази единъ скромнъ покривъ, да може да подслони сѣмейството си. Значи, и не трѣбва да се прави никаква разлика, не се гледа дали длъжникътъ е по-богатъ или по-сиромахъ, а въобще на всички еднакво ще се прилага. По-нататъкъ, 10 декара да се запазятъ за всѣкого за насущния му хлѣбъ. Идеята е много добра, и, както казаха нѣкои, съ този законопроектъ правимъ една крачка напредъ. Но г. Министерътъ на Правосъд-ието, като отговаряше на нѣкои отъ прѣдговори-вшитѣ, каза, че той не разбира закона тъй, да се остави безразлично за всички подслонъ, а само на онѣзи, които сж по-бѣдни, а именно, които вла-дѣятъ кѣщи отъ 500 л. по-долу, а не и на ония, които владѣятъ повече имоти; на тѣхъ да не се прави нищо. Азъ мисля, че г. Министерътъ на Правосъд-ието бѣше неправъ въ тия тълкувания, понеже тѣ не хармониратъ съ мотивитѣ на законо-проекта. Мотивитѣ на законопроекта сж, че без-условно на всички трѣбва да се запази частъ отъ имотитѣ. А щомъ е тъй, тогава по-прави бѣха ония г. г. прѣдставители, които съзираха въ идеята на този законъ въобще подслонъ и когато говориха, че ако има кѣща за повече отъ 500 л., не може да се продава тая кѣща, макаръ да струва и 600, или 800, или 1.000 л., безъ да се запази нѣщо и за длъжника; защото тогава нѣма да се постигне цѣльта на законопроекта. И азъ мисля, че ако вземемъ мотивитѣ на самия г. Министеръ и това, което говориха г. Юрданъ Теодоровъ и други г. г. прѣдставители, трѣбва да се даде друго тъл-кувание и друга редакция на члена — или алинея ще го тудимъ, — на статия 979 и да приемемъ онова, на което настояваха нѣкои отъ г. г. прѣдговорив-шитѣ, а именно, че ако една кѣща струва повече отъ 500 л., разликата между това се запазва за длъжника, именно 500 л. да се дадатъ на длъж-ника, а разликата да се даде за дълга му. Тогава ще се постигне цѣльта да се запази на длъжника „подслонъ“, която дума е гудена въ мотивитѣ на Министерството.

Независимо отъ това, г-да прѣдставители, г. Ми-нистерътъ на Правосъд-ието каза, че се задържа за длъжника толкова земя, колкото насъщниятъ му хлѣбъ да излиза. Азъ мисля, че размѣрътъ, какъто е опрѣдѣленъ, отъ 10 декара, не дава насъщния хлѣбъ, защото, ако вземемъ десетѣтъ декара, тѣ пра-вятъ 3½ кила, но тѣ не се сѣятъ всѣка година, а прѣзъ една година, значи, има двѣ кила годишно. Най-голѣмото производство е отъ 10—12 кила и то въ най-благоприятни години, а обикновено про-изводството е 5, 6, 7, 8 кила отъ едното кило. Двѣ кила като му оставате, срдно по 8 кила, ще има

16 кила. (А. Ангеловъ: Г-нъ Министерътъ казва, че може да се увеличиатъ!) 16 кила за какво ще му стигнатъ? За сѣме ли или за друго? Та затова азъ моля комисията, на която ще бѣде изпратенъ този законопроектъ, да запази 500 л. непрѣмѣнно, било за по-сѣятелнитѣ, било за по-сиромаситѣ. Сега, може да се намѣри нѣкой *modus vivendi* какъ да се запазятъ, но то е вече въпросъ на разсуждение въ комисията. Ако вземемъ тъй, както тълкуваше законопроектъ си г. Министерътъ на Правосъд-ието, тогава ще вземемъ да направимъ така, щото ония, които иматъ отъ малко-малко срдства и искатъ да направятъ по-добри кѣщи — а пъкъ ние трѣбва да се стремимъ и въ селата кѣщитѣ да отговарятъ на хигиеническитѣ условия, — да накараме мнозина да не строятъ кѣщи, които да струватъ повече отъ 500 л., за да не имъ ги отчуждаватъ. Та, казвамъ, като се приеме 500 л., да не се продава; и послѣ, ако струватъ повече отъ 500 л., трѣбва да се за-пази на длъжника нужната частъ, а пъкъ по кой начинъ ще се уреди това, то е въпросъ на по-дробности.

За лозята да бѣде 3 декара. Не зная по дру-гитѣ мѣста какъ е, но у насъ единъ декаръ не може да даде въ най-хубавата година повече отъ 15 футии. То е рѣдко. Обикновено лозята пушатъ 7, 8 до 10 футии. Ако не му запазимъ 3 декара, какво ще направи? Ние трѣбва да му запазимъ 3 декара, та хемъ да си остави нѣщо за въ кѣщи, хемъ да продаде нѣщо, за да се изплати. Независимо отъ това, и 30 декара ниви да бѣдатъ, пакъ сж не-достатъчни, защото ще трѣбва въ срдъ годината да вземе за сѣме и за прѣхрана. (А. Ангеловъ: Навѣсѣждъ не може 30 декара!) Може навѣсѣждъ да изискаме повече, но отъ 30 декара да бѣде по-малко, вече не се постига цѣльта на закона. Ако стане така, тогава хемъ ще остане за сѣме, за посѣване, хемъ една частъ ще може да продаде, за да се изплати. Инакъ, не направите ли това, за-конътъ, колкото и да е добъръ въ основата си, нѣма да постигне цѣльта си. Ето защо, азъ свършвамъ, защото и това, което говорихъ върху него, е доста-тъчно и защото, по-нататъкъ да говоря, значи да повторя това, което говориха прѣдговорившитѣ. Само едно ще моля, настоящиятъ законопроектъ като се прати въ комисията по Министерството на Правосъд-ието, да се свика при разглеждането му и комисията по Министерството на Търговията и Земледѣлието, и двѣтъ комисии съвмѣстно да раз-гледатъ този законъ. Защото комисията по правосъ-д-ието се състои повече отъ хора, които боравятъ съ законитѣ, било практики, било юристи, а ония, които сж въ комисията по Министерството на Търговията и Земледѣлието, сж хора, които се грижатъ за поминѣка и може да дадатъ обяснения по-добри върху този въпросъ.

Ю. Теодоровъ: Азъ съмъ напълно съгласенъ по този законопроектъ съ г. Министра; само зарадъ кѣщата не съмъ съгласенъ, ако е по-малко отъ

500 л. да се не продава; сѣ трѣбва да се прѣдвиди да се оставятъ 500 л. недосегаеми, за да си купи друга кѣща на друго мѣсто. Това е цѣльта на законодателя. Съ всичко друго съмъ съгласенъ.

Въпросътъ като е изчерпанъ, да се тури на гласуване.

Прѣсѣдателствующъ А. Краевъ : Има думата г. Янко Забуновъ.

Я. Забуновъ : Отказвамъ се.

Прѣсѣдателствующъ А. Краевъ : Слѣдва г. Камбуровъ. (Гласове: Нѣма го!) Тогазъ, има думата г. Алекси Филиповъ.

А. Филиповъ : Г-да народни прѣдставители! Въ разни случаи ние посочваме повече недостатѣци въ изпълнителното производство, отколкото тия, които г. Министерътъ е прѣдвидѣлъ въ сегашния законопроектъ. Имаше много по-сѣществени работи, и азъ мисля, че трѣбва да се обърне внимание на тия дебати, и въ комисията г. Министерътъ да се съгласи да се поправятъ. Най-напрѣдъ, азъ намирамъ, че онѣзи бѣлѣжки, които направиха г. г. Теодоровъ и Марковъ, сѣ свършено на мѣстото си. Г-нъ Министерътъ трѣбва да знае, че нашитѣ сѣдебни пристави и сѣдилищата ще прилагатъ този законъ. Сѣдебнитѣ пристави съ своето поведение никакъ не заслужаватъ опова довѣрие, при прилагането на този законъ, което обикновено ние очакваме. Най-прѣсенъ случай имаме съ закона за мораториума, който вотирахме прѣди нѣколко мѣсеца, и нито единъ сѣдебенъ приставъ не иска да се подчини на този законъ. Така е сложна процедурата, щото хората просто не можеха да намѣрятъ удовлетворение на своитѣ молби: отъ една страна Народното Прѣдставителство спира продажбата, а отъ друга страна приставитѣ продължаватъ тѣзи изгнѣнения; хората се оплакватъ, но, като не сѣ спазили извѣстни срокове, сѣдилищата оставатъ безъ послѣдствие тѣхнитѣ оплаквания. Тѣй щото, никакъвъ хаиръ не се видѣ отъ мораториума. Законътъ трѣбва да бѣде по-обяснителенъ, да не обема само обща норма, но и детайли, да се разбира по какъвъ начинъ да се прилага, да го разбере и приставътъ, и онзи, противъ когото се изгнѣнява, да го разбира и самиятъ кредиторъ. Азъ намирамъ единъ голѣмъ недостатѣкъ въ оцѣнката. Какъ ще става тази оцѣнка — една най-голѣма мѣгла е за сѣдилищата и за самия сѣдебенъ приставъ. Ето, ние боравимъ съ тия работи и ние сами не знаемъ, по какъвъ начинъ ще става тази оцѣнка. Какъ ще я направятъ сѣдилищата и сѣдебнитѣ пристави, азъ не мога да разбера.

При това и друго нѣщо трѣбва да се внесе заедно съ оцѣнката. Най-главната причина за оплакване противъ продаването на имотитѣ се заключава не само въ алчността на лихваритѣ, но и въ прѣмахването на онзи членъ отъ гражданското сѣдо-

производство, който не допускаше имотитѣ да се продаватъ по-долу отъ емлячната оцѣнка. Като се прѣмахна това, станаха най-голѣми злоупотрѣбления. Първия пѣтъ, понеже не се явява никой купувачъ, дава се право на кредитора да иска втора продажба и тогава се продаватъ имотитѣ по 1—2 л. декарътъ и т. н. Вслѣдствие на това се повдигнаха най-голѣми гюрутни и тѣй ускори внасянето на законопроекта за челяднитѣ имоти, на-кара и Министра на Правосѣдието да внесе това прѣдложение, съ което сега иска измѣненіето на извѣстни статии отъ гражданското сѣдопроизводство.

Мисля, че случаятъ е сега, въ сѣщия законопроектъ да се опрѣдѣли и мѣстото на извършване продажбата. Сега, дѣйствително, продажби има, но само за форми ставатъ. За 1—2 декара земи, които отстои на 30—40 км. далечъ отъ мѣстото на продажбата, никога не отиватъ купувачи. При сѣдебнитѣ пристави има присѣжци, тѣй нарѣчени, купувачи, една компания отъ двама-трима души, които само за форма подписватъ и купуватъ по 1 или 1½ л. декарътъ земя. Затова, азъ мисля, да се допълни този законъ, щото продажбитѣ на недвижимиѣ имоти да ставатъ на мѣстонахождението имъ.

Сега има и другъ единъ въпросъ. Ако ние съ този законъ, който ще припомнимъ — въ това нѣма никакво съмнѣние, — покажемъ, че сме приятели на земледѣлческото население и искаме да го избавимъ отъ алчността на кредиторитѣ и т. н., отъ друга страна, азъ мисля, че трѣбва да направимъ нѣщо, за да запазимъ и кредиторитѣ, за да се съглежда една равноправностъ въ дѣйствиата на Народното Прѣдставителство. Азъ мисля, че би трѣбвало г. Министерътъ на Правосѣдието да внесе единъ законопроектъ, който да урегулира личнитѣ имуществени отношения между съпрузитѣ, между родителитѣ и дѣцата, като запазва, щото извѣстна частъ имотъ да не се продава, а отъ друга страна трѣбва да попрѣчимъ по законодателенъ редъ на тѣзи прѣхвърляния, които ставатъ прикрито по фалшивъ начинъ, съ цѣль да не се удовлетворятъ кредиторитѣ. Отъ една страна, като правимъ благодѣяние на земледѣлцитѣ, трѣбва да гарантираме правата и на кредиторитѣ, защото въ взаимното довѣрие между производители и посрѣдници се заключаватъ основитѣ на кредита въ една държава. Тѣзи основи поколебани ли сѣ, кредитъ нѣма.

Азъ намѣрихъ, че трѣбва да се какатъ тия нѣколко бѣлѣжки върху законопроекта. Сетнѣ, дѣто забѣлѣжи г. Кънчевъ и г. Министъръ Радевъ не се съгласи, азъ мисля, че г. Кънчовъ бѣше правъ. Въпросътъ е отъ тази материя, които третира този законопроектъ. Въпросътъ, който повдигна г. Кънчовъ, е, че искаме да усигуримъ срѣдства за прѣхрана. Земледѣлческата култура у насъ каква е въ извѣстни мѣста? На нѣкои мѣста е оризосѣяне, на друго мѣсто изключително се работятъ гюлове, на трето мѣсто — лозарство, на четвърто мѣсто — овоцарство, земледѣлие и пр.; тѣй щото, всичкитѣ тѣзи видове култури ние трѣбва да ги

покажемъ въ законопроекта. Азъ мисля, че тѣзи бѣлѣжки, които каза г. Кънчовъ, трѣбва да се взематъ прѣдъ видъ отъ г. Министра Радевъ и да бѣднатъ въ основата на ония поправки, които трѣбва да се извършатъ въ комисията.

Тия нѣколко думи имахъ да кажа.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Понеже никой не иска думата, пристѣпваме къмъ гласуване. Моля тия, които приематъ прочетения законопроектъ по принципъ, да вдигнатъ рѣка. (Всички вдигатъ.) Събранието приема. Ще се изпрати въ съдебната комисия.

Я. Забуновъ: Права прѣдложение двѣтъ комисии да го разгледаатъ!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Има прѣдложение този законопроектъ да бѣде обсежденъ отъ съдебната комисия и опази по Министерството на Търговията и Земледѣлието.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да прѣдставители! Азъ бихъ прѣдложилъ слѣдующето: съдебната комисия, т. е. комисията по Министерството на Правосъдието да съобщи само на членоветъ отъ комисията по Министерството на Търговията и Земледѣлието да си изкажатъ мнѣнието, както иматъ право по правилника, а не да се обсежда законопроектътъ отъ двѣтъ комисии, защото не се събиратъ лесно и ще пострада законътъ — ще се бави въ комисията. (Д. Вълчевъ: Тѣй разбираме и ние!) Та азъ моля, да приеме, щото комисията по Министерството на Правосъдието да вземе задължение и да съобщи на членоветъ отъ комисията по Министерството на Търговията и Земледѣлието, когато ще разглежда този законопроектъ.

Ц. Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Въ допълнение на това, което г. Министърътъ каза, азъ мисля да направя друго едно прѣдложение. Всички ние се интересуваме, кой за едно, кой за друго, да участвуваме, когато се разискватъ нѣкои работи въ комиситѣ, и, ако бихме имали тази възможностъ, не бихме изгубили толкова време да разискваме тукъ. Азъ бихъ молилъ комиситѣ по разнитѣ министерства да обявятъ съ едно обявление кога въобще тѣ иматъ засѣдания. (И. Бобековъ: Както и Вие сте направили!) Азъ, напр., като прѣдсѣдател на прошектарната комисия, съмъ обявилъ кога има засѣдания комисията, (Гласове: Браво!) и който желае, може да отиде. Нѣма нужда да се гласува; само да се има прѣдъ видъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Г-нъ Забуновъ! Желаете ли да се гласува Вашето прѣдложение? (Я. Забуновъ: Не.)

Часътъ е миналъ 7 и не мога самъ да продължа засѣданието. Но не е ли възможно да свършимъ

и слѣдующия прѣдметъ отъ дневния редъ, който е много малкъ: разглеждане договора относително телеграфнитѣ сношения между България и Русия? Съгласни ли сте, г-да? (Гласове: Съгласни!) Моля секретаря г. Кормановъ да го прочете.

Секретаръ Н. Кормановъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ договора за телеграфнитѣ сношения между България и Русия.

Въ постановлението на Международната телеграфна и пощенска конвенции е прокарано началото, че договорившитѣ се администрации могатъ, по взаимно съгласие, да сключватъ частни договори, които биха имали за цѣль да установятъ единъ по-близкъ и тѣсенъ съюзъ между двѣ и повече управления. Възползувани отъ това условие и съзнавайки, че единъ по-близкъ и тѣсенъ съюзъ въ областта на телеграфо-пощенската служба би оказалъ едно непосредствено и твърдѣ благотворно влияние върху търговскитѣ сношения между България и Русия, защото безспорно е, че евтинитѣ телеграфо-пощенски такси играятъ извѣстна роля въ това отношение, телеграфо-пощенскитѣ администрации на двѣтѣ държави, още въ началото, когато почвата за такова съглашение е била подготвена, сж влѣзли въ прѣговори и сж се установили върху подробноститѣ за сключване на една частна пощенска конвенция за взаимно размѣнение на международни пощенски записи и единъ телеграфенъ договоръ за намаление крайнитѣ руски и български телеграфни такси.

Подписването и турянето въ дѣйствиe на пощенската конвенция, по искането на Руската телеграфно-пощенска администрация, въ свръзка съ нѣкои нейни вътрѣшни разпорѣждания, е отложено, обаче телеграфниятъ договоръ е подписанъ ad referendum отъ респективнитѣ главни директори и отъ 1 идущий януарий ще трѣбва да се тури въ изпълнение, слѣдъ като получи надлежната санкция.

Прѣимущества на договора се заключаватъ въ това, че за въ бѣдѣще телеграфната такса между България и Русия се намалява почти на половина. Въ настояще време, споредъ Международната телеграфна конвенция, крайната българска такса е 6½ стотинки на дума, а руската — Европейска Русия, Кавказъ и Финландия — 30 стотинки; така щото, за телеграми, размѣняеми между Русия и България, като се включи и ромѣнската транзитна такса — 3 стотинки, се плаща по 39½ стотинки на дума; по силата же на новия договоръ ще се събира само по 23 стотинки, разпрѣдѣлени тѣй: българска крайна такса 5½ стотинки, руска 14½ и ромѣнска транзитна — 3 стотинки; съ други думи, руската крайна такса се намалява съ 15½ стотинки, а българската — съ 1 стотинка.

Поменатиятъ договоръ е одобренъ отъ Министерския Съветъ на 23 августъ н. г. съ постановление XX, протоколъ № 37, и съ Височайши докладъ подъ № 31.303 отъ 12 октомврий е одобренъ внасянето му въ I-та редовна сесия на XI-то Обик-

Договоръ

относително телеграфнитѣ сношения между
България и Русия.

Долуподписанитѣ, на основание чл. 17 отъ Международната телеграфна конвенция, сключена въ Петербургъ, и съ право на одобрение отъ тѣхнитѣ правительства, по общо съгласие, постановиха слѣдущето:

Чл. 1. Такситѣ, на дума за обикновенитѣ телеграми, размѣняеми между България и Русия, се опрѣдѣлятъ както слѣдва:

България 5½ стотинки крайна такса,
Европейска Русия, включително Кавказъ и Финляндия 14½ стотинки крайна такса.

Чл. 2. За телеграмитѣ, размѣняеми между България, отъ една страна, и Азиатска Русия — отъ друга, установенитѣ такси въ таблицитѣ и тарифитѣ на международния правилникъ ще се прилагатъ, по отношение на тоя трафикъ, безъ измѣнение.

Чл. 3. Такситѣ, опрѣдѣлени въ чл. 1 на настоящия договоръ, ще се приложатъ три мѣсеца слѣдъ датата на подписването договора.

Чл. 4. Настоящиятъ договоръ ще има дѣйствие за едно неопрѣделено врѣме и три мѣсеца слѣдъ датата на денонсирането му на една отъ договорившитѣ се страни.

Чл. 5. Настоящиятъ договоръ ще бѣде одобренъ чрѣзъ взаимно размѣнение на министерски декларации, което ще стане въ възможно скоро врѣме.

Съставенъ въ два еднообразни екземпляра въ София и С.-Петербургъ на ^{1 октомврий}18 септемврий 1901 г.

Главенъ директоръ на българскитѣ пощи и телеграфи: И. Стояновичъ.

Изпълняющъ длъжността на главенъ директоръ на Рускитѣ пощи и телеграфи:

М. Севастияновъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Никой не иска думата. Поставямъ на гласуване одобряването отъ страна на Народното Събрание прочетения договоръ и моля, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Всички вдигатъ.) Събрание прие. (Гласове: Единодушно!)

Отъ дневния редъ остава още само първото четене на два законопроекта: единиятъ е за допълнение закона за мѣрkitѣ противъ филоксерната зараза отъ 1895 г. и другиятъ, внесенъ отъ на-

повено Народно Събрание, вслѣдствие на което тукъ приложени имамъ честь да го поднеса на вота на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Министъръ на Обществениятъ Сгради, Пажипата и Съобщенията: И. Бѣлиновъ.

Arrangement

concernant les relations télégraphiques entre
la Bulgarie et la Russie.

En vertu de l'article 17 de la Convention télégraphique internationale de Saint-Petersbourg, les soussignés, sous réserve de l'approbation des gouvernements respectifs, ont arrêté, d'un commun accord, les dispositions suivantes:

Art. 1. Les taxes par mot pour les télégrammes ordinaires, échangés entre la Bulgarie et la Russie, sont fixées comme suit:

la Bulgarie 5½ centimes taxe terminale,
la Russie d'Europe, de Caucase et la Finlande y compris 14½ centimes taxe terminale.

Art. 2. Pour les télégrammes échangés entre la Bulgarie, d'une part, et la Russie d'Asie de l'autre, les taxes prescrites pour ce trafic par les tableaux de tarif du règlement international sont appliquées sans modification.

Art. 3. Les taxes mentionnées à l'article 1 du présent arrangement seront appliquées dans trois mois à partir de la date de la signature du présent arrangement.

Art. 4. Le présent arrangement demeurera en vigueur pendant un temps indéterminé et jusqu'à l'expiration de trois mois à partir du jour où la dénonciation en sera faite par l'une des parties contractantes.

Art. 5. Cet arrangement sera approuvé par un échange de déclarations-ministerielles qui aura lieu aussi tôt que faire se pourra.

Fait en double expédition à Sofia et à St-Petersbourg le ^{1 Octobre}18 Septembre 1901.

Le directeur général des postes et des télégraphes de Bulgarie Iv. Stoyanovitch.

En fonctions de directeur général de postes et des télégraphes de Russie

M. Sevastianoff.

родния прѣдставитель г. Гено Недѣлковъ, за печатане и доставяне учебницитѣ и учебнитѣ пособия въ основнитѣ училища.

Ц. Мисловъ: Тѣ сѣ малки и азъ прѣдлагамъ да минатъ на първо четене.

Г. Шиваровъ: Нѣма г. Министра тукъ!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Прави се прѣдложение и тѣзи два законопроекта да минатъ

на първо четене. (Гласове: Съгласни!) Забълбз-
вамъ единодушие; слѣдователно, ще се прочетатъ.
Моля г. секретаря да ги прочете.

Секретаръ Н. Кормановъ: (Чете.)

„Мотиви

къмъ допълнение закона за мъркитѣ противъ
филоксерната зараза отъ 1895 г.

Съгласно чл. 17 отъ дѣйствующия законъ про-
тивъ филоксерната зараза, забранява се търгува-
нето въ вѣтрѣшността на Княжеството съ амери-
кански и други екзотични лози, освѣтъ на лица,
на които е разрѣшено отъ Министерството на Тър-
говията и Земледѣлието.

Това запрѣщение е прѣдвидено въ закона за да
се прѣдпази населението отъ измами при възобно-
вяването на своитѣ лози, именно да не би, вмѣсто
противостоящи на филоксерата лозови прѣчки, да му
се продаватъ такива обикновени или слабопроти-
востоящи лози. По опущение, въ наказателната
частъ на закона не е прѣдвидено наказание за ли-
цата, които нарушатъ разпорѣждането на чл. 17.
Възползувани отъ тая непълнота на закона, прѣзъ
послѣднитѣ три години извѣстни лица въ Видин-
ския окръгъ сж пуснали въ продажба едно зна-
чително количество слабопротивостоящи на филок-
серата прѣчки и по този начинъ сж станали при-
чина, щото посаденигъ съ тѣхъ лозя слѣдъ нѣ-
колко години изново да пропаднатъ.

За да се тури край на тази експлоатация трѣбва,
отъ една страна, да се опрѣдѣли кои лица иматъ
право да търгуватъ съ американски лози, а отъ
друга — да се прѣдвидятъ наказания за лицата,
които вършатъ измами съ тази търговия.

Съгласно чл. 21 отъ дѣйствующия законъ за
мъркитѣ противъ филоксерната зараза, освобожда-
ватъ се въ продължение на 7 години отъ всѣкакви
държавни, окръжни и общински даждия нововъзоб-
новенитѣ лозя. Съ приемането на този членъ е
прѣслѣдвано да се насърчи отгледването на аме-
риканскитѣ лози и въ по-скоро врѣме да се възоб-
новятъ пропадналигъ лозя съ дѣйствително про-
тивостоящи на филоксерата лози.

За по-лесно възобновяване, нѣкои лозари сж поч-
нали да садятъ американскитѣ сортове лози, които
раждатъ безъ присаждане (директни), но въ късо
врѣме пропадатъ отъ филоксерата. Опитигъ въ
другитѣ държави, и у насъ, положително е устано-
вилъ, че американскитѣ лози могатъ само тогава
да се отгледватъ съ полза, когато сж посадени на
подходящи за тѣхъ и добръ разработени мѣста.
При всичко че стопанитѣ, които възобновяватъ съ
недоброкачествени лози пропадналигъ си лозя и не
разработватъ мѣстата си както трѣбва, въ скоро
врѣме ще се убѣдятъ въ невъзможността да иматъ
лози възобновени по този начинъ, сѣ пакъ за
нужно считамъ, да не имъ се правятъ прѣдвиде-
нитѣ въ чл. 21 насърчения.

Прѣдъ видъ на тѣзи нужди, честь имамъ да
прѣдставя на г. г. народнитѣ прѣдставители на
разглеждане и одобряние приложеното допълнение
на закона за мъркитѣ противъ филоксерната зараза.

София, ноемврий 1901 г.

Министъръ на Търговията и Земледѣлието:

А. Людскановъ.

Законопроектъ

за допълнение закона за мъркитѣ противъ
филоксерната зараза отъ 1895 г.

Чл. 1. Търгуването съ американски лози е поз-
волено само на лица, които притежаватъ лозови
разсадници въ България.

Чл. 2. Лицата, които, въпрѣки чл. 17 отъ закона
за мъркитѣ противъ филоксерната зараза, търгу-
ватъ съ американски лози безъ прѣдварително раз-
рѣшение отъ Министерството на Търговията и
Земледѣлието, се глобяватъ отъ 100 до 1.000 л.
Ако се докаже, че прѣчитѣ, съ които е търгу-
вано, сж отъ мѣстни лози, или отъ американски,
но непротивостоящи или слабопротивостоящи на
филоксерата, или пъкъ сж противостоящи, но сж
засадени на несѣотвѣтствующи за тѣхъ мѣста, гло-
бата се удвоява и търговецътъ заплаща на измаме-
нитѣ стопани въ двоенъ размѣръ цѣната на прѣч-
китѣ и всички разноски по посаждането и гле-
дането имъ.

Чл. 3. Лозята или лозитѣ, отъ които сж рѣзани
продаванитѣ непротивостоящи или слабопроти-
востоящи лозови прѣчки, се изваждатъ и унищожаватъ
за смѣтка на стопанитѣ имъ.

Чл. 4. Отъ държавни, окръжни и общински да-
нѣци се освобождаватъ само тѣзи нововъзобновени
лозя, които сж посадени съ прѣпорѣчани отъ Ми-
нистерството на Търговията и Земледѣлието сор-
тове лози и земята имъ е разработена (риголована),
прѣди посаждането, най-малко на 40 сантиметра
дълбочина.“

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Понеже
никой не иска думата, поставямъ на гласуване
приемането по принципъ на прочетения законо-
проектъ и моля ония г. г. народни прѣдставители,
които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Бол-
шинство.) Събранieto приема.

Моля г. секретаря да прочете и внесения отъ
Търновския народенъ прѣдставителъ, г. Гено Недѣл-
ковъ, законопроектъ за печатане и доставяне учеб-
ницитѣ и учебнитѣ пособия въ основнитѣ училища.

Секретаръ Н. Кормановъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за печатане и доставяне учебницитѣ и учебнитѣ
пособия въ основнитѣ училища.

Чл. 1. Всички учебници и учебни пособия, които
се употрѣбаватъ въ основнитѣ училища, се печататъ

и доставятъ на ученицитѣ отъ Министерството на Народното Просвѣщение срѣщу дѣната, която сѣ сторили на Държавата.

Чл. 2. Учебницитѣ се раздаватъ на ученицитѣ отъ учителитѣ, а стойността имъ се прибира отъ бирницитѣ, наедно съ другитѣ данѣци, по списѣци, прѣдставени отъ учителитѣ.

Забѣлка. На бѣднитѣ ученици учебницитѣ се даватъ безплатно.

София, 10 ноемврий 1901 г.

Търновски народенъ прѣдставителъ:

Г. Недѣлковъ.

Поддържае, народни прѣдставители: И. Георгиевъ, Г. Булевъ, Г. Кирковъ, А. Крушковъ, М. Златановъ, В. Николчовъ, Д. Поповъ, Х. Чакмаковъ, Д-ръ Д. Милковъ, А. Бозовски, Г. Шиваровъ, Д-ръ А. Ходжевъ, Я. Забуновъ, А. Станчевъ, М. Балтовъ, С. Поповъ, Ц. Таслаковъ, Ц. Бакаловъ, Л. Лазаровъ, М. Вожковъ, С. Бойковъ, П. Ивановъ, Н. Петровъ, И. Петровъ, П. Баевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, С. Мазаковъ, Т. Петровъ, Я. Матакиевъ, А. Ибишевъ, Ж. Петковъ, Д. Десевъ, Ю. Теодоровъ, Х. Бей Мустафа Вейовъ, Х. Неджибъ Вей, Ю. Юмеровъ, Т. Фератовъ, К. Янчевъ, О. Сюлеймановъ, Д. Аргириадисъ, А. Епитропу, И. Арнаудовъ.

Ц. Мисловъ: Азъ прѣдлагамъ това прѣдложение да се внесе въ комисията и да се разгледа заедно съ закона за училищата, понеже ми се струва, че въ закона има прѣдвидено такова нѣщо.

Г. Недѣлковъ: Нѣмамъ нищо.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Естествено, тамъ ще се изпрати. Понеже никой не иска думата, поставямъ на гласуване приемането по принципъ прочетения законопроектъ, който да се изпрати въ комисията, за да го обсъди заедно съ законопроекта за училищата. Които го приематъ, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Ще наредимъ дневния редъ за слѣдующето засѣдание.

Прѣдсѣдателството е на мнѣние да се постави на първо мѣсто второто четене прѣдложението на Старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Шиваровъ, за нѣкои измѣнения въ търговския законъ.

На второ мѣсто — прѣдложението на г. Ризова за безусловнитѣ фондове.

На трето мѣсто — прѣдложението отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието за уредбата на оризосѣянето.

А. Франгя: Да се тури и прѣдложението за подданството!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Добрѣ, ще се тури и то.

Д. Христовъ: Моля въ дневния редъ да се тури и моето прѣдложение. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Кое?) Относително тълкуването вота за Кесаревския изборъ. (П. Станчевъ: Той на смѣхъ го казва това!) Азъ не се смѣя!

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Поставямъ на гласуване това прѣдложение на г. Христова и моля онии, които сѣ съгласни да се тури то на дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншинство.) Събранието не приема. И стига вече съ тоя въпросъ, г-да!

П. Станчевъ: Да се тури въ дневния редъ и второто четене на доклада за измѣнението на чл. 55 отъ закона за полицията.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Съгласно ли е Събранието? (Гласове: Съгласни!) Тогава ще се тури и той.

Д. Марковъ: Имаше едно мое прѣдложение отъ завчера и не зная защо почитаемото Събрание изисква азъ да бѣда тукъ. Азъ ще ви моля да се тури на дневенъ редъ.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Ще се тури, г-нъ Марковъ.

Друго нѣщо има ли да се прѣдлага за дневенъ редъ? (Никой не се обажда.)

Кога ще имаме слѣдующето засѣдание?

Министъръ-Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Азъ прѣдлагамъ утрѣ въ 4 ч. да се съберемъ, понеже депутацията ще отиде въ Двореца да поднесе отговора на тронното слово.

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Които приематъ да имаме утрѣ засѣдание въ 4 ч., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема. Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. и 40 м. вечерята.)

Прѣдсѣдателъ: М. Балабановъ.

Подпрѣдсѣдатели: { В. Кжнчовъ.
А. Краевъ.

Секретаръ: А. Урумовъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Гължбовъ.